

PEDAGOGICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO V OLMOUCI

Řízení volnočasových aktivit

Ústav pedagogiky a sociálních studií



DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Kristýna Popelková

**Volnočasové aktivity nízkoprahového zařízení pro děti  
a mládež jako prevence vzniku rizikového chování**

### **Čestné prohlášení**

*„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Volnočasové aktivity nízkoprahového zařízení pro děti a mládež jako prevence vzniku rizikového chování zpracovala sama. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.“*

V Litomyšli dne

-----

Bc. Kristýna Popelková

### **Poděkování**

*„Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí diplomové práce Mgr. Dagmar Pitnerové, Ph.D. za cenné připomínky a rady, kterými přispěla k vypracování této diplomové práce.“*

## Anotace

<b>Jméno a příjmení:</b>	Bc. Kristýna Popelková
<b>Katedra:</b>	Ústav pedagogiky a sociálních studií
<b>Vedoucí práce:</b>	Mgr. Dagmar Pitnerová, Ph.D.
<b>Rok obhajoby:</b>	2019

<b>Název práce:</b>	Volnočasové aktivity nízkoprahového zařízení pro děti a mládež jako prevence vzniku rizikového chování
<b>Název v angličtině:</b>	Leisure activities of a low-threshold facility for children and youth as a prevention of risk behavior
<b>Anotace práce:</b>	Diplomová práce se zabývá problematikou volnočasových aktivit a prevencí vzniku rizikového chování. V práci popisuji období školního věku a adolescence, zabývám se trávením volného času a bližší charakteristikou NZDM. Součástí práce je výzkumné šetření prováděné na vybraných NZDM v Pardubickém kraji za pomoci kvalitativních a kvantitativních metod.
<b>Klíčová slova:</b>	Volnočasové aktivity, NZDM, dospívající, rizikové chování, prevence
<b>Anotace v angličtině:</b>	The thesis deals with the issue of leisure activities and prevention of risk behaviour. I describe the period of school age and adolescence and deal with spending free time and closer characteristics of NZDM. Part of the thesis is a research survey conducted at selected NZDM in the Pardubice Region with the aid of qualitative and quantitative methods.
<b>Klíčová slova v angličtině:</b>	Free time activities, NZDM, adolescence, risky behavior, prevention
<b>Přílohy vázané v práci:</b>	<ol style="list-style-type: none"><li>1. Záznamy z rozhovoru</li><li>2. Anketa</li></ol>
<b>Rozsah práce:</b>	106 stran
<b>Jazyk práce:</b>	Čeština

# Obsah

ÚVOD.....	6
1 DĚTI A MLÁDEŽ.....	9
1.1 Školní věk .....	9
1.2 Adolescence .....	11
1.3 Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže .....	13
2 TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU.....	18
2.1 Charakteristika volného času .....	18
2.2 Faktory ovlivňující volný čas dětí a mládeže .....	20
2.3 Možnosti volného času u dětí a mládeže .....	23
3 NÍZKOPRAHOVÉ ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ .....	27
3.1 Legislativní ukotvení .....	27
3.2 Odborný tým .....	30
3.3 Poskytované služby.....	33
4 NÍZKOPRAHOVÉ ZAŘÍZENÍ NADĚJE LITOMYŠL .....	38
4.1 Cíle služby .....	38
4.2 Odborný tým .....	39
4.3 Nabídka volnočasových aktivit.....	41
5 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	45
5.1 Demografie Pardubického kraje .....	45
5.2 Cíle.....	49
5.3 Metodologie, cílové skupiny a organizace.....	49
5.4 Výsledky a jejich interpretace.....	52
5.5 Závěr výzkumného šetření.....	70
ZÁVĚR.....	73
Seznam použitých zkratk .....	75
Seznam grafů .....	76
Seznam tabulek.....	77
Seznam map.....	78
Seznam odborných zdrojů .....	79
Seznam příloh.....	84

## ÚVOD

Jako téma diplomové práce jsem si vybrala „*Volnočasové aktivity nízkoprahového zařízení pro děti a mládež jako prevence vzniku rizikového chování*“ a to z toho důvodu, že děti a mládež mají dle mého názoru čím dál tím větší sklony k rizikovému chování, proto danou problematiku považuji za jeden z problémů dnešní společnosti. Myslím si, že po ulicích lze pozorovat mnoho jedinců, jenž vykazují neorganizované chování, tím pádem v nízkoprahových zařízení pro děti a mládež (dále jen „NZDM“) shledávám velký potenciál, jenž může dané chování podchytit. Konkrétně je moje pozornost zaměřena na NZDM Naděje v Litomyšli, ta je moje rodné město, mám k ní kladný vztah a není mi lhostejné, jak zde děti tráví svůj volný čas. V daném zařízení jsem také byla na praxi, takže jsem do zkoumané problematiky vstupovala s jistými zkušenostmi a zároveň s očekáváním, co nového ještě zjistím. Myslím si, že zařízení, které poskytuje pomoc dětem v problémové situaci, ať už z pohledu volnočasových aktivit či jiných činností, je nezbytnou součástí každého města, navzdory tomu, že to tak mnohdy není. Domnívám se, že volnočasové aktivity tvoří jednu z důležitých složek programu NZDM, neboť tato cílová skupina dostane nový pohled na to, jak trávit svůj volný čas a nebude se pokoušet o chování, které je v rozporu s dobrými mravy či dokonce zákony. Z těchto důvodů se chci daným tématem zabývat a zjistit, co mi problematika může ještě nabídnout.

Hlavním cílem diplomové práce je seznámit s problematikou volnočasových aktivit a prostřednictvím výzkumného šetření zkoumat, jaké aktivity probíhají ve vybraných NZDM v Pardubickém kraji a analyzovat zapojenost dětí a mládeže do volnočasových aktivit. Dílčím cílem je popsat cílovou skupinu, charakterizovat typy rizikového chování u dětí a mládeže, definovat faktory, které ovlivňují volný čas a specifikovat tým odborníků, kteří pracují v NZDM.

Pramenem poznání se v této práci staly zejména odborná literatura, právní předpisy, internetové zdroje, výroční zprávy či metodické dokumenty, tedy Standardy kvality sociálních služeb. Součástí práce jsou také tabulky, grafy a mapa, jenž dotváří celistvost a přehlednost údajů o daném tématu. V práci jsem použila metody deskriptivní, analytické, komparativní a metodu rozhovoru a ankety, jenž sloužila k získávání dat do výzkumného šetření, a která byla dále doplněna o názory pracovníků, pracujících s neorganizovanou mládeží, kteří přispěli svými zkušenostmi z praxe.

Teoretickou část tvoří tři kapitoly, přičemž každá je dále členěna na další tři podkapitoly. V první kapitole se zabývám charakteristikou vývojových období, konkrétně

obdobím školního věku a adolescencí a to z toho důvodu, že jsem si jako primární zkoumané zařízení vybrala NZDM Naděje Litomyšl, jehož cílová skupina je zaměřena na děti a mládež od 6 do 18 let. V rámci první etapy zdůrazňuji zdokonalování jemné a hrubé motoriky, ale především vstup do školy, který přináší mnoho změn v životě jedince, neboť mu nastávají povinnosti v podobě učení a dětské hry se přesouvají na druhou kolej, přestože doposud převládaly. Zmiňuji zde také roli rodičů, kteří jsou pro dítě vzorem a autoritou, a v neposlední řadě obracím svůj zájem k volnému času dětí. Posléze plynule navazuji na etapu adolescence, ve které zachycuji v první řadě tělesné změny jedinců, jenž jsou pro toto období typické. Dále se zaměřuji na jeho vztahy s lidmi, neboť adolescenci považuji za jedno z nejsložitějších období v životě jedince, které obnáší osamostatnění se od rodiny a hledání vlastní identity. Je to oblast, kterou jsem si nechala na konec, neboť v jejím závěru se dospívající stává jedinečným a zodpovědným sám za sebe. Danou problematiku uzavírám sociálně patologickými jevy, jelikož děti a dospívající jsou dle mého názoru nejvíce ohroženou skupinou, protože se nechají lehce zmanipulovat a ovlivnit druhými lidmi. Zmínila jsem kupř. šikanu, záškoláctví nebo také vandalismus, jenž také souvisí i s negativním pojetím volného času, jímž jedinci disponují.

V rámci druhé kapitoly charakterizují volný čas, zabývám se termínem výchova ve volném čase a výchovou mimo vyučování. Popisuji funkce volného času, jenž mají výchovně-vzdělávací, zdravotní, sociální a preventivní charakter a díky nim více přibližují danou tematiku. Dále se pozastavuji nad faktory, které ovlivňují to, jak děti a mládež tráví volný čas, přičemž pro lepší představu doplňuji text i názornými grafy, ve kterých lze přehledně shledat vnitřní a vnější vlivy, mezi kterými uvádím např. věk, zdravotní stav, motivace nebo také vliv rodiny či vrstevnické skupiny. Poslední část věnuji možnostem volného času, které mají děti a mládež a mohou je tak v rámci svého volna využívat, a tím tak dle mého názoru smysluplně zaplnit dobu, kterou by jinak trávili nevhodným a neorganizovaným způsobem. Jako hlavní instituce uvádím školská zařízení pro zájmové vzdělávání, kupř. školní družinu nebo nestátní neziskové organizace v podobě spolků, přičemž tuto kapitolu uzavírám NZDM, na niž navazuji v nadcházející kapitole.

V návaznosti na druhou kapitolu upírám svůj zájem o NZDM, jenž je jednou z možností, jak trávit smysluplně svůj volný čas, a zároveň definuji toto zařízení jako sociální službu. Na problematiku nahlížím také ze strany legislativy, kde uvádím nejdůležitější právní předpisy, které se dotýkají dětí a mládeže docházejících do NZDM, a zabývám se také právními předpisy, které blíže specifikují zmíněné zařízení sociální služby. Dále uvádím charakteristiku pracovníků a jejich náplň práce, jenž je nezbytně nutná pro výkon daného

povolání. V poslední oblasti se zaměřuji na vybrané služby, které pro své klienty zařízení nabízí, ať už v podobě preventivních programů, doučování nebo volnočasových aktivit.

Ve čtvrté kapitole popisuji konkrétní zařízení, tedy NZDM Naděje v Litomyšli, které bylo dále předmětem zkoumání. Zmiňuji zde cíle služby, jenž mají vytyčené a které na konci každého roku vyhodnocují. Dále pomocí grafu přibližuji organizační strukturu zařízení a zároveň popisuji, jaké funkce zde sociální pracovník má. V závěru se věnuji nabídkou volnočasových aktivit, které pracovníci pořádají pro své klienty a z nichž si samy mohou vybrat. Přibližuji také prostředí, které je určeno pro volnočasové aktivity, jejich vybavenost, a vše uzavírám analýzou nejvýznamnějších aktivit za období čtyř let, která je zpracována v tabulkách pro snadnější orientaci.

Výzkumná část se skládá z kombinace kvalitativního a kvantitativního výzkumu, jenž byl uskutečněn v NZDM Pardubického kraje. V rámci kvalitativního přístupu jsem použila metodu rozhovoru, v části kvantitativního výzkumu posléze metodu ankety. Výzkumné šetření jsem realizovala ve vybraných NZDM v Litomyšli, Svitavách a ve Vysokém Mýtě. Data z rozhovoru byla vyhodnocena pomocí kategorií umístěných v tabulce, zatímco anketa měla grafické znázornění.

Danou problematikou se u nás zabývají např. Marie Vágnerová, Břetislav Hofbauer, Jiřina Pávková, Petr Klíma nebo Oldřich Matoušek. Ze zahraničních autorů uvádím Slavomíra Laca nebo Penney Upton.



# 1 DĚTI A MLÁDEŽ

Děti a mládež lze zařadit dle vývojových období na školní věk a adolescenci, nicméně se lze setkat s mnoha autory, kteří preferují jiný způsob dělení.

VÁGNEROVÁ dělí školní věk na období rané (6 - 9 let), střední (9 - 11/12 let) a starší (do 15 let), přičemž v každé etapě si dítě prochází určitými změnami, které jsou pro danou dobu typické.<sup>1</sup> MATĚJČEK a POKORNÁ rozlišují mladší školní věk (6 - 10let) a starší školní věk (10 - 15let), kdy právě tato období jsou vyhrazená pro povinnou školní docházku.<sup>2</sup> Co se týče období dospívání, tak VÁGNEROVÁ vymezuje období adolescence na fázi ranou (11 – 15 let) a pozdní (15 – 20 let) a přitom zdůrazňuje všestranný rozvoj osobnosti.<sup>3</sup> LANGMEIER a KREJČÍŘOVÁ rozdělují etapu dospívání na pubescenci (11 – 15 let) a adolescenci (15 – 22 let) a upozorňují, že fáze pubescence se dá označit také jako období staršího školního věku.<sup>4</sup>

## 1.1 Školní věk

Pro školní věk je charakteristický *vývoj zraku a sluchu*, který dítě potřebuje, aby se naučilo správně číst a psát. Co se týče zraku, tak je podstatné vidění na blízko, neboť to napomáhá k vidění podrobnějších věcí, což souvisí i se zvýšenou pozorností, která může být příčinou zkrácené doby výdrže u daného úkolu. V tomto věku si děti dovedou prohlížet věci postupně, a tedy systematicky, nicméně systematickost se v daném období ukazuje převážně jen v oblasti vnímání.<sup>5</sup> Dále dochází ke zdokonalení *jemné a hrubé motoriky*, zrychlují se pohyby dítěte, kterým dítě posléze věnuje větší pozornost v rámci sportovních a pohybových aktivit. Všechno ovšem záleží na rodině, jak moc dítě ve sportovních činnostech podporuje či ho naopak odrazuje z důvodu obav z možného úrazu.<sup>6</sup> Důležitým poznávacím procesem je *paměť*, která slouží k udržení informací, kterých v průběhu let přibývá, přičemž platí, že starší děti si dokážou pamatovat daleko více informací, které zároveň dokáží selektovat

---

<sup>1</sup> VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, s. 255 - 256.

<sup>2</sup> MATĚJČEK, Zdeněk a Marie POKORNÁ. *Radosti a strasti: předškolní věk, mladší školní věk, starší školní věk*. Jinočany: H & H, 1998, s. 77, 143.

<sup>3</sup> VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, s. 367 – 370.

<sup>4</sup> LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada), s. 117, 143.

<sup>5</sup> VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, s. 261-263.

<sup>6</sup> LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada), s. 120.

a zachovávat jen ty nejpodstatnější. Ke zlepšení paměti, ať už z pohledu rychlosti či uchovávání informací, dochází mezi 6. a 12. rokem. V průběhu vývoje dochází k postupné změně **uvažování**, které je ale nadále vázáno na souvislosti s tím spojené, jelikož logické myšlení není dokonale upevněno. V případě těžkého úkolu dochází k řešení na bázi intuitivního způsobu myšlení a to tak, že si danou záležitost zjednoduší nebo zkreslí. Dětské poznávání často souvisí s popisem a se zkušenostmi, kterými mladší školák disponuje, neboť právě díky nim si ověřuje pravdivost výroků. Zároveň děti upřednostňují zdůvodňování dané situace konkrétními příklady před těmi obecnějšími.<sup>7</sup>

Důležitým mezníkem ve vývoji dítěte je **oblast vzdělávání**, které s sebou přináší mnoho nových povinností, jenž je nutné plnit na rozdíl od dětské hry, která převládala až do tohoto okamžiku.<sup>8</sup> Vstup do školy, který je příčinou odpoutávání se v určitých mezích od rodiny, je velmi podstatná záležitost, jelikož dítě dále začíná navazovat nové kontakty, jak s učiteli, tak s vrstevníky, kteří je ovlivňují a s kterými se postupem času začíná porovnávat či ztotožňovat. Děti ve středním školním věku zakládají kamarádské skupiny, které fungují na bázi přizpůsobení se dané skupině, nicméně se jedná pouze o několikaměsíční stav.<sup>9</sup> LANGMEIER a KREJČÍŘOVÁ dodávají, že kamarádství založené na víceletém vztahu se utváří až kolem 10. roku a ve skupinách na sebe upozorňují jedinci, kteří jsou nějakým způsobem odlišní od ostatních, např. svojí postavou, ale také svými individuálními vlastnostmi.<sup>10</sup>

Ve školním věku jsou zajisté důležití **rodiče**, kteří jsou pro jedince nejenom autoritou, ale také vzorem a děti se leckdy snaží být jako oni. Matka představuje pro dítě pocit jistoty a bezpečí a zároveň se stává jejich oporou. Otec je pro děti větší autoritou oproti matce, jelikož se matka podílí více na obvyklých činnostech během dne, a proto její zakročení do určité situace nemá takový vliv, přičemž dítě někdy vnímá otce jako autoritu už jen z důvodu fyzické převahy. Pro jedince jsou důležití také **sourozenci**, se kterými obvykle soutěží, zároveň se dokáží spojit a v některých situacích se vzájemně povzbudit. Sourozenecký vztah je založen především na společných zážitcích, jenž mohou být jak pozitivního, tak negativního rázu, a ke kterým se rádi vracejí. Důležitou roli hraje také pořadí sourozenců,

---

<sup>7</sup> VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, s. 266, 267, 287.

<sup>8</sup> MATĚJČEK, Zdeněk. Máme školáka. In MATĚJČEK, Zdeněk a Marie POKORNÁ. *Radosti a strasti: předškolní věk, mladší školní věk, starší školní věk*. Jinočany: H & H, 1998, s. 79.

<sup>9</sup> VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, s. 312, 341.

<sup>10</sup> LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada), s. 140.

neboť starší jedinec se stává vzorem, ale zároveň jsou na něho kladeny větší požadavky oproti mladšímu dítěti, ke kterému jsou rodiče benevolentní a neplatí u něho tak přísná pravidla.<sup>11</sup>

Co se týče emocí, významnou roli zde hraje *citová vyrovnanost*, kterou děti disponují. Dochází k vývoji emoční inteligence, neboť děti dokážou chápat stav svých a zároveň cizích pocitů. Kolem 10. roku děti vnímají působnost jak kladně, tak záporně laděných emocí, které mohou ovlivňovat člověka v jeden moment.<sup>12</sup>

Děti se obvykle v rámci svého *volného času* věnují jednomu konkrétnímu tématu, o kterém mají někdy i větší přehled než dospělý vzdělaný člověk, může se jednat např. o určitý druh zvířete či sportu. Mezi oblíbenou aktivitu patří také sbírání všemožných předmětů se stejnou tematikou.<sup>13</sup>

## 1.2 Adolescence

Adolescence přináší významnou změnu v životě jedince v podobě *tělesného dospívání*, které se projevuje růstem, změnou proporcí či pohlavním dozráváním. S fyzickými proměnami souvisí i změna zevnějšku, jenž jedinec dostatečně vnímá a kterou doprovází i typická změna chování, dále se také dotýká vlastní identity, která se může projevit ve způsobu oblékání, jenž se liší od předešlého stylu, a v některých případech to může značit ztotožnění se s určitou skupinou.<sup>14</sup> UPTON tvrdí, že změny, které během tohoto období přicházejí, jsou u každého jedince individuální, proto nelze dospívající srovnávat a posuzovat dle jejich proporcí, nýbrž si jich můžeme všimnout v průběhu času. Je dáno, že dívky se vyvíjejí rychleji jak chlapci, což lze sledovat zejména v jejich výšce, případně hmotnosti, přičemž nejvíce dívky vyrostou v období 12. až 13. roku oproti chlapcům, kteří největší změnu zaznamenávají až okolo 14. až 15. roku.<sup>15</sup> VÁGNEROVÁ uvádí, že: „*Dospívání je spojeno s hormonální proměnou, která stimuluje změny v oblasti citového prožívání. Projevuje se*

---

<sup>11</sup> VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, s. 313, 317-318, 323-326.

<sup>12</sup> VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, s. 305-306.

<sup>13</sup> MATĚJČEK, Zdeněk. Zájmy školních dětí. In MATĚJČEK, Zdeněk a Marie POKORNÁ. *Radosti a strasti: předškolní věk, mladší školní věk, starší školní věk*. Jinočany: H & H, 1998, s. 97.

<sup>14</sup> VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, s. 373, 374, 377.

<sup>15</sup> UPTON, Penney. *Developmental psychology*. Exeter: Learning Matters, 2011. Critical thinking in psychology, s. 12-13.

*kolísavostí emočního ladění, větší labilitou, dráždivostí, tendencí reagovat přecitlivěle i na běžné podněty a nárůstem emočního zmatku.*“<sup>16</sup>

Co se týče poznávacích procesu, v období dospívání lze pozorovat **změnu v uvažování**, která se zaměřuje jak na abstrakci, tak na uvažování hypotetické, jde tedy o přemýšlení mezi více variantami potřebné k řešení daného problému. K velkému pokroku dochází i v oblasti pozornosti, kterou dokáží rozložit mezi více objektů s tím, že je pro ně snadnější setrvat u jedné věci za předpokladu silné motivace.<sup>17</sup> U dospívajících se obvykle rozvíjí schopnost sebezpozorování, s čímž souvisí vnímání jejich prožitků, přemýšlení o pocitech či vlastních úmyslech, které zároveň dokáží porovnávat s jednáním ostatních lidí.<sup>18</sup>

Důležitou část ve vývoji dospívajícího tvoří **vztahy s lidmi**, které jsou zpočátku složité, neboť jedinec odmítá autoritu jak učitele, tak rodiče a ze všeho nejvíce rád s těmito lidmi vede diskuze. Jeho cílem je vyrovnat se s nimi a zároveň jim dokázat, že i jeho názory jsou oprávněné. Mezi základní sociální skupiny, které hrají v životě jedince velkou roli, se řadí bezesporu rodina, škola, kamarádi či zařízení určená pro trávení volného času, která ovlivňují další rozvoj jedince.<sup>19</sup> Rodina představuje pro dítě oporu, na kterou se může kdykoli spolehnout, nicméně je důležité, aby se od ní včas odpoutalo a osamostatnilo. Někdy se stává, že právě matky brání dítěti v tomto kroku z důvodu obavy, že dítě ztratí úplně. Nicméně je nutné podotknout, že každý jedinec nachází vlastní postupy osamostatňování tak, aby si zachoval dosavadní vztahy s rodiči.<sup>20</sup> Dospívající jsou také ovlivňováni svými sourozenci, jenž na ně mohou mít mnohem větší vliv než např. rodiče. Jedinci nejčastěji vzhlíží ke svým starším sourozencům, kteří jsou jim vzorem a zároveň se je snaží napodobovat. Naopak mladší sourozenci je začínají otravovat, nechťejí si s nimi hrát a pozornost raději upírají jiným směrem, než aby se věnovali právě jim.<sup>21</sup> V tomto období je nutné také zmínit **výběr budoucího povolání**, který není vůbec snadný, neboť za touto volbou mnohdy stojí nejenom zájmy a tužby samotných jedinců, ale i vliv vnějšího okolí, kupř. rodičů či společnosti jako

---

<sup>16</sup> VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, s. 390.

<sup>17</sup> VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, s. 379, 386.

<sup>18</sup> MATĚJČEK, Zdeněk. Fantazie a denní snění. In MATĚJČEK, Zdeněk a Marie POKORNÁ. *Radosti a strasti: předškolní věk, mladší školní věk, starší školní věk*. Jinočany: H & H, 1998, s. 153.

<sup>19</sup> VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, s. 395-396.

<sup>20</sup> LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada), s. 153.

<sup>21</sup> VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, s. 407-408.

takové.<sup>22</sup> Podstatnou etapou adolescentních jedinců je *hledání vlastní identity*, která souvisí s tím, kdo vlastně jsme. Toto období zahrnuje několik změn, kterými si jedinci musí projít a na jejichž základě získávají nové sociální role, postavení či postoje, nicméně vždy záleží na tom, jak dostatečně jsou u jedince rozvinuty poznávací schopnosti nebo emoční zralost. Vlastní identita se vytváří v rámci procesu, který se dělí na čtyři etapy, přičemž na začátku se jedinec snaží odlišit od ostatních, ačkoliv doposud se s nimi snažil identifikovat. Další krok je specifický tím, že si jedinci neumí přiznat, že sami na všechno nestačí, odmítají pomoc z okolí a všechno vnímají tak, že je ostatní k něčemu nutí, např. k výběru povolání. Předposlední etapou je ustálení vztahů mezi rodiči a adolescenty, kteří už neprojevují vzdorovité chování, nicméně se stále od rodiny nedokážou definitivně odloučit a berou ji nadále jako místo, kde nacházejí bezpečí. V tomto období již mají určitý obraz o sobě a své budoucnosti, nicméně osamostatnění se od rodiny a vznik podoby vlastní identity je vrcholem jedinečnosti osobnosti, která uzavírá poslední fázi rozvoje identity.<sup>23</sup>

### 1.3 Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže

Děti a dospívající spadají do tzv. rizikové skupiny, neboť se mohou lehce dostat do obtížné životní situace. Někdy se musí vypořádat s nelehkými událostmi jako např. s rozpadem rodiny, zanedbáváním, šikanou aj., a právě v těchto situacích je důležité dítěti či mladistvému poskytnout patřičnou pomoc.<sup>24</sup> Vzniku sociálně patologických jevů lze do jisté míry zabránit, MATOUŠEK v tomto směru definuje prevenci ve vztahu k sociální práci jako: „*soubor opatření, jimiž se předchází sociálnímu selhání, a to zejména těm typům selhání, které ohrožují základní hodnoty společnosti*“<sup>25</sup>.

HOFBAUER tvrdí, že v dnešní době mají jedinci mnoho možností, jak trávit svůj volný čas, nicméně jde o to, zda je dovedou využít nebo k nim být správně motivováni ze strany nejbližších, protože v opačném případě se poddají takovému jednání, které se neslučuje s běžnými normami ve společnosti. Nežádoucí chování se může projevat jako zanedbávání, či zneužívání dětí dospělými nebo zvýšeným stupněm vandalismu či agrese mezi mladými.<sup>26</sup>

---

<sup>22</sup> LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada), s. 159.

<sup>23</sup> VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, s. 452, 461-463.

<sup>24</sup> KLÍMA, Petr. Pedagogika mimo zdi institucí. In JEDLIČKA, Richard a kol. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Praha: Themis, 2004, s. 368-369.

<sup>25</sup> MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vydání třetí. Praha: Portál, 2016, s. 154.

<sup>26</sup> HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004, s. 44-45.

VÁGNEROVÁ říká, že způsob života disfunkční rodiny, která dítěti nezabezpečuje základní potřeby, může dítě poznamenat v oblasti dalšího vývoje nepříznivě.<sup>27</sup>

### **Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (dále jen „syndrom CAN“)**

Dle MATOUŠKA se mezi syndrom CAN řadí všechny podoby vědomého ubližování dítěti, přičemž cílovou skupinou týrání a zanedbávání bývají převážně děti s těžkou nemocí nebo s mentálním či zdravotním znevýhodněním.<sup>28</sup>

Mezi projevy se z tělesného hlediska řadí např. fraktura končetin, výprask, krvácení, ale také neuspokojivé bydlení, oblečení, výchova či zdravotní péče o jedince. Z pohledu citového týrání lze mluvit o šikaně, urážkách nebo zanedbání citové stránky, tedy neprojevení pozitivních citů k dítěti. Sexuální zneužívání se týká především znásilnění, pohlavního zneužívání a v neposlední řadě také incestu.<sup>29</sup> Rodiče, kteří zanedbávají své děti, jsou více upoutáni svým zaměstnáním, svými potížemi, nevyzrálí pro tuto roli, nebo se z důvodu nějakého handicapu nejsou schopni řádným způsobem postarat o dítě. Týrání se obvykle objevuje u rodin, kde vážne komunikace či spolupráce při řešení nesnází a problémy se proto řeší násilnou formou, neboť rodiče nezvládnou tlak, který na ně v těchto situacích upadá a první, kdo tuto skutečnost odnáší, je právě dítě. Je důležité podotknout, že nebezpečí vzniku zneužívání je větší u rodin, kde žije i nevlastní otec, tedy přítel matky, který k dítěti nezachovává postoj rodiče.<sup>30</sup>

### **Šikana**

Šikana je sociálně patologický jev, jenž se projevuje úmyslným týráním, omezováním osobní svobody, ničením věcí jedince za pomoci agrese či ovládnutí ostatních ze skupiny.<sup>31</sup>

KOLÁŘ dělí vývoj šikany do pěti stádií, přičemž první z nich je typické vyčleňováním členů, tedy těch, kteří nezapadli mezi ostatní, ze skupiny. Jedinec, který se v takovéto situaci ocitne, je mezi ostatními nepopulární, může být vystavován psychickému ubližování či být terčem posměchu.<sup>32</sup> HÁJEK dodává, že šikana se objevuje nejčastěji v kolektivu, ve kterém nefungují vztahy mezi jedinci, jelikož dochází k situacím, že ostatní členové tolerují chování

<sup>27</sup> VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 5. Praha: Portál, 2012, s. 589.

<sup>28</sup> MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vydání třetí. Praha: Portál, 2016, s. 220.

<sup>29</sup> DUNOVSKÝ, Jiří. Co je to syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. In DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH, Zdeněk MATĚJČEK. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, 1995, s. 19.

<sup>30</sup> VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 5. Praha: Portál, 2012, s. 594, 596.

<sup>31</sup> HÁJEK, Bedřich a kol. *Děti, vedoucí, volný čas*. Praha: Institut dětí a mládeže MŠMT, 2004, s. 87.

<sup>32</sup> KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011, s. 46-47.

konané vůči jedinci a nesnaží se nějakým způsobem zakročit.<sup>33</sup> Druhá etapa je charakteristická utužením kolektivu na úkor šikanovaného, což se projevuje mírnou fyzickou agresí nebo vylíváním zlosti či řešení problémů na slabším. Třetí fáze tkví ve vytvoření jádra agresorů, kdy se spojí silní jedinci s cílem uskutečňování šikany na slabším a ikdyž se ve skupině objevují i ti, kteří s tímto chováním nesouhlasí, tak mnohdy nezakročí, neboť mají také obavy z agresorů. Nadvláda agresorů a přijetí jejich norem celou skupinou je příznačné pro čtvrté stádium a poslední, tedy pátá fáze, se vyznačuje přizpůsobením všech jedinců vzniklé situaci a to tak, že i ti, kteří na počátku byli v pozici těch, kteří nesouhlasili s tímto jednáním, se nyní zapojují a stejně jako ostatní mají z násilí a ubližování legraci a považují to za přirozené.<sup>34</sup> MATOUŠEK říká, že: „*Důsledkem dlouhodobého šikanování může být i nezvratné poškození psychického zdraví či trvalé tělesné poškození, případně i smrt (zabitím nebo sebevraždou).*“<sup>35</sup>

### **Záškoláctví**

Záškoláctví je označení pro situaci, kdy dítě záměrně nedochází do školy a zároveň rodiče nemají tušení, že se něco takového děje. Příčinnou vzniku mohou být vysoké nároky na dítě, které nezvládá učivo tak, jak by mělo a jako únik volí právě tzv. záškoláctví. Dalším důvodem je prostředí rodiny, které je mnohdy nejednotné, přičemž rodiče nejeví o dítě dostatečný zájem, nedohlíží na jeho školní prospěch a nedostatečnou pozornost se mu snaží kompenzovat financemi, což obvykle vede nejenom k tomu, že si děti začnou dělat, co chtějí, ale převážně se stanou členem určité vrstevnické skupiny – party, která jedince ovlivňuje negativním způsobem.<sup>36</sup> LACA dodává, že záškoláctví se řadí k problémům dnešního školství, neboť děti a mládež jsou největší rizikovou skupinou, a proto je důležité o ni projevovat zájem. Vyzdvihuje roli rodiče, který by měl vzbuzovat důvěru, být dítěti příkladem a podporovat ho v různých činnostech.<sup>37</sup>

---

<sup>33</sup> HÁJEK, Bedřich a kol. *Děti, vedoucí, volný čas*. Praha: Institut dětí a mládeže MŠMT, 2004, s. 87.

<sup>34</sup> KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011, s. 47, 51, 52.

<sup>35</sup> MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vydání třetí. Praha: Portál, 2016, s. 223.

<sup>36</sup> MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada), s. 97-100.

<sup>37</sup> LACA, Slavomír. *Sociopatológia v pedagogických súvislostiach*. Brno: Institut mezioborových studií, 2014., s. 76-77, 84.

## Experimentování s návykovými látkami

Příčinou vzniku užívání návykových látek může být vliv vrstevnické skupiny, která jedince přijme do své party za předpokladu, že se přizpůsobí jejich životnímu stylu a to v podobě užívání drog či alkoholických výrobků. Za důvod se považuje také disfunkce rodiny, která dítěti nezabepečí plnohodnotný život po výchovné a citové stránce, nebo jedinec zkouší imitovat chování svých rodičů.<sup>38</sup> Je důležité zmínit, že rodiče mnohdy při různých příležitostech svolí, aby dítě požilo alkohol, ať už v minimální dávce, nicméně samotné dítě si neuvědomuje, jak nebezpečné to v jeho věku je, když samy rodiče mu nejdou příkladem.<sup>39</sup> Rodinné zázemí je tedy jedním z faktorů, které může ovlivnit dítě k užívání návykových látek, neboť právě rodiče nesou zodpovědnost za předávání správných vzorců chování, ačkoliv někdy je i vliv starších sourozenců mnohem silnější, neboť právě oni mohou stát za užíváním drog mladšími sourozenci, ať už záměrně či neúmyslně.<sup>40</sup> Experimentování se v průběhu času může přeměnit na závislost, která se u mladistvých rozvíjí mnohem rychleji a to za dobu několika měsíců.<sup>41</sup>

## Vandalismus

Vandalismus je označení pro agresivní chování, které spočívá v záměrném poškozování či ruinování, jak majetku veřejného, tak také privátního. Řadí se sem např. ničení veřejného vybavení, jako jsou lavičky, telefonní budky, zastávky či sprejování zdi nebo také dopravních prostředků aj. Vyskytuje se obvykle u mládeže, která tak činí za účelem vlastního potěšení nebo projevení odporu ke společnosti. Vandalismu se dopouštějí zejména jedinci, kteří se chtějí stát součástí nějaké party, přičemž k samotnému chování často dochází za přítomnosti alkoholu či drog. Nutno podotknout, že poškozování a ničení cizích věcí je považováno za trestné.<sup>42</sup>

---

<sup>38</sup> VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 5. Praha: Portál, 2012, s. 554.

<sup>39</sup> HÁJEK, Bedřich a kol. *Děti, vedoucí, volný čas*. Praha: Institut dětí a mládeže MŠMT, 2004, s. 88.

<sup>40</sup> MILLER, Michelle A. ed. *Adolescent relationships and drug use*. Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates, 2000, s. 20-22.

<sup>41</sup> VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 5. Praha: Portál, 2012, s. 555.

<sup>42</sup> FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada), s. 56.



## **SHRNUTÍ**

Děti a mládež se dělí dle vývojového období na školní věk a adolescenci. Pro školní věk je typický vývoj zraku a sluchu, zdokonaluje se jemná a hrubá motorika, která se například promítá ve zrychlených pohybech dítěte. Důležitou etapou v životě dítěte je vstup do školy a plnění nových povinností, jenž dále souvisí i s navazováním vztahů a zařazováním se do vrstevnických skupin. Adolescence je charakteristická tělesnými změnami, abstraktním myšlením, ale zejména odpoutáváním se od rodiny a získáváním vlastní identity. Děti i mládež dále tvoří rizikovou skupinu, která může být ohrožena negativními událostmi, jako je např. šikana či experimentování s návykovými látkami.

## 2 TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU

Volný čas je v dnešní době poměrně důležitou složkou dne každého jedince, neboť společnost, ve které žijeme je velice uspěchaná. Lidé jsou převážně zaneprázdněni prací a povinnostmi a často zapomínají vypnout a věnovat se jenom sami sobě a svým zájmům. Trávit smysluplně volný čas je nezbytné už od samého dětství, ve kterém se upevňují návyky a v průběhu dospívání, kdy člověk hledá vlastní identitu, je také podstatné efektivně vyplnit čas činnostmi, které nás nejenom baví, zajímají, ale můžeme tím získat nová přátelství a znalosti. Děti a mládež mají mnoho příležitostí k vyplnění svého času, nicméně někdy se nechávají ovlivnit druhými a strhnout k všemožným nekalostem.

### 2.1 Charakteristika volného času

Volný čas je jedním z podstatných pojmů pedagogiky volného času, která se řadí mezi pedagogické disciplíny, jejichž předmětem je kupř. výchova ve volném čase nebo také podmínky či prostředky výchovy ve volném čase.<sup>43</sup> Volný čas se začal nejvíce dostávat do popředí v polovině šedesátých let minulého století, neboť docházelo ke snížení pracovní docházky či ustanovení počtu dnů určených jak pro práci dospělých, tak pro školní činnost dětí, z toho vyplývá, že vzrůstala doba pro naplnění volného času.<sup>44</sup>

Dle PÁVKOVÉ je volný čas: „*Doba svobodné volby činností (člověk dělá to, co chce, ne to, co musí), zvolené činnosti jsou pro člověka příjemné, přinášejí potěšení, radost a činnosti ve volném čase dávají příležitost k reakci, odpočinku, obnově sil i k osobnímu rozvoji.*“<sup>45</sup> HOFBAUER kupř. vymezuje volný čas jako dobu, která nastává po splnění svých pracovních záležitostí, tedy v době, kdy si člověk vymeze čas sám pro sebe, ve kterém odpočívá, rozvíjí své zájmy, zlepšuje svoji kvalifikaci nebo se podílí na veřejném životě.<sup>46</sup>

Důležitou složkou volného času jsou cíle, které je nutné při výchově volného času stanovit. Jelikož má každá činnost ve volném čase jinou specifickou vlastnost, je důležité dbát na konkrétní cíle vystihující danou aktivitu.<sup>47</sup> Volnočasové aktivity, jenž jsou náplní volného času dětí a mladistvých, ovlivňují vývoj osobnosti a navíc u nich dochází ke střetu

---

<sup>43</sup> PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014, s. 9, 12.

<sup>44</sup> HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004, s. 16.

<sup>45</sup> PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014, s. 12.

<sup>46</sup> HOFBAUER, Břetislav. Východiska, souvislosti, perspektivy. In HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008, s. 10.

<sup>47</sup> PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014, s. 18-19.

mezilidských vztahů. Jedinci při aktivitách mohou být na straně jak účastníka, tak pořadatele nebo pouze členy publika.<sup>48</sup>

„*Termín výchova ve volném čase bere v úvahu specifické podmínky výchovy. Je součástí výchovného působení v té části lidského života, o které může člověk relativně svobodně rozhodovat.*“<sup>49</sup> Vedle tohoto tvrzení lze mluvit také o *výchově mimo vyučování*, jenž se mnohdy považuje za stejný pojem jako výchova volného času, nicméně tyto koncepty si jsou pouze podobné, neboť cílovou skupinou výchovy ve volném čase jsou i dospělý či senioři, nicméně lze říci, že obsahem činností převládá právě výchova mimo vyučování.

Výchova ve volném čase má své určité funkce, které se v jednotlivých typech zařízení mohou lišit mírou preference. Celkem existují čtyři funkce a to: *výchovně – vzdělávací, zdravotní, sociální a preventivní funkce výchovy ve volném čase.*<sup>50</sup> Je nutné dodat, že HÁJEK v rámci výchovy mimo vyučování uvádí úplně stejné funkce jako PÁVKOVÁ u výchovy ve volném čase.<sup>51</sup> První funkce je charakteristická tím, že dochází k úmyslnému ovlivňování osobnosti za použití dobře zvolených pedagogických prostředků. Jedinci si díky tomu buď připomínají, nebo získávají nové vědomosti, dovednosti či schopnosti a zároveň získávají vztah k celoživotnímu vzdělávání. Zdravotní funkce ve volném čase je specifická tím, že napomáhá ke zdravému stavu jedince, ať už z pohledu tělesného, duševního či sociálního vývoje. Řadí se sem např. střídání pohybových a klidových činností, dodržování pitného režimu nebo také stravovací návyky. Sociální funkce spočívá v navazování či utužování vztahů v kolektivu s podobnými zájmy, a zároveň obstarává dohled nad jedinci. Za poslední se považuje preventivní funkce, která má ochranný charakter, a tedy se snaží předcházet negativním jevům, do kterých spadá např. šikana, krádeže, agrese, drogy apod. Pokud se bude jedinec věnovat svým zájmům a trávit smysluplně svůj volný čas, vyhne se tak vzniku těchto jevů.<sup>52</sup>

Co se týče obsahové stránky výchovy mimo vyučování, tak lze zmínit např. odpočinkovou, sebeobslužnou, nebo zájmovou činnost, přičemž odpočinek se týká převážně klidového režimu po předchozí fyzicky či psychicky obtížné aktivitě. Sebeobsluha spočívá v takových činnostech, které by vedly jedince k větší nezávislosti či překonání komunikačních

<sup>48</sup> HOFBAUER, Břetislav. Východiska, souvislosti, perspektivy. In HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008, s. 26.

<sup>49</sup> PÁVKOVÁ, Jiřina. Výchova ve volném čase. In HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008, s. 67.

<sup>50</sup> PÁVKOVÁ, Jiřina. Výchova ve volném čase. In HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008, s. 67, 70.

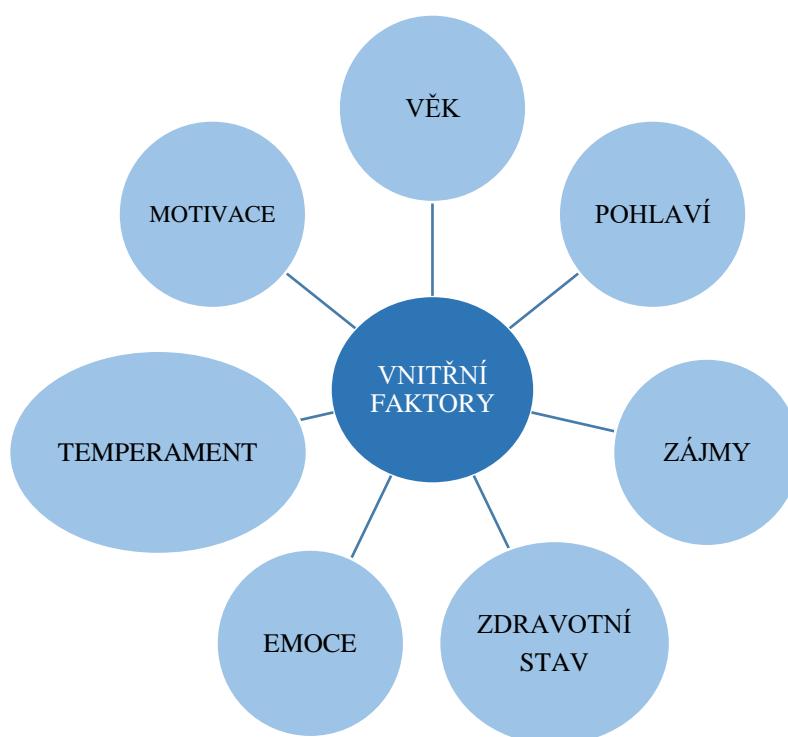
<sup>51</sup> HÁJEK, Bedřich a kol. *Děti, vedoucí, volný čas*. Praha: Institut dětí a mládeže MŠMT, 2004, s. 37.

<sup>52</sup> PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014, s. 15-17.

bariér.<sup>53</sup> Mezi zájmovou činností se řadí všechny aktivity, které jedince nějakým způsobem rozvíjí, přičemž je lze třídit na činnosti pravidelné nebo příležitostné, kupř. může být jedinec členem nějakého kroužku nebo se účastnit kurzů či táborů.<sup>54</sup>

## 2.2 Faktory ovlivňující volný čas dětí a mládeže

Volný čas je ovlivněn několika vnitřními a vnějšími faktory, jenž mají vliv na způsob jeho trávení a vůbec v zapojení se jedince do aktivit. Dle HÁJKA volný čas ovlivňuje bezprostředně rodina, vrstevníci, ale také spolky, média, školy či církve.<sup>55</sup> VAŽANSKÝ kromě již zmíněných činitelů vymezuje např. motivaci, způsoby prožívání, postoje, zájmy nebo potřeby aj.<sup>56</sup>



Graf 1 Vnitřní faktory<sup>57</sup>

Co se týče volného času a **věku** dětí, tak lze říci, že volný čas se začíná rozvíjet již v předškolním věku dítěte, nicméně zde záleží zejména na rodičích, zda jim poskytnou možnost dalšího rozvoje buď samy, nebo skrze různé instituce. Jde tedy o to, v jaké situaci se rodina ocitá či jaké zájmové aktivity může svému dítěti umožnit, ať už z pohledu finanční

<sup>53</sup> HÁJEK, Bedřich a kol. *Děti, vedoucí, volný čas*. Praha: Institut dětí a mládeže MŠMT, 2004, s. 38-40.

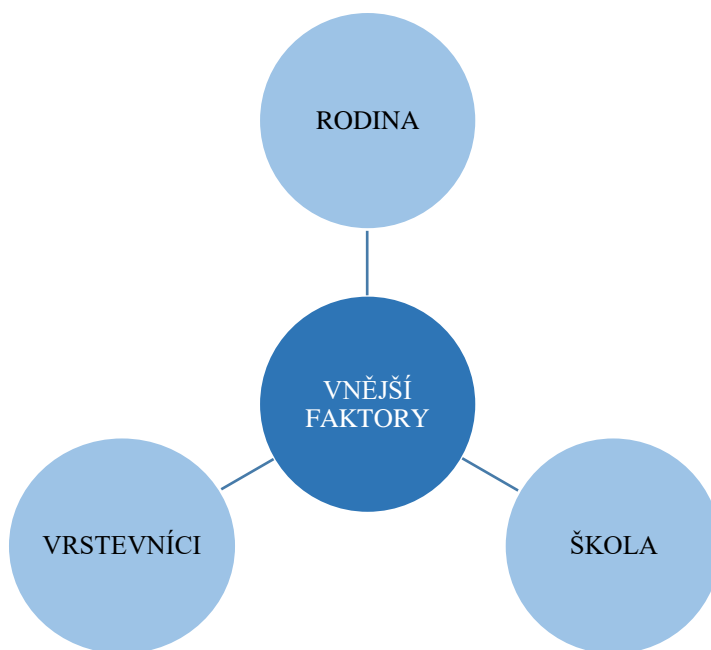
<sup>54</sup> FALTÝSKOVÁ, Jarmila. Koncepce výchovy ve volném čase. In NĚMEC, Jiří a kol. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2002, s. 23-24.

<sup>55</sup> HÁJEK, Bedřich a kol. *Děti, vedoucí, volný čas*. Praha: Institut dětí a mládeže MŠMT, 2004, s. 30.

<sup>56</sup> VÁŽANSKÝ, Mojmír a Vladimír SMĚKAL. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995, s. 29.

<sup>57</sup> Vlastní.

stránky nebo místa bydliště. HOFBAUER upozorňuje, že v dnešní době se také setkáváme s tím, že dívky či chlapci se účastní aktivit, jenž jsou typické spíše pro opačné **pohlaví**, kupř. dívky mají zájem o fyzicky náročnější aktivity a naopak, z čehož vyplývá, že trávení volného času se liší jak podle věku, tak podle pohlaví či **zájmů** jedince.<sup>58</sup> Mezi další činitele lze zařadit **zdravotní stav** jedince, který v nemalé míře ovlivňuje to, jakým způsobem bude člověk trávit volný čas. Je tedy samozřejmé, že obézní lidé, budou mít daleko méně možností a zároveň bude mnohem těžší je k nějaké činnosti namotivovat.<sup>59</sup> **Emoce či temperament** taktéž ovlivňují jedince v tom, jakým způsobem bude trávit volný čas, neboť emoce zahrnují subjektivní zážitky, které se projevují buď tělesnými změnami, nebo pohyby rukou či změnami ve výrazu tváře. Dále vyjadřují naši náladu, proto díky našim emocím snadno zjistíme, zda jedince daná činnost baví, má z ní strach či je nadšený. S temperamentem se člověk rodí, je tedy vrozený a vyjadřuje to, jak člověk reaguje na podněty, jak je aktivní, rychlý či pomalý, jak se mu mění nálady apod.<sup>60</sup> Dle VAŽANSKÉHO se **motivace** ve volném čase projevuje zejména ve sportovních a herních aktivitách či v praktických a produktivních činnostech, neboť „*označují pochody, které spouštějí jednotlivé vzorce chování a usměřňují je k určitému cíli*“<sup>61</sup>.



Graf 2 Vnější faktory<sup>62</sup>

<sup>58</sup> HOFBAUER, Břetislav. Východiska, souvislosti, perspektivy. In HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008, s. 31.

<sup>59</sup> SPOUSTA, Vladimír. *Teoretické základy výchovy ve volném čase: (Úvod do studia pedagogiky volného času)*. Brno: Masarykova univerzita, 1994, s. 49.

<sup>60</sup> HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. s. 138, 604.

<sup>61</sup> VÁŽANSKÝ, Mojmír a Vladimír SMÉKAL. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995, s. 33.

<sup>62</sup> Vlastní.

**Rodina** slouží jako primární zdroj k naplňování volného času, neboť právě rodič je největší vzor pro dítě, které se ho snaží napodobovat. Proto je vhodné, aby děti vyrůstaly v prostředí, ze kterého bude zřejmé, že je důležité věnovat se nejen pracovním povinnostem, ale najít si také čas na odpočinek a své zájmy. Podstatné je společné trávení volného času při aktivitách, které baví celou rodinu, ale především se zaměřovat na zájmy a preference dětí. Je nutné, aby si rodiče rozvrhli svůj časový harmonogram a nestávalo se, že na volný čas s dětmi jim nezbyde čas nebo ho naopak mít budou, ale nestráví ho s dětmi. Je dobré, když rodiče naslouchají svým dětem, neboť právě oni mohou namotivovat děti k rozvíjení či prohlubování určitých zájmových činností.<sup>63</sup> Nelze opomenout velikost a úplnost rodiny, neboť tyto činitele hrají roli např. v tom, zda rodiče mají na své děti čas a mohou se jim tedy smysluplně věnovat, nebo je dále podstatné, zda dítě vyrůstá s oběma rodiči, kteří ho někam jednotně směřují.<sup>64</sup>

**Škola** je dalším faktorem, který působí na děti a mládež v oblasti volného času, neboť směřuje i na výchovu mimo vyučování. Zaměřuje se na *pravidelné a organizované zájmové činnosti* v rámci zájmových útvarů nebo na *příležitostné volnočasové aktivity* ve formě sportovních soutěží, výletů, exkurzí, plesů apod. Aktivity slouží také k upevnění vztahu učitel-žák, neboť učitel představuje pro žáka jistý vzor chování. Škola jako taková předává svým žákům nabídky vhodného trávení volného času, jinak pořádajících subjektů zaměřujících se na volný čas.<sup>65</sup> U dětí a mládeže, jenž se ve škole účastní různých aktivit, se postupem času může vytvářet kladný vztah k možnostem se vzdělávat skrze volnočasové aktivity a navíc se díky nim mohou zjišťovat nejen zájmy dětí, ale také jejich nadání.<sup>66</sup> VÁGNEROVÁ dále uvádí, že škola patří mezi instituce, které rozvíjejí jedince hned v několika oblastech a to nejen v oblasti poznávací, ale také socializační a zároveň má vliv na odstraňování individuálních rozdílů mezi jedinci.<sup>67</sup>

**Vrstevníci** se řadí do skupiny zhruba stejně starých lidí, které pojí podobné záliby, přičemž členové se s daným uskupením ztotožňují natolik, že se vzájemně ovlivňují a přitom

---

<sup>63</sup> PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014, s. 30-31.

<sup>64</sup> HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004, s. 57.

<sup>65</sup> PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014, s. 33-34.

<sup>66</sup> HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004, s. 60-67.

<sup>67</sup> VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, s. 21.

ne vždy tím správným směrem. V dnešní době vzniká mnoho vrstevnických skupin, které svým chováním vybočují od společenských norem a zároveň páchají trestnou činností.<sup>68</sup>

Dle PRŮCHY může mít vrstevnická skupina na jedince také pozitivní vliv a to v podobě působení zájmových organizací či hnutí mládeže, v nichž může být jedinec členem.<sup>69</sup> KNOTOVÁ tvrdí, že: „*Oblast volného času považujeme za prostor, který při dobré organizaci a pestré nabídce zajímavých činností může výrazně ovlivňovat zaměření a aktivity členů vrstevnických skupin.*“<sup>70</sup>

## 2.3 Možnosti volného času u dětí a mládeže

Děti a mládež mají mnoho možností či příležitostí, jak efektivně trávit volný čas, přičemž rodina je ta, od které se děti učí a přebírají vzorce chování, tudíž by jim měla jít příkladem a zároveň je k něčemu vést, jak již bylo řečeno v předešlé podkapitole. Škola patří mezi další možnost, jak dítěti zabezpečit volný čas prostřednictvím školní družiny nebo školního klubu a mezi další eventualitu spadají nestátní neziskové organizace či NZDM.<sup>71</sup>

KNOTOVÁ vymezuje subjekty, jenž jsou zdrojem k vyplnění volného času na *státní instituce*, do kterých spadá nejenom školská zařízení pro zájmové vzdělávání, ale také instituce zaměřené na kulturu, jako např. kina, divadla, muzea a dále sem řadí sociální služby, kupř. nízkoprahové kluby. Další oblastí jsou *neziskové organizace, církve* a v neposlední řadě také *komerční sektor*, tj. herny, herní střediska apod.<sup>72</sup> Dále dodává, že: „*Sdružování lidí do společenských institucí, sdružení, hnutí, nadací a společenských stran je výrazem společného zájmu, aktivity, jedná se o integraci lidí podobného zaměření.*“<sup>73</sup>

### Školská zařízení pro zájmové vzdělávání

Školská zařízení pro zájmové vzdělávání upravuje vyhláška č. 74/2005 o zájmovém vzdělávání (dále jen „zájmové vzdělávání“), ve znění pozdějších předpisů, která vymezuje dle § 3 jednotlivé typy těchto zařízení, kterými jsou středisko volného času, školní klub a školní družina.

---

<sup>68</sup> KNOTOVÁ, Dana a kol. *Úvod do sociální pedagogiky: studijní texty pro studenty oboru sociální pedagogika*. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 40-42.

<sup>69</sup> PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. [i.e. Vyd. 5.]. Praha: Portál, 2008, s. 274.

<sup>70</sup> KNOTOVÁ, Dana a kol. *Úvod do sociální pedagogiky: studijní texty pro studenty oboru sociální pedagogika*. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 42.

<sup>71</sup> PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014, s. 56.

<sup>72</sup> KNOTOVÁ, Dana. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido, 2011, s. 54-55.

<sup>73</sup> KNOTOVÁ, Dana. *Výchova a prostředí*. In KNOTOVÁ, Dana a kol. *Úvod do sociální pedagogiky: studijní texty pro studenty oboru sociální pedagogika*. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 44.

***Středisko volného času*** je dle § 4 odst. 1 a 5 vyhlášky o zájmovém vzdělávání zařízení, které je dostupné ve školním týdnu, nicméně jeho činnost může být uskutečňována i v době, kdy děti nechodí do školy, nebo v průběhu prázdnin, přičemž náplň práce je zaměřena na několik domén zájmového vzdělávání. Instrukce provozuje zájmovou, pravidelnou, táborovou a osvětovou činnost nebo poskytuje spontánní akce, přičemž tyto činnosti zahrnují jak samotné kroužky, tak výlety, exkurze či předávání sdělení o sociálně patologických jevech v rámci prevence nebo také možnost otevřené herny či hřiště pro skupiny zájemců v rámci spontánních aktivit.<sup>74</sup>

***Školní klub*** je zpřístupněn taktéž jako středisko volného času, nicméně je určen především pro druhý stupeň základní školy, ale není vyloučen ani stupeň první. Je možné, že společně s družinou mohou tvořit jeden komplex, v rámci kterého vytváří jednotné aktivity. Obecně se tedy jedná o kroužky, spontánní činnosti či občasně akce.<sup>75</sup>

***Družina*** slouží pro žáky prvního stupně jak před, tak také po vyučování, a dále v době školních prázdnin. Základními aktivitami jsou odpočinkové a zájmové činnosti, nicméně lze také hovořit o dohledu nad dětmi v době, kdy jsou jejich rodiče v zaměstnání. V rámci výchovného působení se pracovníci družiny snaží o upevňování jak hygienických, tak kulturních návyků.<sup>76</sup>

### **Nestátní neziskové organizace**

Mezi nestátní neziskové organizace se řadí spolky, jenž jsou cílené buď na sport, techniku, přírodu, kulturu nebo se zaměřením na pobyty během prázdnin.<sup>77</sup>

***Sokol*** je jednou z organizací, kterou založil Miroslav Tyrš a Jindřich Fügner 16. února 1862 v Praze v rámci zakládání zájmových a vlasteneckých spolků, jemuž se dříve říkalo Pražská tělocvičná jednota Sokol.<sup>78</sup> Činnost Sokola „*usiluje o rozvoj zdraví, síly, svěžesti tělesné i duševní a o zachování těchto vlastností až do pozdního stáří.*“<sup>79</sup> Tyrš svůj zájem obracel na cvičení, na jehož základě hledal souvislosti v pohybech těla, přičemž lze říci, že tato studie dala vzniku teoretickému základu českého tělocviku. Jeho záměrem byl všestranný vývoj jedince, ať už z pohledu tělesného, tak duševního. Cviky měly zahrnovat pohyby, které by vedly k procvičení celého těla, a zároveň prosazoval skupinová cvičení, která upevňovala

<sup>74</sup> HÁJEK, Bedřich. Školská zařízení pro zájmové vzdělávání. In HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008, s. 142-143.

<sup>75</sup> Tamtéž, s. 147.

<sup>76</sup> KNOTOVÁ, Dana. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido, 2011, s. 58.

<sup>77</sup> KNOTOVÁ, Dana. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido, 2011, s. 64.

<sup>78</sup> WALDAUF, Jan. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*. Luhačovice: Atelier IM, 2010, s. 12,14.

<sup>79</sup> WALDAUF, Jan. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*. Luhačovice: Atelier IM, 2010, s. 23.



dané zájmy. Cvičení tedy zahrnovalo jak cviky s náradím, tak bez něho, dále cvičení ve skupinách a v neposlední řadě sem řadil kategorie určené ke zdolávání protivníka, kupř. zápasy. Vrcholem sokolské činnosti se staly sokolské slety, které zahrnovaly jak veřejná cvičení, tak závody nebo expozice, nicméně nejdříve se této události účastnili pouze muži, později to bylo umožněno i ženám a v neposlední řadě také mládeži.<sup>80</sup> V červenci roku 2018 se uskutečnil již 16. všesokolských slet, kterého se účastnili jak čeští, tak zahraniční členové Sokola. Celý program byl zahájen Sletovým průvodem Prahou, následovali vystoupení v Národním divadle a na závěr nesmělo chybět hromadné cvičení.<sup>81</sup> V současné době jsou v registru sportovních oddílů sporty jako aerobic, basketball, florbal, golf, karate, plavání, šachy, volejbal a mnohé další.<sup>82</sup>

VALLORY říká, že *skauting* je výchovné hnutí pro mládež zahrnující jak chlapce, tak dívky od 6 do cca 21 let vycházející z principu dobrovolného členství, o které jeví zájem ve svém volném čase.<sup>83</sup> Skauting využívá k výchově mladých jedinců skautskou metodu, která se skládá z několika prvků, jimiž je např. družinový systém, který spočívá v práci ve skupinách, jejichž cílem je větší samostatnost, zodpovědnost či rozvoj důvěry v ostatní jedince. Dalším prvkem je osobní rozvoj, ke kterému dochází při činnostech v již zmíněných skupinách. Jedním z dalších elementů je příroda, ve které probíhají aktivity, neboť právě příroda má příznivý vliv na rozvoj jedince hned z několika hledisek. Díky činnostem vykonávaných v přírodě děti získávají bližší vztah k životnímu prostředí, někdy jsou nuceni překročit komfortní zónu či zdolávat všelijaké zátarasy. Mezi prvky dále patří soubor symbolů, mezi něž se řadí např. skautský znak – lilie, kroj, pozdrav nebo šátek.<sup>84</sup>

NĚMEC přispívá svým tvrzením, že se jedná o organizaci, jejichž cílem je „*podporovat rozvoj osobnosti dětí a mladých lidí, jejich fyzických, duševních, sociálních a duchovních schopností tak, aby byli po celý život připraveni plnit povinnosti k sobě samým, k členům regionálních, národních a mezinárodních společenství a přírodě.*“<sup>85</sup> Skauti jsou uskupeni v oddílech, přičemž program je realizován během roku v klubovních nebo na

---

<sup>80</sup> WAIC, Marek. *Sokol v české společnosti 1862-1938*. Praha: Fakulta tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy, 1997, s. 39, 87-88.

<sup>81</sup> Sletové dny v Praze. *Sokol* [on-line]. © 2017 [cit. 6. 12. 2018]. Dostupné z: <https://slet.sokol.eu/sletove-dny-v-praze/>

<sup>82</sup> Sporty registrované odborem sportu ČOS. *Sokol* [on-line]. © 2015 [cit. 6. 12. 2018]. Dostupné z: <http://www.sokol.eu/obsah/5356/sporty-registrovane-odborem-sportu-cos>

<sup>83</sup> VALLORY I SUBIRÀ, Eduard. *Světový skauting: výchova ke globálnímu občanství*. Praha: Junák - český skaut, Tiskové a distribuční centrum, 2016, s. 57-60.

<sup>84</sup> VALLORY I SUBIRÀ, Eduard. *Světový skauting: výchova ke globálnímu občanství*. Praha: Junák - český skaut, Tiskové a distribuční centrum, 2016, s. 67-68.

<sup>85</sup> NĚMEC, Jiří a kol. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2002, s. 35.

hřištích, o víkendech jezdí na pár dní do přírody a vrcholem činností oddílů se stává letní tábor, který obsahuje stanování, sportování, vaření či hry v přírodě. V současnosti má český skaut přes 60 tis. členů a je největší výchovnou organizací u nás.<sup>86</sup>

*Pionýr* je spolek, jehož náplní práce je veřejně prospěšná činnost, nicméně základní aktivity jsou zaměřeny sociálně, kulturně, ale i ve sportovním rázu a navíc se sami účastníci zapojují do jejich příprav. Důraz je kladen na solidaritu, spravedlnost či spolupráci, která se projevuje v aktivitách pořádaných během týdne nebo o prázdninách, přičemž fungování spolku zajišťují především dobrovolníci. Spolek se skládá z výchovných jednotek, tedy oddílů, jenž musí obsahovat alespoň pět členů a mezi základní symboly se řadí např. odznak, maskot, pozdrav, šátky či znak, který je charakteristický vlaštkou.<sup>87</sup>

*Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež* – blíže pojednáno níže.

## SHRNUTÍ

Volný čas je označení pro dobu, která začíná po splnění svých povinností a jedinci se v ní mohou věnovat svým zájmům nebo odpočívat, přičemž volný čas má pro člověka několik funkcí jako je výchovně-vzdělávací, zdravotní, preventivní a sociální. Volný čas ovlivňuje především rodina, škola, vrstevníci, ale také věk, pohlaví či naše motivace. Jedinci si mohou vybrat z mnoha možností, jak smysluplně trávit volný čas, kupř. ve střediscích volného času či neziskových organizacích typu Sokol či NZDM.

---

<sup>86</sup> O skautingu. *Skaut* [on-line]. © 2019 [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.skaut.cz/skauting>

<sup>87</sup> Stanovy Pionýra a program. *Pionýr* [on-line]. © 2015 [cit. 6. 12. 2018]. Dostupné z: <https://pionyr.cz/o-pionyru/dokumenty/stanovy-a-program/>

### 3 NÍZKOPRAHOVÉ ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ

NZDM je jednou z nízkoprahově organizovaných služeb, jenž pracuje s neorganizovanou mládeží. Pojem nízkoprahovost, spočívá především v odlišných cílech, které jsou kladeny na klienta, dále v dostupnosti poskytované služby, a to jak časové, tak také místní, a v neposlední řadě na přístupu pracovníků, který zachovávají ke svým klientům.<sup>88</sup>

KLÍMA mezi nízkoprahově organizované služby řadí terénní práci neboli streetwork, která je realizována v prostředí, v němž klient žije. Jako další typ uvádí kontaktní centra, která se zaměřují především na drogově závislé klienty, a v neposlední řadě zmiňuje nízkoprahová volnočasová zařízení, jejichž činnost směřuje k neorganizované mládeži.<sup>89</sup>

MATOUŠEK definuje NZDM jako: „*Sužba dostupná klientům bez nutnosti se objednávat, případně i bez nutnosti udávat vlastní totožnost.*“ Dále zmiňuje, že: „*NZDM mají ambici spoluvytvářet životní styl rizikových dětí a mládeže a podpořit je při zvládnutí nepříznivých životních podmínek, případně socializačních obtíží. Nabízejí aktivity pro volný čas a poradenské služby, terénní služby, individuální případovou práci a zprostředkování jiné pomoci.*“<sup>90</sup>

#### 3.1 Legislativní ukotvení

Základním východiskem pro práci s dětmi a mládeží je Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Úmluva o právech dítěte“), dle této Úmluvy o právech dítěte<sup>91</sup> se za dítě považuje osoba, jenž stále nedovršila osmnáctého roku. Každému dítěti musí být zaručeno právo na soukromý a počestný život bez jakýchkoliv zásahů na jeho osobu. Odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte nesou rodiče, přičemž nikdy nelze opomenout zájem dítěte. Úmluva o právech dítěte obsahuje čl. 18, který zní takto: „*Za účelem zaručení a podpory práv stanovených touto úmluvou poskytují státy, které jsou smluvní stranou*

<sup>88</sup> KLÍMA, Petr. Pedagogika mimo zdi institucí. In JEDLIČKA, Richard a kol. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Praha: Themis, 2004, s. 385, 377.

<sup>89</sup> KLÍMA, Petr. Pedagogika mimo zdi institucí. In JEDLIČKA, Richard a kol. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Praha: Themis, 2004, s. 385.

<sup>90</sup> MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vydání třetí. Praha: Portál, 2016, s. 117, 118.

<sup>91</sup> Čl. 1, 16, 18 Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte. In: *ASPI verze 2018* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR, © 2000-2018 [cit. 30. 10. 2018].

*úmluvy, rodičům a zákonným zástupcům potřebnou pomoc při plnění jejich úkolů výchovy dětí a zabezpečují rozvoj institucí, zařízení a služeb péče o děti.*<sup>92</sup>

Práva dítěte se dotýkají také oblasti oddechového a volného času, s čímž souvisí i svoboda v míře participace, jak v dílčích hrách, tak také v zapojení se do kulturního života. Významným tvrzením je dále čl. 19, který se zaměřuje na různá opatření vztahující se k ochraně dětí, např. před tělesným násilím, zneužíváním, zanedbáváním nebo také týráním v době, kdy jeden nebo oba rodiče pečují o své dítě. K ochranným opatřením se vztahují formy prevence na podporu nejen dítěte, ale i rodičů, v jejichž péči je dítě svěřeno, přičemž zahrnuje i postupy nutné pro zásahy soudních orgánů.<sup>93</sup>

Právní úpravu pro sociálně-právní ochranu dětí tvoří zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o SPOD“), sociálně-právní ochranou se rozumí ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a náležitou výchovu. Rodiče dětí spadající do sociálně-právní ochrany často neplní povinnosti, které souvisí s rodičovskou odpovědností, a jako další cílovou skupinu udává děti, které zanedbávají školní docházku či vedou život, který postrádá řád. Život dítěte může být dále ohrožen násilím mezi rodiči nebo dokonce spácháním trestného činu na dítěti, díky kterému lze ohrozit nejen jeho život, ale i zdraví či svobodu.<sup>94</sup>

V těchto případech je nutné učinit řádná opatření, ať už preventivního či poradenského charakteru nebo dokonce výchovného opatření. Obecní úřad je povinen zaměřovat se na děti zmíněné již v § 6, konzultovat s rodiči odstranění možných mezer ve výchově a zároveň hovořit s dítětem o jeho chybách v chování. Nedílnou povinností obecního úřadu je oznámení těchto skutečností obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností (dále jen „OÚORP“), jehož úkolem je další monitorování nepříznivých vlivů, jenž působí na dítě, a pravidelné vyhodnocování situace nejen dítěte ale i celé rodiny.<sup>95</sup> OÚORP dále poskytuje poradenskou činnost, která se zaměřuje na výchovu, ale i vzdělávání dětí. Jednou z pravomocí OÚORP je ukládání výchovných opatření dle § 13 odst. 1, která se ukládají v případě, že nedostatky

---

<sup>92</sup> Čl. 18. Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte. In: *ASPI verze 2018* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR, © 2000-2018 [cit. 30. 10. 2018]

<sup>93</sup> Čl. 31, 19. Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte. In: *ASPI verze 2018* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR, © 2000-2018 [cit. 30. 10. 2018]

<sup>94</sup> § odst. 1 písm. a), § 6 písm. a), c), e), g) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, In: *ASPI verze 2018* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR, © 2000-2018 [cit. 30. 10. 2018].

<sup>95</sup> § 10 odst. 1 písm. a), c), d), g) a odst. 3 písm. a), c) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, In: *ASPI verze 2018* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR, © 2000-2018 [cit. 30. 10. 2018].

řečené v § 10 nevedly k nápravě. Patří sem napomenutí dítěte či rodiče, stanovení dohledu nad dítětem, zákaz určitých činností nebo uložení povinnosti využít odborného poradenství.<sup>96</sup> V případě, že ani výchovná opatření z § 13 odst. 1 nevedla k nápravě, je možné, že soud odebere dítě na určitý čas z rodiny. V rámci volného času je uložena povinnost obecnímu úřadu zajímat se o to, jak tráví volný čas děti uvedené v § 6, nabízet jim vhodné programy na podporu vhodného využití volného času, dále se zaměřovat na náznaky nesnášenlivosti či násilí nebo se zajímat o děti, které pocházející z rodin s nízkou sociální úrovní.<sup>97</sup>

Odborná péče o klienty NZDM je poskytována v zařízení sociálních služeb na základě zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o sociálních službách“). NZDM spadá pod služby sociální prevence, které jsou charakteristické tím, že „*napomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou tímto ohroženy pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožení práv a oprávněných zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby. Cílem služeb sociální prevence je napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů*“<sup>98</sup>. Služba je cílena na děti a mládež od 6 do 26 let, jenž jsou ohroženy společensky nežádoucími vlivy a je poskytována v ambulantní, případně terénní formě anonymně a bez úhrady. Účelem je snížení jak sociálních, tak zdravotních rizik, které jsou způsobeny tím, jaký vedou život, dalším cílem je např. vytvářet předpoklady k vyřešení neblahé sociální situace.<sup>99</sup> Lze vymezit i několik základních činností, kterými služba disponuje, přičemž jejich právní úprava je ustanovena ve Vyhlášce č. 505/2006, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „vyhláška o sociálních službách“). Jako první činnosti, ve vyhlášce o sociálních službách, se nazývá *výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti*, do kterých spadají např. motorické, psychické či sociální dovednosti, které jsou v průběhu upevňovány. Další úkon, tedy *zprostředkování kontaktu se společenským prostředím*, je charakteristický různými aktivitami, díky kterým se jedinec lépe vyzná ve vztazích probíhajících okolo něho. Předposlední činnost je pojmenovaná jako *sociálně terapeutické činnosti*, přičemž přináší rozvoj schopností a dovedností osobního či sociálního rázu napomáhající k sociálnímu začleňování. *Pomoc při*

<sup>96</sup> § 11 odst. 1 písm. b), § 13 odst. 1 písm. a), b), d) a odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, In: *ASPI verze 2018* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR, © 2000-2018 [cit. 30. 10. 2018].

<sup>97</sup> § 32 odst. 1 písm. a), c), d), f) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, In: *ASPI verze 2018* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR, © 2000-2018 [cit. 30. 10. 2018].

<sup>98</sup> § 53 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, In: *ASPI verze 2018* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR, © 2000-2018 [cit. 30. 10. 2018].

<sup>99</sup> § 62 odst. 1, § 72 písm. k) zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, In: *ASPI verze 2018* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR, © 2000-2018 [cit. 30. 10. 2018].

*uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí* je poslední aktivita, která je v NZDM zajišťována ve smyslu pomoci při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí nebo také v případě potřeby utužení vztahů s příslušníky rodiny.<sup>100</sup>

V zákoně o sociálních službách, konkrétně v § 62 NZDM, je služba jak ambulantní, tak v některých případech také terénní, na což navazuje § 69 odst. 1 zabývající se terénními programy, jejichž cílovou skupinou jsou mimo jiné sociálně ohrožené skupiny, které je potřeba vyhledávat a minimalizovat rizika jejich stylu života. Činnosti těchto programů jsou blíže definovány ve vyhlášce o sociálních službách<sup>101</sup>, jako *zprostředkování kontaktu se společenským prostředím* a jako *pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí*, přičemž jejich charakteristika je téměř totožná s vyjmenovanými činnostmi dle § 27 o základních činnostech NZDM. V neposlední řadě je důležité zmínit § 115 zákona o sociálních službách zaměřený na okruh pracovníků, kteří působí v oblasti sociálních služeb, jejichž bližší popis bude uveden níže v podkapitole Odborný tým.

### **3.2 Odborný tým**

Východiskem pro kvalitní personální zajištění sociální služby jsou standardy kvality, jež obsahují soubor kritérií pro hodnocení kvality sociální služby, které mimo jiné zahrnují oblast personální, která se skládá z několika bodů týkající se, jak personálního a organizačního zajištění, tak také profesního rozvoje nezbytného pro správný chod zařízení.<sup>102</sup> Příloha<sup>103</sup> Vyhlášky o sociálních službách dále vymezuje obsah těchto standardů, přičemž kritéria personálních standardů jsou mířeny na poskytovatele služby a mají nám umožnit posuzovat kvalitu NZDM z pohledu např. zabezpečení kvalifikačních požadavků, písemné zpracování organizační struktury včetně povinností spadajících na jednotlivé pracovníky. Dále se hodnotí to, jestli má provozovatel zpracované kroky pro hodnocení pracovníků nebo také plán dalšího vzdělávání a mnoho dalšího. Na základě předešlého tvrzení

---

<sup>100</sup> § 27 písm. a), b), c), d) Vyhlášky č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, In: *ASPI verze 2018* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR, © 2000-2018 [cit. 30. 10. 2018].

<sup>101</sup> § 34 písm. a), b) Vyhlášky č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, In: *ASPI verze 2018* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR, © 2000-2018 [cit. 30. 10. 2018].

<sup>102</sup> § 99 odst. 1 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, In: *ASPI verze 2018* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR, © 2000-2018 [cit. 2. 11. 2018].

<sup>103</sup> Příloha č. 2 Vyhlášky č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, In: *ASPI verze 2018* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR, © 2000-2018 [cit. 2. 11. 2018].

byly vytvořeny standardy kvality přímo pro NZDM, které vydala Česká asociace streetwork, jenž je organizací, která se věnuje nízkoprahovým službám.<sup>104</sup>

Odborný tým NZDM se konkrétně skládá ze sociálních pracovníků a pracovníků v sociálních službách a z dobrovolníků dle § 115 odst. 1 písm. a), b) a odst. 2 o sociálních službách.

### **Sociální pracovník**

Sociální pracovník uskutečňuje dle § 109 zákona o sociálních službách odbornou činnost v zařízeních, které poskytují služby sociální prevence, dále zabezpečuje sociální agendy či sociální poradenství za podmínek určených v § 110 zákona o sociálních službách, do kterých spadá svéprávnost, bezúhonnost, zdravotní způsobilost a v neposlední řadě odborná způsobilost, jenž spočívá ve vyšším odborném či vysokoškolském vzdělání v oborech zaměřených na sociální práci, sociální pedagogiku a dalších oborech související s tímto povoláním.<sup>105</sup> Každý sociální pracovník musí dále v souladu s § 111 odst. 1 a 2 zákona o sociálních službách splnit 24 hodin dalšího vzdělávání v průběhu roku, které zajišťuje jeho zaměstnavatel formou např. odborné stáže, kurzu či školicích akcí.

Dle MATOUŠKA: „*Sociální pracovník je, podobně jako jiní pracovníci pomáhajících profesí, konfrontován s komplexními problémy klientů, ve kterých nemůže být emocionálně ani postojově neutrální. Schopnost vcítit se do situace klienta, vnímat skryté stránky klientova problému a podporovat ho v konstruktivních řešeních jsou klíčovými charakteristikami.*“<sup>106</sup>

Sociální pracovník má dále vliv na to, jak se bude klient chovat. Mezi nevhodné chování pracovníka patří např. omezování klienta v učinění jeho rozhodnutí, nerespektování jeho soukromí či jeho přehlížení aj.<sup>107</sup>

### **Pracovník v sociálních službách**

Pracovník v sociálních službách dle § 116 odst. 1 písm. b) zákona o sociálních službách provádí základní výchovnou nepedagogickou činnost, dále se zaměřuje na pracovní aktivity, volnočasové aktivity k rozvoji osobnosti nebo také zajišťuje zájmovou a kulturní činnost. V těchto případech je ale zapotřebí, aby měl buď střední vzdělání s výučním listem nebo střední vzdělání s maturitní zkouškou a zúčastnil se akreditovaného kvalifikačního

---

<sup>104</sup> Standardy kvality sociálních služeb pro NZDM. *Streetwork* [on-line]. © 2006-2018 [cit. 2. 11. 2018].

Dostupné z: [http://archiv.streetwork.cz/index.php?option=com\\_content&task=view&id=195](http://archiv.streetwork.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=195)

<sup>105</sup> § 110 odst. 1, 4 písm. a), b) zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, In: *ASPI verze 2018* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR, © 2000-2018 [cit. 2. 11. 2018].

<sup>106</sup> MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vydání třetí. Praha: Portál, 2016, s. 180.

<sup>107</sup> MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vydání třetí. Praha: Portál, 2016, s. 151.

kurzu. Základní sociální poradenství nebo např. zprostředkování kontaktu se společenským prostředím se řadí mezi činnosti, u kterých je zapotřebí dozor sociálního pracovníka za předpokladu základního vzdělání, středního vzdělání typu s výučním listem, maturitní zkouškou nebo vyššího odborného a k tomu, aby splnil kvalifikační kurz, který je nutné provést do 18 měsíců ode dne nástupu do zaměstnání.<sup>108</sup> Vyhláška o sociálních službách vymezuje několik tematických okruhů jako např. metody sociální práce, základy komunikace, krizová intervence nebo základy pedagogiky volného času v rámci plnění kvalifikačního kurzu.<sup>109</sup> Opět zde platí minimálně 24 hodin dalšího vzdělávání, které musí zajistit zaměstnavatel.

### Streetworker

Jelikož je NZDM sociální služba, která je poskytována jak ambulantní, tak terénní formou, je zapotřebí charakterizovat pracovníka, jenž vykonává terénní sociální práci, neboli streetwork pod označením streetworker (dále jen „terénní pracovník“). Činností terénního pracovníka je aktivní vyhledávání klientů, kteří potřebují socioterapeutickou pomoc v jejich přirozeném prostředí, tedy v době a místě jejich aktuální přítomnosti, kde tráví volný čas apod.<sup>110</sup>

PELECH upozorňuje, že pokud chce terénní pracovník začít pracovat s danou skupinou jedinců, tak je nejdříve zapotřebí, aby zjistil nejčastější místa, kde se scházejí, tj. parky, hřiště, ulice, opuštěné budovy aj. Neméně důležitou informací je také věkové složení, dále zda jde spíše o chlapecké nebo dívčí uskupení či velikost skupiny. Za podstatné se také považuje odhalení příčin pobytu na ulici, jako např. potíže s rodiči, mezi vrstevníky apod. Před zahájením samotné práce se skupinou je dále významné zjistit, jak jedinci tráví svůj volný čas, tj., zda se jedná např. o nicnedělání, dráždění okolí svým chováním, užíváním alkoholu nebo drog, a jakým způsobem se o sebe starají po finanční stránce – nelegální prodeje, prostituce atd.<sup>111</sup> Dle MATOUŠKA „v optimálním případě může terénní sociální práce ovlivnit rizikové chování, resp. životní styl, klientů“<sup>112</sup>.

---

<sup>108</sup> 116 odst. 1 písm. d), odst. 5 písm. b), d), odst. 7 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, In: *ASPI verze 2018* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR, © 2000-2018 [cit. 2. 11. 2018].

<sup>109</sup> § 37 Vyhlášky č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, In: *ASPI verze 2018* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR, © 2000-2018 [cit. 2. 11. 2018].

<sup>110</sup> BEDNÁŘOVÁ, Zdena. Streetwork. In BEDNÁŘOVÁ, Zdena a Lubomír PELECH. *Sociální práce na ulici - streetwork*. Brno: Doplněk, 2000. Co? Jak? Proč?, s. 7.

<sup>111</sup> PELECH, Lubomír. Vlastní metodika. In BEDNÁŘOVÁ, Zdena a Lubomír PELECH. *Sociální práce na ulici - streetwork*. Brno: Doplněk, 2000. Co? Jak? Proč?, s. 36-38.

<sup>112</sup> MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vydání třetí. Praha: Portál, 2016, s. 229.



### 3.3 Poskytované služby

NZDM poskytuje širokou škálu služeb, které mohou jejich klienti využívat dle jejich zájmů, potřeb či možností. Jak již bylo řečeno výše, vyhláška o sociálních službách vymezuje několik základních činností, jimiž zařízení disponuje, přičemž konkrétně lze hovořit např. o volnočasových aktivitách, preventivních programech nebo o pomoci s přípravou do školy aj. Dle pojmosloví NZDM se lze setkat např. s níže uvedenými typy<sup>113</sup> služeb, které lze v zařízení využít.

#### Kontaktní práce

Kontaktní práci lze charakterizovat jako způsob či metodu práce, díky níž uskutečňujeme setkání s klientem, při kterém se snažíme o vytvoření důvěry. Nejčastější formou užívanou pro navázání kontaktu je rozhovor, který je realizován v prostředí, které jedinec dobře zná, jde např. o ulici či klub.<sup>114</sup> Kontaktní práce tedy začíná navázáním kontaktu s klientem, který nutně nemusí nastat při první návštěvě, neboť je vhodné jedinci ponechat prostor pro přizpůsobení se novému prostředí. Jelikož je v zařízení mnoho nástrojů, o které si musí klient říci pracovníkovi, neboť nejsou volně přístupné, tvoří se zde tedy možnosti jak první kontakt navázat, aniž bychom se o to sami snažili.<sup>115</sup>

Obsahem této práce je nejenom *mnohvrstevný kontakt s reálným prostředím dospívajících*, ale také s konkrétním životním prostorem cílových skupin, dále se sociálními situacemi, do kterých jsou mladí lidé zainteresováni, s jejich činnostmi probíhajícími během každodenního dne nebo také s jejich životním stylem, zkušenostmi, všedními problémy či s konkrétními možnostmi, které jedinci mají v dané oblasti k dispozici.<sup>116</sup> Pracovníci se snaží o problémových situacích s klienty hovořit, přičemž platí, že čím více klient pracovníka zná, tím více mu důvěruje a je větší pravděpodobnost, že mu sdělí svoje starosti a bude je chtít také řešit.<sup>117</sup>

---

<sup>113</sup> Publikace Pojmosloví NZDM. *Streetwork* [on-line]. © 2006-2019 [cit. 22. 2. 2019]. Dostupné z: [http://archiv.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi\\_text.pdf](http://archiv.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi_text.pdf)

<sup>114</sup> Publikace Pojmosloví NZDM. *Streetwork* [on-line]. © 2006-2019 [cit. 22. 2. 2019]. Dostupné z: [http://archiv.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi\\_text.pdf](http://archiv.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi_text.pdf)

<sup>115</sup> KLÍMA, Petr, ed. *Kontaktní práce: antologie textů České asociace streetwork*. 2. vyd. [Praha: Česká asociace streetwork, 2009], s. 281.

<sup>116</sup> KLÍMA, Petr. Pedagogika mimo zdi institucí. In JEDLIČKA, Richard a kol. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Praha: Themis, 2004, s. 392.

<sup>117</sup> KLÍMA, Petr, ed. *Kontaktní práce 2010: antologie textů České asociace streetwork*. Praha: Národní vzdělávací fond ve spolupráci s Českou asociací streetwork, 2010, s. 125.

## Preventivní programy

Program NZDM pro děti a mládež by měl obsahovat mimo jiné i preventivní programy, které budou sice dobrovolné, ale zároveň stanovené tak, aby splňovaly potřeby cílové skupiny. Na základě vyhodnocení potřeb lze uskutečňovat programy zaměřené např. na závislost na herních automatech či zneužívání návykových látek, přičemž lze programy dělit na jednorázové a dlouhodobé. V obou případech lze informace šířit, ať už formou besed, filmů nebo letáků, nicméně dlouhodobé programy jsou zaměřené např. na určité chování a důležitým prvkem je zde hodnocení výsledků.<sup>118</sup>

## Doučování

Dle PRŮCHY lze doučování označit jako: „*Forma pomoci žákům, kteří mají z různých důvodů učební problémy, nestačí tempu školního vyučování nebo dosahují slabších studijních výsledků.*“<sup>119</sup> Sociální pracovník pomáhá klientovi s upevněním či rozšířením jeho znalostí a vědomostí za předpokladu, že to chce a zároveň potřebuje k dalšímu rozvoji, proto je také důležité, aby vyžadované informace pracovník řádně ovládal.<sup>120</sup> NZDM poskytuje pomoc v této oblasti jak pro jedince, tak pro skupiny a zároveň se může jednat o dlouhodobou i krátkodobou službu, neboť záleží na charakteru úkolu.<sup>121</sup>

## Volnočasové aktivity

NZDM realizuje několik typů<sup>122</sup> volnočasových aktivit, které mohou klienti využít ve svém volném čase.

- **Základní jednoduché instrumentální aktivity** – Spadají sem aktivity, které si klienti vymýšlí sami, jde např. o malování, sledování filmu, poslouchání hudby či jiné činnosti, na které je pouze zapotřebí si od pracovníků vypůjčit potřebné nářadí, prostředky apod.

---

<sup>118</sup> Publikace Pojmoslovi NZDM. *Streetwork* [on-line]. © 2006-2019 [cit. 22. 2. 2019]. Dostupné z: [http://archiv.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi\\_text.pdf](http://archiv.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi_text.pdf)

<sup>119</sup> PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. [i.e. Vyd. 5.]. Praha: Portál, 2008, s. 49.

<sup>120</sup> ÚLEHLA, Ivan. *Umění pomáhat: učebnice metod sociální praxe*. Vyd. 3., v Sociologickém nakladatelství 2. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005. Studijní texty, s. 36.

<sup>121</sup> Publikace Pojmoslovi NZDM. *Streetwork* [on-line]. © 2006-2019 [cit. 22. 2. 2019]. Dostupné z: [http://archiv.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi\\_text.pdf](http://archiv.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi_text.pdf)

<sup>122</sup> Publikace Pojmoslovi NZDM. *Streetwork* [on-line]. © 2006-2019 [cit. 22. 2. 2019]. Dostupné z: [http://archiv.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi\\_text.pdf](http://archiv.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi_text.pdf)

- **Složitější volnočasové aktivity** – Lze sem zařadit činnosti, které pramení v zájmech jednotlivých klientů, neboť aktivity mohou provádět bez pomoci pracovníka. Může se např. jednat o místnost, kde budou jedinci hrát na hudební nástroje nebo o pokoj s počítačovým vybavením.
- **Akce, které iniciovali sami uživatelé** – Při aktivitách dochází ke spolupráci klienta s pracovníky, kteří se je snaží co nejvíce zapojovat a rozvíjet jejich schopnosti.
- **Akce, které slouží ke zpestření rutiny** – Jedná se o akce, které chystají především pracovníci, jenž mohou také iniciovat účast klientů. Cílem těchto akcí je obvykle reklama zařízení na veřejnosti v podobě koncertů či soutěží.
- **Dílny** – Dílny vede lektor, který může být zaměstnancem zařízení, ale zároveň je možné oslovit i nějakého externího odborníka, který zajišťuje její provoz.

## Poradenství

Poradenství spočívá v nabídce různých nápadů či rad v oblasti, ve které si klient již sám neví rady, neboť podle sebe vyzkoušel vše, co mohl. Sociální pracovník předkládá nové idee na základě konverzace s klientem, které následně rozebírají, sepisují již ozkoušené praktiky samotným klientem a společně se dostávají k novým východiskům z této situace.<sup>123</sup>

MATOUŠEK dále uvádí, že na poradenství lze nahlížet v užším a širším slova smyslu, přičemž v prvním případě lze hovořit o předávání rad, které klient vyžaduje k nalezení východiska ze vzniklé situace. Druhá možnost je zaměřena na zdokonalení kvality života jedince, ke které přichází na základě zjištění svých silných a slabých stránek.<sup>124</sup> „*Poradenství v NZDM se nejvíce zaměřuje na záležitosti vztahů, rodiny, sexu, návykových látek, školy, volného času, sociálně právní a jiné.*“<sup>125</sup>

## Krizová intervence

MATOUŠEK definuje krizovou intervenci jako sociální a psychologickou pomoc jedinci, který není schopen krizovou situaci samostatně zvládnout a zároveň říká, že je důležité zjistit, co krizi způsobilo a v neposlední řadě přihlídnout na jeho aktuální psychický stav.<sup>126</sup> Je důležité mít na paměti, že: „*Člověk v krizi by měl mít pocit, že alespoň pracovník se*

<sup>123</sup> ÚLEHLA, Ivan. *Umění pomáhat: učebnice metod sociální praxe*. Vyd. 3., v Sociologickém nakladatelství 2. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005. Studijní texty, s. 37.

<sup>124</sup> MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s. 151.

<sup>125</sup> Publikace Pojmoslovní NZDM. *Streetwork* [on-line]. © 2006-2019 [cit. 22. 2. 2019]. Dostupné z: [http://archiv.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi\\_text.pdf](http://archiv.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi_text.pdf)

<sup>126</sup> MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s. 98.

snaží porozumět jeho vnímání světa. Pracovník tím, že naslouchá, vyčkává a pečlivě formuluje, poskytuje klientovi příležitost být vyslyšen.“<sup>127</sup> Krizi se obvykle snaží klient překonat za pomoci rodiny, kamarádů, případně lékařů, z toho vyplývá, že sociální pracovník spadá mezi užší okruh osob, které by se snažily jedinci poskytnout podporu.<sup>128</sup>

### **Informační servis uživateli**

Informační servis souvisí v předávání informací klientovi, který se potřebuje o daném tématu dozvědět více. Předmětem zájmu může být rodina, škola, vztahy, hledání brigády aj.<sup>129</sup> Pracovníci poskytují klientovi informace ohledně různých životních situací, přičemž se může jednat také o drogy. V případě, že klient sám začne na toto téma hovořit, pracovník mu může nabídnout více informací o tomto námětu, dále díky tomu zjišťuje, jak je o problematice klient doposud informovaný nebo co by ho dále případně zajímalo.<sup>130</sup>

HERZOG uvádí typy<sup>131</sup> činností v oblasti nízkoprahového zaměstnávání:

- **individuální poradenství zaměřené na uplatnění na trhu práce** - Sociální pracovník klientovi radí, jakým způsobem si hledat či získat práci dle jeho možností. Dále mu pomáhá se sepsáním životopisu nebo s ním zkouší pracovní pohovor.
- **zprostředkovávání informací důležitých pro získání práce** - V tomto případě sociální pracovníci zveřejňují informace o pracovních místech či rekvalifikacích, které jsou potřeba k získání nové práce.
- **zprostředkovávání brigády či práce** - Sociální pracovník může doporučit svého klienta na určitou pracovní pozici.
- **podpora a poradenství pro udržení zaměstnání** - Zde se jedná především o psychosociální podporu, za účelem dlouhodobého udržení svojí práce.

---

<sup>127</sup> ÚLEHLA, Ivan. *Umění pomáhat: učebnice metod sociální praxe*. Vyd. 3., v Sociologickém nakladatelství 2. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005. Studijní texty, s. 104.

<sup>128</sup> ÚLEHLA, Ivan. *Umění pomáhat: učebnice metod sociální praxe*. Vyd. 3., v Sociologickém nakladatelství 2. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005. Studijní texty, s. 104.

<sup>129</sup> Publikace Pojmoslovi NZDM. *Streetwork* [on-line]. © 2006-2019 [cit. 22. 2. 2019]. Dostupné z: [http://archiv.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi\\_text.pdf](http://archiv.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi_text.pdf)

<sup>130</sup> KLÍMA, Petr, ed. *Kontaktní práce 2010: antologie textů České asociace streetwork*. Praha: Národní vzdělávací fond ve spolupráci s Českou asociací streetwork, 2010, s. 125.

<sup>131</sup> HERZOG, Aleš. Nízkoprahové zaměstnávání. In KOTOVÁ, Helena, Michal KREBS, Stanislav KUNC a Martin STRNAD, ed. *Streetwork!: dobrá praxe 2015 : české a zahraniční zkušenosti z práce v nízkoprahových sociálních službách*. Praha: Česká asociace streetwork o.s. (ČAS), 2015, s. 49.

## **SHRNUTÍ**

NZDM je nízkoprahově organizovaná služba, která je jednou z možností, kde děti a mládež mohou trávit volný čas. Mezi právní předpisy, které souvisejí s dětmi a mládeží docházejících do NZDM se řadí např. zákon o SPOD, zákon o sociálních službách a s tím související vyhláška o sociálních službách. Odborný tým, jenž pracuje s rizikovou mládeží, představují sociální pracovníci, pracovníci v sociálních službách a v neposlední řadě streetworkeři poskytující v rámci terénní služby např. kontaktní práci, preventivní programy či volnočasové aktivity.

## 4 NÍZKOPRAHOVÉ ZAŘÍZENÍ NADĚJE LITOMYŠL

Dle registru poskytovatele sociálních služeb je NZDM, jejichž poskytovatelem je Naděje, zřizováno ve městě Litomyšl, jenž se nachází v Pardubickém kraji okrese Svitavy, určeno pro děti a mládež ve věku od 6 do 18 let, přičemž služba je poskytována v ambulantní formě již od roku 1997 až doposud.<sup>132</sup> Posláním služby je poskytnout již zmíněné cílové skupině, jenž je z Litomyšle a okolí, pomoc a podporu v nepříznivých životních situacích, kupř. s šikanou, domácím násilím nebo při problémech ve způsobu trávení volného času, jako např. s vandalismem či experimentováním s návykovými látkami. Dále jim umožňuje trávit volný čas v místě, které nabízí nejenom bezpečí, ale také je vede ke změně životního stylu.<sup>133</sup>

### 4.1 Cíle služby

NZDM má vytyčené dohromady čtyři oblasti cílů, jenž jsou na konci každého roku vyhodnocovány na základě formuláře pro roční hodnocení kritérií cílů. Pracovníci se tedy zaměřují na jednotlivé cíle, které je nutné naplňovat.

Jako první oblast lze uvést **Oslovení dětí a mládeže**, v rámci které by NZDM mělo organizovat, či se podílet na organizaci čtyř akcí pro veřejnost, školské zařízení či jinou sociální službu během roku a zároveň by mělo tuto službu šířit mezi veřejnost prostřednictvím tisku alespoň 4krát do roka. Dále aktualizovat nejenom webové stránky minimálně 1krát za měsíc, ale také informace o službě v Registru poskytovatelů služeb, na webových stránkách městského úřadu či v letáčích 1krát za rok. Pracovníci by dále měli tvořit měsíční program aktivit, který je zveřejněn jak v prostorách služby, tak na webových stránkách, v základních školách či v městské knihovně. Mezi další oblast řadí **Pomoc, podporu a běžný prostor při řešení nepříznivé životní situace**, v níž lze sledovat cíle v podobě hodnocení individuálního plánu s klienty 2krát ročně, přizpůsobení otevírací doby klientům, přičemž jde o 80% pracovních dnů v roce, dále pracovníci musí kontrolovat návazné služby 1krát za rok, dokládat svoji kvalifikace do osobních složek, vzdělávat se po dobu 24 hodin za rok nebo seznamovat klienty s pravidly chování, přičemž 1krát ročně jsou pravidla opakována. Pracovníci by měli poskytovat klientům informace o službě, s tím souvisí i letáčky, které by měli mít klienti stále k dispozici a ke kontrole plnění dochází 1krát za rok, a v neposlední řadě

<sup>132</sup> Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež. *Registr poskytovatelů sociálních služeb Ministerstva práce a sociálních věcí* [on-line]. © 2006-2019 [cit. 7. 3. 2019]. Dostupné z:

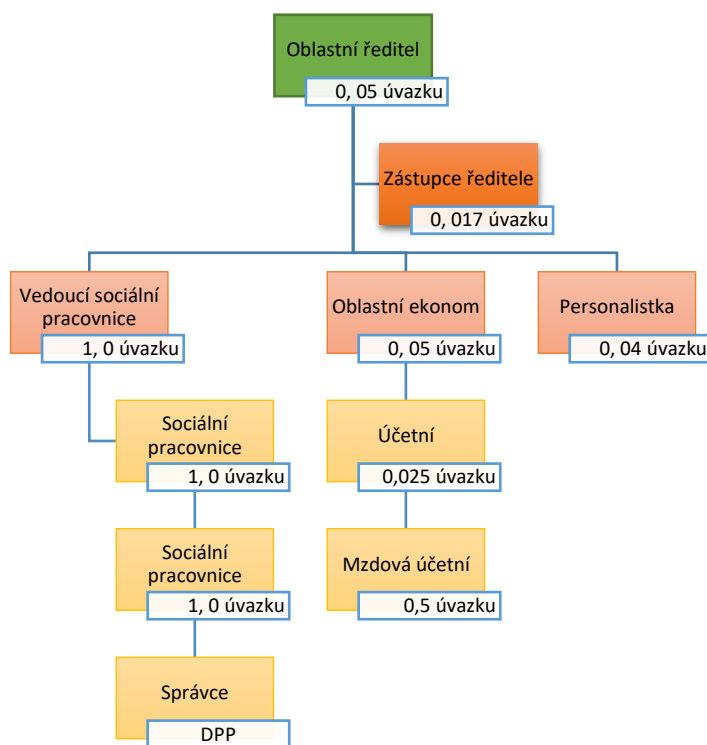
[http://iregistr.mpsv.cz/socreg/detail\\_sluzby.do?736c=e58a8219fe85c978&SUBSESSION\\_ID=15519584160833](http://iregistr.mpsv.cz/socreg/detail_sluzby.do?736c=e58a8219fe85c978&SUBSESSION_ID=15519584160833)

<sup>133</sup> Standardy kvality sociálních služeb č. 1. *Cíle a způsoby poskytování sociální služby*. Ze dne 10. dubna 2018. NZDM Naděje.

musí odstraňovat bezpečnostní rizika, účastnit se školení o bezpečnosti a to také 1krát za rok. Třetí oblastí je **Předcházení a snižování sociálních a zdravotních rizik vyplývajících ze životního stylu**, v rámci které, je cílem zprostředkovat preventivní program na sociálně-patologické jevy 1krát za rok za přítomnosti odborníka či externího pracovníka, a zajistit aktivitu se záměrem prevence sociálních a zdravotních rizik, které vyplývají ze způsobu života. Poslední okruhem je **Zajištění podnětného prostředí s motivací k aktivnímu trávení volného času**, ve kterém by měli tvořit měsíční program aktivit, který je zveřejněn jak v prostorách služby, tak na webových stránkách, v základních školách či v městské knihovně, uskutečňovat 80% aktivit z měsíčního programu, informovat klienty o dalších příležitostech, které se týkají volného času ve městě nebo také zajišťovat výlety, návštěvu sportovišť aj. minimálně 4krát za rok.<sup>134</sup>

## 4.2 Odborný tým

NZDM tvoří odborný tým, přičemž přímou práci s klienty vykonávají tři sociální pracovníce, z nichž jedna je vedoucí pobočky. Struktura pracovního týmu je blíže vystižena v grafu včetně úvazků každého z nich.



Graf 3 Organizační struktura<sup>135</sup>

<sup>134</sup> Standardy kvality sociálních služeb č. 1. *Cíle a způsoby poskytování sociální služby*. Ze dne 10. dubna 2018. NZDM Naděje.

<sup>135</sup> Vlastní.

Náplň práce sociálního pracovníka spočívá v první řadě v mlčenlivosti a v individuálním přístupu ke každému klientovi. Dále se účastní tvorby vnitřních předpisů či metodik nebo pomáhá se zpracováním statistických výkazů. Podstatným rysem této profese je bezpochyby trpělivost, svědomitost, ale především lidský vztah ke klientům, s čímž souvisí i skutečnost, že se snaží s klientem komunikovat dle jeho možností. Spolupracuje s ostatními pracovníky, ale také s vedoucí pobočky v rámci přípravy podkladů pro dotace, granty či sponzory nebo při zpracovávání statistických výkazů.<sup>136</sup> Pracovník musí dbát také na práva klientů, jenž musí respektovat, přičemž dohlíží i na jejich povinnosti nebo dodržování toho, jak se mají v klubu chovat. Mezi základní práva klientů patří kupř. setrvání v zařízení bez totožnosti, právo na podání stížnosti, požádání o pomoc nebo také ukončení služby bez jakéhokoli argumentu.<sup>137</sup>

Podstatnou funkcí v profesi sociálního pracovníka NZDM je individuální plánování, které provádí klíčový pracovník, jenž je každému klientovi přidělen. Tento pracovník musí znát nejenom standardy kvality, ale také zákony či předpisy, ale zejména je důležité, aby uměl vést rozhovor, klást otázky a zároveň věděl jak postupovat ke stanovenému cíli. Individuální plánování je tedy proces, který obsahuje rozbor problémových situací na základě rozhovoru, stanovení cíle, návrhů, jak těchto cílů dosáhnout, a na závěr hodnocení vytyčených cílů, jehož výslednou podobou je individuální plán. Rozhovor, jako metoda zjišťování informací o klientovi, se uskutečňuje 2x do roka, a po jeho provedení se uzpůsobují stanovené cíle, jenž jsou jak krátkodobé, tedy lze je splnit ihned během některé z aktivit, tak také dlouhodobé, u nichž je zapotřebí se s klientem setkat víckrát. Mezi tematické oblasti, které připadají v úvahu, se řadí kupř. škola rodina, finance, vrstevníci, volný čas, situace, které klient vnímá jako ohrožující aj. Klient má povinnost se rozhovoru účastnit, jelikož v opačném případě by s ním služba přestala kooperovat. Získané informace o klientovi jsou zakládány do jeho karty, do které se může kdykoli sám podívat. Jak již bylo řečeno, jednou za půl roku se provádí rozhovor, který souvisí s hodnocením toho, jak je individuální plán naplňován. Pokud byl cíl již proveden, klíčový pracovník udělá záznam do karty klienta, v opačném případě se řeší, proč nebyl uskutečněn, co bránilo v jeho naplnění, eventuálně znění cíle pozmění.

---

<sup>136</sup> Standardy kvality sociálních služeb. *Příloha: Náplň práce sociálního pracovníka*. Ze dne 10. dubna 2018. NZDM Naděje.

<sup>137</sup> Standardy kvality sociálních služeb č. 2. *Ochrana práv klienta*. Ze dne 10. dubna 2018. NZDM Naděje.



Každý týden mají pracovníci poradou, na které se vzájemně informují o změnách, které se týkají klientů, probírají zde také stížnosti či různé připomínky od klientů a sami podávají podněty, které mají sloužit pro zkvalitnění služby.<sup>138</sup>

### 4.3 Nabídka volnočasových aktivit

NZDM pro své klienty pořádá mnoho volnočasových aktivit, jenž mají výchovně vzdělávací či aktivizační charakter. Klienti si mohou vybrat z pohybových aktivit, deskových her či si říkat hádanky, vtipy, pořádat různé soutěže nebo sledovat filmy. Pracovníci se dále snaží vést klienty k tvůrčím činnostem, kupř. v podobě výtvarných dílen, které řídí, buď samotní pracovníci, dobrovolníci nebo také praktikanti. Podporu pracovníků si klienti získají i případně, že přijdou s nápadem vlastní aktivity, s jejich provedením jim pracovníci pomáhají z hlediska poskytnutí zázemí, materiálního vybavení či osobních doporučení. V rámci dalších aktivit se NZDM snaží klienty rozvíjet po stránce sebeobslužné, a to v podobě společného vaření, dále poskytuje aktivity, které se týkají vzdělávání jedince, např. tvoření prezentací do školy, ale také paměťové hry, poznávání zvířat či orientace v terénu. NZDM pořádá mimo aktivity v zařízení také různé akce mimo něj, kupř. dětský den, festival deskových her, který je přístupný také veřejnosti, přičemž pro své klienty vymýšlí i různé výlety.<sup>139</sup>

Jak již bylo zmíněno v podkapitole Cíle, pracovníci pro své klienty tvoří každý měsíc program aktivit na každý den, vždy tematicky, buď na daný měsíc, nebo období, v němž se nachází. Březenový program tohoto roku obsahoval např. jarní tvoření, prostřeno, twistr, vyrábění krmítek, just dance nebo také příběhy s detektivní zápletkou v podobě šipkované.<sup>140</sup>

Volnočasové aktivity jsou zde uskutečňovány v klubovně nebo v tělocvičně, kde lze najít stůl na ping-pong, stolní fotbálek, sportovní vybavení, materiály na kreativní a vzdělávací aktivity, různé pomůcky k hrám a v neposlední řadě stoly, židle a počítače, přičemž lze využívat i dvorek se zahradou pro aktivity pořádané venku.<sup>141</sup>

V rámci analýzy nejvýznamnějších volnočasových aktivit za období 4 let jsme vycházeli z výročních zpráv daného zařízení. Analýza byla zaměřena na roky 2014-2017, rok 2018 nebyl v analýze uveden z důvodu dosud nevydané výroční zprávy.

---

<sup>138</sup> Standardy kvality sociálních služeb č. 5. *Individuální plánování průběhu sociální služby*. Ze dne 10. dubna 2018. NZDM Naděje.

<sup>139</sup> Standardy kvality sociálních služeb. *Příloha: Základní činnosti poskytované službou*. Ze dne 10. dubna 2018. NZDM Naděje.

<sup>140</sup> Program na březen. *Naděje* [on-line]. © 2013-2019 [cit. 12. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.nadeje.cz/litomysl>

<sup>141</sup> Standardy kvality sociálních služeb č. 13. *Prostředí a podmínky*. Ze dne 10. dubna 2018. NZDM Naděje.

2014	
Počet klientů zapojených do aktivit za rok	NEUVEDENO
Počet dětí zapojených do aktivit denně	NEUVEDENO
VOLNOČASOVÉ AKTIVITY	
<b>Kreativní dílny</b>	
<b>Festival deskových her</b>	
<b>Vánoční pásmo dětí z NZDM pro seniory v Respirní péči</b>	
Dětský den	
Sportovně dobrodružný víkend	
Přednášky primární prevence	
Dětský letní tábor	

Tabulka 1 Volnočasové aktivity v roce 2014<sup>142</sup>

Ve výroční zprávě z roku 2014 nebyly uvedeny konkrétní údaje o počtech klientů, jenž se zapojili do aktivit v průběhu roku, ani počet dětí zapojujících se do aktivit denně. Po domluvě se sociální pracovníci se podařilo získat chybějící data, jenž je počet 174 klientů za rok a 20 dětí za den. Mezi nejvýznamnější volnočasové aktivity lze zařadit Kreativní dílny, Festival deskových her, Vánoční pásmo dětí z NZDM pro seniory v Respirní péči nebo Dětský den, přičemž všechny tyto aktivity byly uskutečňovány až do roku 2017, kromě Dětského dne, který v roce 2016 nebyl uveden. Dále NZDM pořádalo sportovně dobrodružný víkend, přednášky primární prevence nebo dětský letní tábor, který se organizoval až do roku 2015.

2015	
Počet klientů zapojených do aktivit za rok	135
Počet dětí zapojených do aktivit denně	20, 5
VOLNOČASOVÉ AKTIVITY	
<b>Kreativní dílny v době adventu</b>	
<b>Festival deskových her</b>	
<b>Vánoční pásmo dětí z NZDM pro seniory v Respirní péči Jindra</b>	
Dětský den	
Vánoční kamion firmy Šmídl s.r.o. přivezl „živý betlém“ i dárky pro děti z NDZM	
Taneční vystoupení v rámci krajské soutěže Duhové křídlo	
Dětský letní tábor	
Soutěžní odpoledne – oslava 25. výročí od založení Naděje	

Tabulka 2 Volnočasové aktivity v roce 2015<sup>143</sup>

<sup>142</sup> Vlastní.

<sup>143</sup> Vlastní.

V roce 2015 se, mimo již zmíněné volnočasové aktivity z předešlého roku, přidal Vánoční kamion firmy Šmídl s.r.o., který přivezl „živý betlém“ a dárky pro děti z NDZM, klienti se dále zúčastnili krajské soutěže Duhové křídlo, ve které předváděli svoje taneční vystoupení a obě tyto aktivity se udržely i v dalších letech. V tento rok zařízení Naděje oslavila 25. výročí od jejího založení, proto si pracovníci pro své klienty připravili soutěžní odpoledne, kterého se mohla zúčastnit i široká veřejnost.

<b>2016</b>	
Počet klientů zapojených do aktivit za rok	132
Počet dětí zapojených do aktivit denně	19,7
<b>VOLNOČASOVÉ AKTIVITY</b>	
<b>Kreativní dílny v době adventu</b>	
<b>Festival deskových her</b>	
<b>Vánoční pásmo dětí z NZDM pro seniory v Respítní péči Jindra</b>	
Vánoční kamion firmy Šmídl s.r.o. přivezl „živý betlém“ i dárky pro děti z NDZM	
2. místo za taneční vystoupení v rámci krajského festivalu pod duhovými křídly	
Vystoupení na vyhlášení cen Duhové křídlo	
Účast na akci Uklid'me Česko	
6 jednorázových výletů o prázdninách, 2x s přespaním	

Tabulka 3 Volnočasové aktivity v roce 2016<sup>144</sup>

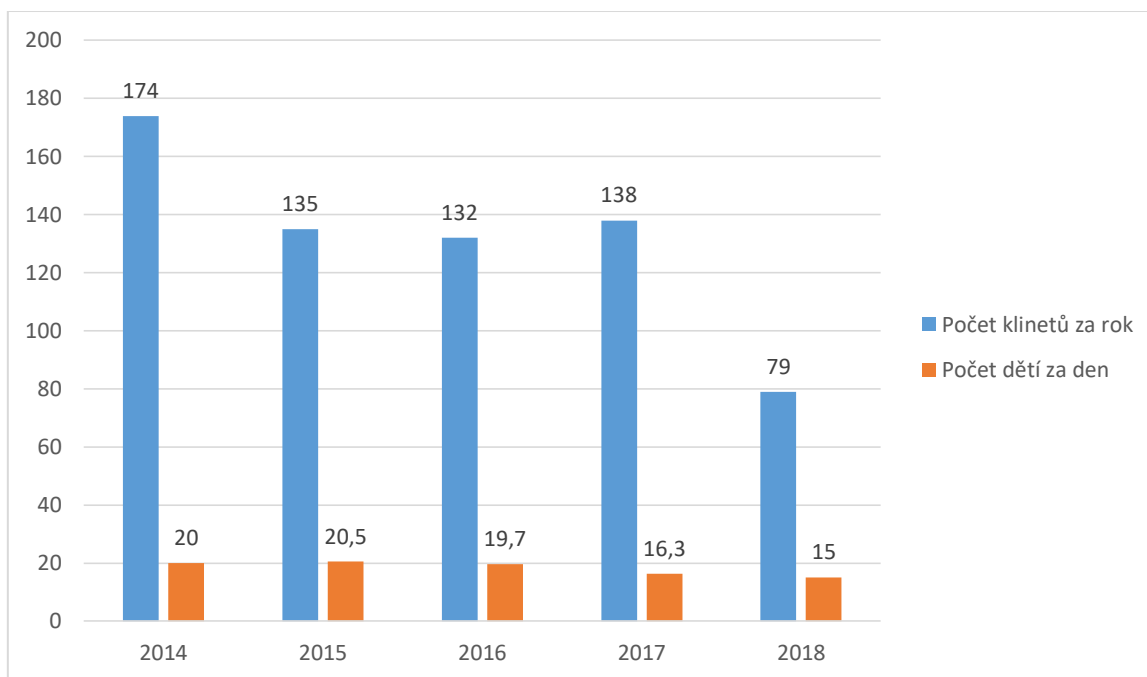
V roce 2016 se klienti opět zúčastnili festivalu Duhové křídlo, ale tentokrát si odvezli 2. místo za jejich taneční vystoupení a navíc vystupovali na vyhlásování cen tohoto festivalu. V tomto roce se NZDM zúčastnilo akce, Uklid'me Česko a dále proběhlo šest výletů během prázdnin, na nichž klienti dvakrát mohli přespat.

<b>2017</b>	
Počet klientů zapojených do aktivit za rok	138
Počet dětí zapojených do aktivit denně	16,3
<b>VOLNOČASOVÉ AKTIVITY</b>	
<b>Kreativní dílny</b>	
<b>Festival deskových her</b>	
<b>Vánoční pásmo dětí z NZDM pro seniory v Respítní péči Jindra</b>	
Dětský den	
Vánoční kamion firmy Šmídl s.r.o. přivezl „živý betlém“ i dárky pro děti z NDZM	
Účast na krajském festivalu Pod duhovými křídly	
Účast na akci Uklid'me Česko	
6 jednodenních výletů, prázdninový třídní pobyt	
Účast na Národní potravinové sbírce	

Tabulka 4 Volnočasové aktivity v roce 2017<sup>145</sup>

<sup>144</sup> Vlastní.

V roce 2017 se klienti opět zapojili do akce, Uklidme Česko, proběhlo i šest jednodenních výletů, prázdninový třídní pobyt a navíc se NZDM podílelo na Národní potravinové sbírce.



Graf 4 Přehled v počtu klientů<sup>146</sup>

Na grafu lze pozorovat počet klientů, kteří do NZDM docházeli po dobu jednoho roku a posléze průměrný počet dětí, které docházely denně. Z uvedených dat vyplývá, že počet klientů první tři roky pomalu klesal, v roce 2017 nastal mírný vzrůst, nicméně za poslední rok 2018 nastal oproti roku 2017 pokles o 59 klientů. Návštěvnost dětí za den se taktéž začala snižovat, neboť v roce 2014 se jednalo o 20 dětí, ale o čtyři roky později, v roce 2018 došlo k poklesu pěti dětí, což může být způsobeno nižší roční klientelou. Je důležité ale zmínit, že v roce 2014 mohly do zařízení chodit děti i v případě, že neměly žádné problémy, které by s nimi bylo zapotřebí řešit, což se v dnešní době netoleruje.

<sup>145</sup> Vlastní.

<sup>146</sup> Vlastní.

## 5 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

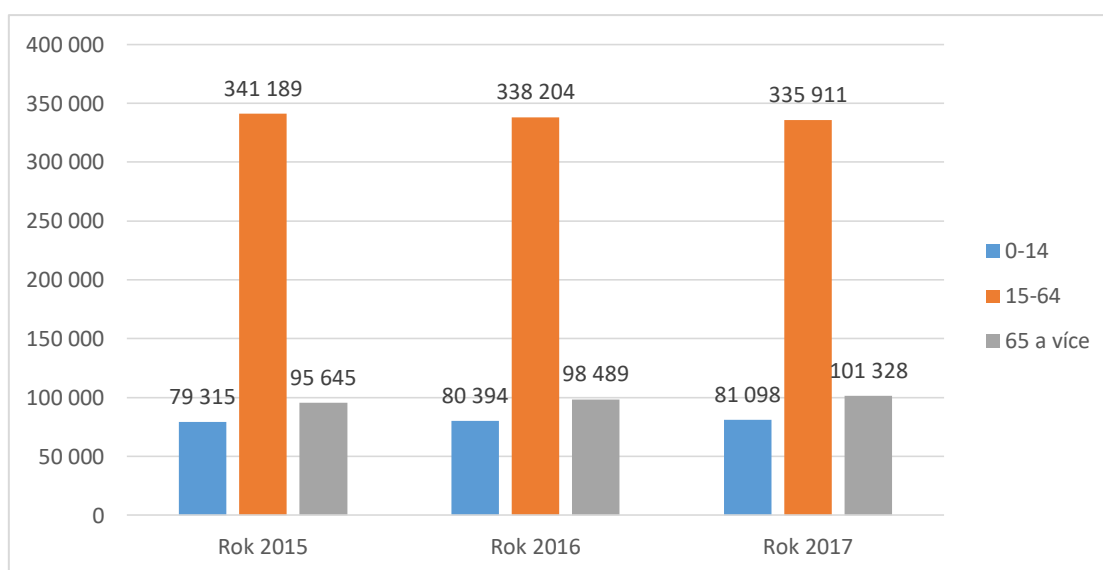
Výzkumné šetření se zabývá problematikou volnočasových aktivit ve vybraných NZDM Pardubického kraje.

### 5.1 Demografie Pardubického kraje

Údaje o demografii Pardubického kraje jsou čerpány ze Statistické ročenky Pardubického kraje 2018, jenž poskytuje nejnovější data z roku 2017.

Pardubický kraj se nachází na východě Čech a je obklopen krajem Středočeským, Královéhradeckým, Olomouckým, Jihomoravským a Vysočinou. Jeho rozloha je 4 519 km<sup>2</sup>, a je tedy pátým nejmenším krajem České republiky, přičemž je rozdělen na čtyři okresy – Chrudim, Pardubice, Svitavy a Ústí nad Orlicí. Kralický sněžník (1 424 m. n. m.) zaujímá nejvyšší bod v kraji, přičemž stejnojmenné pohoří bylo určeno národní přírodní rezervací a naopak nejnižší bod lze sledovat na hladině Labe u Kojnic (201 m. n. m.)

Nachází se zde 38 měst, z nichž mezi největší patří již zmíněné Pardubice, Chrudim a Svitavy. K datu 31. 12. 2017 žilo v kraji 518 337 obyvatel, nicméně co se týče složení věkových struktur, tak lze říci, že došlo k růstu věkové skupiny nad 65 let a dětí do 14 let je nejvíce za posledních 15 let, oproti tomu věková skupina od 15 do 64 let zaznamenává stále větší pokles. Na níže uvedeném grafu lze vidět složení obyvatelstva v průběhu tří let, které potvrzuje předešlé tvrzení.



Graf 5 Složení obyvatelstva<sup>147</sup>

<sup>147</sup> Vlastní.

Statistická ročenka Pardubického kraje 2018 dále uvádí data ohledně sňatků, rozvodů, porodnosti či úmrtnosti, z nichž nejvýznamnějšími údaji jsou: 2450 sňatků, 1327 rozvodů, 5385 narození a 5389 zemřelých za rok 2017.

Část území Pardubického kraje, konkrétně 59,8 % tvoří zemědělská půda a 29,8 % pokrývá lesnictví. V kraji se nejvíce pěstuje kupř. pšenice, ječmen, brambory, řepka, mák, kukuřice, zelí, cibule, jahody a z ovocných stromů jabloně, hrušně, broskve, meruňky, švestky, třešně, višně a rybíz. Lesní plocha je tvořena nejvíce smrkem, borovicemi, jedlemi nebo také bukem, dubem a javorem. Kraj je dále významný z vodohospodářského hlediska, neboť má přebytky vodních zdrojů jak podzemních, tak povrchových. Mezi největší vodní plochu se řadí Sečská přehrada, Bohdanečský rybník a přehrada Pastviny. Co se týče průmyslu, tak zde převládá výroba potravinářských výrobků, nápojů, tabákových výrobků, textilií, oděvů aj.

V Pardubickém kraji je celkem 316 mateřských, 252 základních a 75 středních škol, které nabízejí obory strojírenství, potravinářství, stavebnictví, zemědělství, zdravotnictví, ekonomii, gastronomii nebo také právo. Dále je tu devět vyšších odborných škol, jedna konzervatoř a Univerzita Pardubice, jež disponuje Dopravní fakultou Jana Pernera, fakultou ekonomicko-správní, elektrotechniky a informatiky, filosofickou fakultou, chemicko-technologickou, dále fakultou restaurování a fakultou zdravotnických studií. Zdravotnictví Pardubického kraje je tvořeno osmi nemocnicemi, sedmi odbornými léčebnými ústavy a 990 ordinacemi praktických lékařů pro dospělé, pro děti a dorost, stomatology, gynekology a specialisty.

Tato oblast je žádaná turisty, neboť je zde rovinná i horská příroda, mnoho možností pro koupání, s tím související vodní sporty, pěší turistika a cykloturistika. Nejžádanějšími oblastmi je zejména severní a východní část okresu Ústí nad Orlicí, konkrétně podhůří Orlických hor, Bukova hora a Dolní Morava. Nelze opomenout také Toulouvcovy maštale, které jsou tvořeny pískovcovými skálami a úzkými údolími, jež se nacházejí na hranici Orlickoústeckého a Svitavského okresu. K vidění určitě stojí také gotický hrad na Kunětické hoře, Africké muzeum v Holicích, jež je památkou za rodáka a zároveň cestovatele Emila Holuba, nebo areál zámku v Nových Hradech na Vysokomýtsku. Lákavým místem je také zámecký areál v Litomyšli, který byl v roce 1999 zařazen na Seznam světového kulturního dědictví UNESCO. Důležitou doménou Pardubického kraje je hudba, jež je uskutečňována v rámci operního festivalu Smetanova Litomyšl či v rámci hudebních festivalů v Poličce. Nelze opomenout ani sportovní využití, kterého je v kraji dostatek, kupř. areál pardubického

závodistiště, kde se koná Velká pardubická, dále se zde daří hokejovému družstvu, či basketbalovému týmu Pardubic a Svitav.<sup>148</sup>

V Pardubickém kraji je dohromady 307 sociálních služeb určených jak pro děti, mládež, dospělé, rodinu tak seniory, jenž jsou poskytované pobytovou, ambulantní nebo terénní formou, z toho 32 sociálních služeb je určeno pro děti a mládež ve věku od 6 do 26 let ohroženy společensky nežádoucími jevy. Počet konkrétních sociálních služeb pro cílovou skupinu klientů je dle okresů znázorněn v nadcházející tabulce.<sup>149</sup>

Sociální služby	Okresy			
	Svitavy	Chrudim	Ústí nad Orlicí	Pardubice
Azylové domy	1			
Domy na půl cesty			1	
NZDM	3	6	5	2
Odborné sociální poradenství	1	2		
Sociálně-aktivizační služby pro rodiny s dětmi	1			4
Sociální rehabilitace		1		1
Sociálně terapeutické dílny	1	1		
Terénní programy		2		1

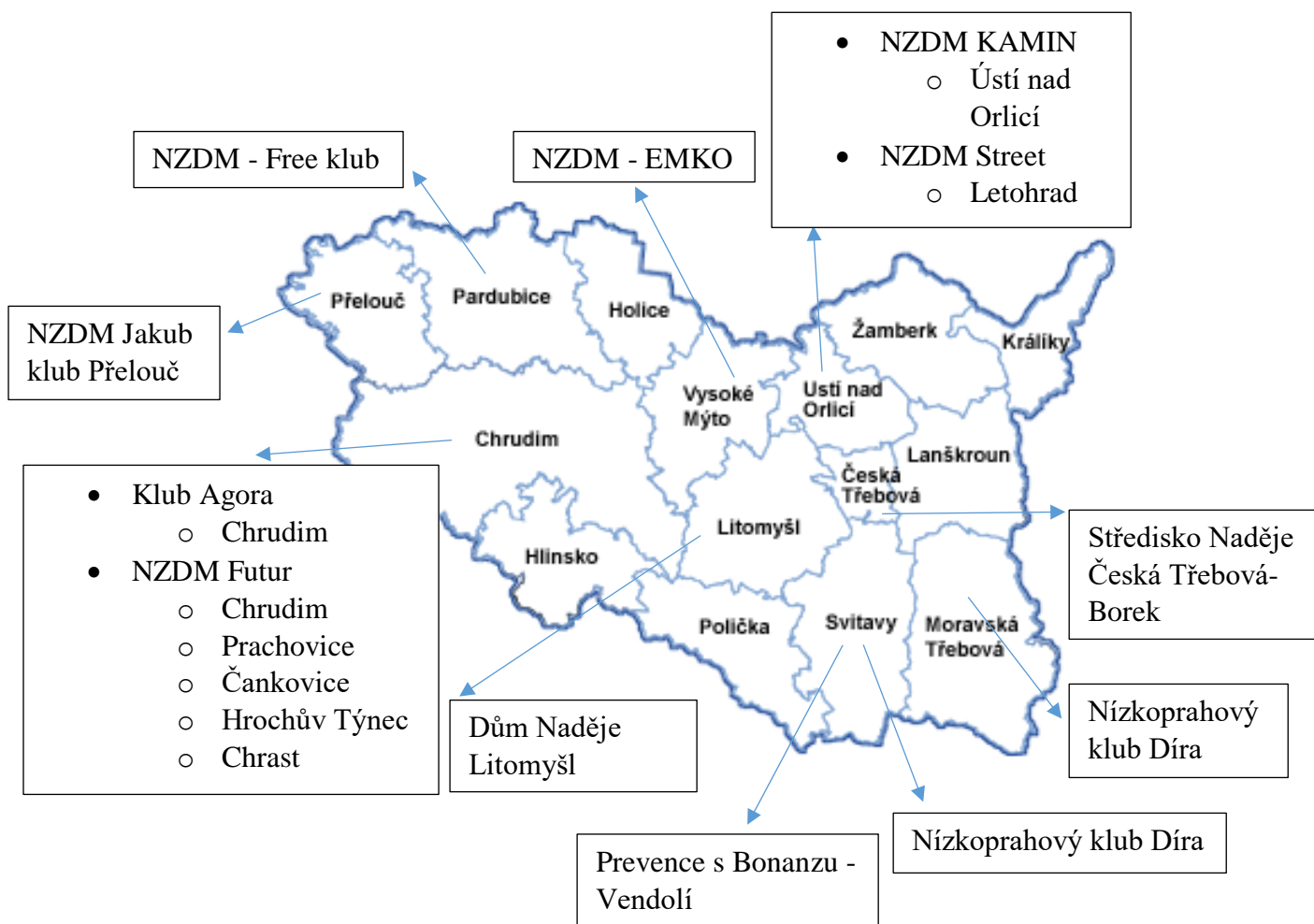
Tabulka 5 Sociální služby pro děti a mládež od 6 do 26 let ohroženy společensky nežádoucími jevy<sup>150</sup>

<sup>148</sup> Statistická ročenka Pardubického kraje 2018. Český statistický úřad. [on-line]. © 2018 [cit. 1. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/60287640/33009218.pdf/038e735a-d5be-4174-81bcac99c95f2235?version=1.11>

<sup>149</sup> Sociální služby Pardubického kraje. Registr poskytovatelů sociálních služeb Ministerstva práce a sociálních věcí [on-line]. © 2006-2019 [cit. 1. 4. 2019]. Dostupné z: [http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani\\_sluzby.fw.do?sd=1&zak=Pardubick%C3%BD&zaok=&SUBSESSION\\_ID=1554132484355\\_8](http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.fw.do?sd=1&zak=Pardubick%C3%BD&zaok=&SUBSESSION_ID=1554132484355_8)

<sup>150</sup> Vlastní

Na základě předešlé tabulky je zřejmé, že NZDM zaujímají první místo, co do počtu zařízení určené cílové skupině v Pardubickém kraji. Dále následuje mapa, na které jsou znázorněna konkrétní NZDM dle jejich lokace s tím, že nejpočetnější oblastí je okres Chrudim, poté Ústí nad Orlicí, Svitavy a na posledním místě okres Pardubice.



Mapa 1 NZDM v Pardubickém kraji<sup>151</sup>

<sup>151</sup> Vlastní.



## 5.2 Cíle

Hlavním cílem je zkoumat, jaké aktivity probíhají ve vybraných NZDM v Pardubickém kraji a analyzovat zapojenost dětí a mládeže do volnočasových aktivit.

Dále byly stanoveny tři *dílčí cíle*:

- Zjistit nejdůležitější instituce, se kterými NZDM spolupracují.
- Specifikovat preventivní činnost NZDM.
- Analyzovat volnočasové aktivity, které poskytují vybraná NZDM.

Na základě dílčích cílů byly vytvořeny *výzkumné otázky*, které sloužily k vyhodnocení výsledků šetření.

- Jaká je spolupráce NZDM se školami?
- Jaké aktivity jsou realizovány NZDM v rámci prevence?
- Jaký vliv mají volnočasové aktivity na klienty?

## 5.3 Metodologie, cílové skupiny a organizace

Pro vyhodnocení dat byla zvolena kombinace kvalitativního a kvantitativního výzkumu, neboť jsme byli přesvědčeni, že díky tomu získáme mnohem důvěryhodnější informace. Na základě toho jsme zvolili danou problematiku zkoumat dvěma metodami.

V rámci kvalitativního výzkumu jsme vybrali metodu rozhovoru, která byla mířena na pracovníky, jenž jsou zaměstnaní v NZDM, přičemž jsme použili techniku strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami. Strukturovaný rozhovor se pozná tak, že jeho otázky má tazatel předem připravené, proto ani jejich pořadí se nemění a ke každému respondentovi se tak přistupuje stejně. Dále platí, že tazatel nevstupuje do rozhovoru se svými komentáři, nýbrž jen otázky slovně zadává, a posléze činí záznam z odpovědí, buď v podobě písemného zápisu či nahrávky. Zaznamenávat informace se nedoporučuje v průběhu rozhovoru, neboť se tím narušuje celková atmosféra dané situace, ačkoli tazatel díky tomu nezapomene podstatné informace, které by mu mohly jinak uniknout. Výhodou tohoto typu jsou výchozí podmínky, které jsou pro každého jedince stejné a neměnné. Naopak nevýhodou je získávání kontaktu s respondenty, jelikož typ strukturovaného rozhovoru na někoho může působit nepřirozeným dojmem.<sup>152</sup> HENDL dodává, že: „*Tento typ rozhovoru je vhodný, pokud ho nemáme možnost*

---

<sup>152</sup> CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada), s. 176 -178.

*opakovat a máme málo času se respondentovi věnovat.*“<sup>153</sup> Každý rozhovor obnáší několik pravidel, kterými je dobré se řídit z důvodu efektivity, proto je zapotřebí klást otázky takovým způsobem, aby jím respondenti rozuměli a dovedli tak na ně smysluplně odpovědět, s tím souvisí i fakt, že vždy pokládáme pouze jednu otázku. Tazatel by měl respondentovi naslouchat a projevovat zájem o odpovědi, které v daný moment slyší a zároveň by neměl posuzovat danou osobu.<sup>154</sup>

V rámci kvantitativního výzkumu jsme zvolili metodu ankety, která byla zaměřena na klienty vybraných NZDM a u které byla použita strukturovaná i nestrukturovaná forma otázek. Chráska vymezuje termín anketa, jako „*šetření, při kterém se účastníci samy, spontánně do šetření zapojují.*“<sup>155</sup> přičemž zdůrazňuje, že se někdy anketa užívá ve stejném významu jak dotazník. Jde tedy o předem připravené otázky, na které respondenti odpovídají písemně. Otázky neboli položky, mohou mít formu jak otevřených, tak uzavřených odpovědí. V rámci otevřených otázek se respondent může vyjádřit jakkoli chce svými slovy k danému námětu, nevýhodou ale bývá jejich vyhodnocování, které je posléze nutné pomocí kategorií rozčlenit na přehlednější skupiny podobných odpovědí. Uzavřené položky jsou typické předem připravenými odpověďmi, z nichž si respondenti dle svého uvážení mohou vybrat a tazateli tak usnadnit jejich vyhodnocování. Při přípravě otázek je možné zvolit variantu polouzavřených položek, díky kterým se tazatel vyhne tomu, že by respondent chtěl odpovídat jinak než předem připravenou otázkou, a proto má tedy možnost dopsat jiný názor ke zvolené otázce.<sup>156</sup>

Ve výzkumu bylo položeno celkem 17 otázek strukturovaného typu s otevřenými odpověďmi v rámci metody rozhovoru. Anketa byla sestavena z osmi otázek, z nichž dvě otázky byly polouzavřené, čtyři uzavřené a zbylé dvě měly charakter otevřené otázky. Respondenti mohli vybírat více možných odpovědí.

---

<sup>153</sup> HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, s. 173.

<sup>154</sup> HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, s. 172.

<sup>155</sup> CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada), s. 158.

<sup>156</sup> CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada), s. 158, 160-161.

## **Cílové skupiny a organizace**

Výzkumné šetření jsem prováděla ve vybraných NZDM Pardubického kraje, konkrétně v NZDM Naděje Litomyšl (dále jen „Naděje“), NZDM Díra ve Svitavách (dále jen „Díra“) a v NZDM EMKO ve Vysokém Mýtě (dále jen „EMKO“). Na přelomu února a března 2019 jsem donesla do každého zařízení anketu, kterou jsem sestavila pro jejich klienty a po předchozí domluvě s pracovníky jednotlivých zařízení ji tam ponechala po dobu 14 dnů s instrukcemi, jak ji správně vyplnit, a následně si ji po uplynutí doby vyzvedla. Mojí cílovou skupinou tedy byly obecně **děti a mládež od 6 do 26 let** ohroženy společensky nežádoucími jevy, přičemž v každém zařízení se věkové složení lišilo, dle nastavení cílové skupiny samotným zařízením. V Naději jsem se tedy zaměřila na děti a mládež **od 6 do 18 let**, v Díře na jedince **od 8 do 26 let** a v EMKU na věk **od 10 do 26 let**. NZDM v Pardubickém kraji jsem vybrala náhodně, ale zároveň mi šlo o zjištění možných rozdílů každého z nich. Dohromady se výzkumného šetření zúčastnilo 92 respondentů, z toho 15 klientů z Naděje, 49 klientů z Díry a 28 klientů z EMKA.

V ten den, co jsem donesla do NZDM ankety, jsem zároveň uskutečňovala také **rozhovory s dvěma pracovníky zařízení**, které jsem si po předchozím souhlasu nahrávala na diktafon a jejichž doslovné znění lze najít v přílohách diplomové práce. První dva rozhovory jsem prováděla v Naději a to s vedoucí pobočky, která zde pracuje již 12 let a se sociální pracovníci, jejíž délka praxe je jeden rok. Posléze jsem tytéž rozhovory uskutečňovala v Díře s pracovníci v sociálních službách, které zde pracují dva roky. Jako poslední jsem navštívila EMKO, kde mi poskytl rozhovor opět dvě sociální pracovníce, které zde pracují třetím rokem. Každý rozhovor byl prováděn v soukromí bez případných dalších osob, které by ho mohly jakkoliv narušovat, s délkou trvání vždy okolo 15 minut.

## 5.4 Výsledky a jejich interpretace

Výsledky šetření jsme rozdělili na dvě části, tj. na metodu rozhovoru a metodu ankety. Nejdříve jsme se zabývali zpracováním rozhovoru, který se skládal z 10 základních otázek, které byly dále doplněny o sedm otázek doplňujících. Dvě základní otázky se nakonec spojily v jednu, z důvodu podobných odpovědí od respondentů. Pro rozhovor jsme oslovili vždy dva pracovníky zařízení z důvodu doplnění a zpřesnění informací od každého z nich. Druhá pasáž obsahuje šetření pomocí ankety, která měla analyzovat zapojenost dětí a mládeže do volnočasových aktivit.

### A. Metoda rozhovoru

Rozhovor byl vyhodnocován pomocí tabulky, která je rozdělena podle daných zařízení, přičemž kladené otázky byly uskupeny do jednotlivých kategorií s následnými odpověďmi.

Kategorie	NZDM Naděje Litomyšl	
	R1	R2
<b>Situace klienta</b>	Nemají co dělat, nemají kroužky, doma se jim nevěnují, horší sociální situace	Rozbitá rodina, absence zájmových kroužků, finanční situace rodiny, šikana, přestěhování, domácí násilí
<b>Potřeby klienta</b>	Domácí úkoly, doučování	Rozhovory s pracovníky, využití nabízených činností
<b>Zájmová činnost</b>	Každý den – téma, tvůrčí nebo pohybové aktivity, hry, vaření, tematické aktivity (např. k Valentýnu), aktivity pro veřejnost – Lego den, den otevřených dveří	Karneval, Lego den, netradiční olympijské hry, den workshopu – 4 kreativní dílny, pohybové aktivity, partička – iniciativa klientů
<b>Preventivní činnost</b>	1x měsíčně téma (platí po celý měsíc) – vztahy, alkohol, drogy; nástěnka s danou tematikou	1x měsíčně téma
<b>Chování klientů Dodržování pravidel</b>	3 napomenutí na den – poté musí odejít z klubu, zákaz na delší dobu za hrubé porušení pravidel (napadení klienta/pracovníka) – až půl roku	Napomenutí (3x) – pak musí odejít z klubu, závažnější porušení (utíkání s nožem, agrese) – vyloučení na týden, měsíc, půl roku...
<b>Spolupráce s odborníky</b>	Středisko volného času, OSPOD	Charita, městský úřad, OSPOD, sanace rodiny, školy
<b>Spolupráce s rodiči</b>	Prakticky vůbec, pokud přijdou sami (např. skrze doučování dítěte)	Dodržování mlčenlivosti, výjimka (např. konzultace klienta se sanací rodiny,

		následně s rodiči (důvod škola)
<b>Pozitiva profese</b>	Nadšení dětí z her, aktivit, vaření	Mohu přijmout děti bez rozdílů, dávám dětem šance (je to náročné)
<b>Negativa profese</b>	Nevděk dětí – slíbí účast na akci a nepřijdou, nelíbí se jim dárky	Setkávání se s dilematy (domácí násilí apod.)

Tabulka 6 Rozhovor NZDM Naděje Litomyšl<sup>157</sup>

### Vyhodnocení doplňujících otázek z kategorie zájmová činnost

*Jakým způsobem se snažíte službu NZDM šířit mezi veřejnost?*

*Jak je zajištěn provoz volnočasových aktivit v zařízení?*

*Jaké volnočasové aktivity či akce pořádáte na základě několikaleté tradice?*

Z rozhovoru (R1) a (R2) bylo zjištěno, že v NZDM byl nově založen facebook, kde lze najít denně aktualizované informace, dále je služba šířena pomocí městských stránek, internetových stránek zařízení nebo pomocí letáčků, které lze najít v rodinném centru, informačním centru, knihovně, na všech třech základních školách, na speciální škole a ve vývěskách před budou Naděje a poté na náměstí. Pracovnice dále uvedly, že 6x do roka se objeví v městských novinách Lilie článek o jejich práci s tím, že někdy také ve Svitavském deníku. Do podvědomí veřejnosti se NZDM dostává i na základě akcí, které se konají 4x do roka, kupř. Festival deskových her (v lednu), Dětský den, Den otevřených dveří a v období Vánoc jde o kreativní dílny ve Smetanově domě. Na akcích pro veřejnost obvykle spolupracují s dalšími subjekty, neboť město Litomyšl nabízí širokou škálu akcí, proto je lepší kooperovat než lákat lidi přímo do zařízení, což tak dříve bylo.

Co se týče provozu volnočasových aktivit, tak zařízení má vlastní tělocvičnu, dvě větší klubovny a jednu počítačovou místnost. Je zde spousta tvůrčího materiálu, velká skříň deskových her a ještě jeden skládek, který je plný věcí na pohybové aktivity. V budově je také kuchyňka pro účely společného vaření, venku je k dispozici zahrada a kousek za ní je hřiště, které pracovníci s klienty často využívají.

Dále bylo zjištěno, že zařízení v rámci několikaleté tradice pořádá *vánoční dílny* ve spolupráci se střediskem volného času a rodinným centrem, dále se každý rok pořádá *Den otevřených dveří*, *Dětská den*, *Lego den* nebo *Festival deskových her*, kterých se mohou zúčastnit i rodiče s dětmi. Jedna z pracovnic dále dodala, že akcí se účastí klidně 100 až 200 účastníků.

<sup>157</sup> Vlastní.

## **Vyhodnocení doplňujících otázek z kategorie preventivní činnost**

*Dochází k Vám nějaký externí pracovník zabývající se prevencí?*

*Nabízíte školám preventivní přednášky v rámci primární prevence?*

Z rozhovoru (R1) a (R2) byly zjištěny následující informace. Do zařízení dochází jednou za rok externí pracovník, který se zabývá prevencí, nyní se jedná o člověka, který dělá historický šerm a k tomu pracuje v organizaci Etika mezi světy a přináší preventivní programy na školy, které jsou interaktivně založené.

V rámci pořádání preventivních přednášek došlo ke zjištění, že momentálně tuto službu zařízení školám nenabízí. Dříve to fungovalo za spolupráce výše zmíněného externího pracovníka zároveň s organizací ACET, nyní je to ale rozdělené – externí pracovník chodí do škol a pracovníci nabízejí pouze ambulantní službu. Školám jsou nabízeny pouze programy pro třídy nebo družiny, které obsahují jednu hlavní aktivitu, ale zároveň si zde děti mohou vyzkoušet, co chtějí.

## **Vyhodnocení doplňujících otázek z kategorie spolupráce s odborníky**

*Na koho či jakou instituci děti nejčastěji odkazujete v problémové situaci?*

Z rozhovoru (R1) a (R2) vyplývá, že mezi nejčastější instituce, jenž zařízení využívá, se řadí OSPOD, kupř. kvůli násilí v rodině, případně se odkazuje na školního psychologa, psychologickou poradnu, charitu, v případě užívání drog na Laxus. V případě nízkopříjmových rodin lze kontaktovat sanaci rodiny.

## **Vyhodnocení doplňujících otázek z kategorie pozitiva profese**

*Co pokládáte za největší úspěch při práci s rizikovou mládeží?*

Pracovnice (R1) považuje za největší úspěch, když děti tráví svůj volný čas smysluplně v zařízení než někde na ulici, v případě pracovnice (R2) se jedná o případ s malou holčičkou, která měla střídavou péči a vůbec nemluvila, postupem času se v zařízení rozmluvila.

Kategorie	NZDM Díra Svitavy	
	R3	R4
Situace klienta	Naplňování volného času, místo pro setkání s kamarády, účast na aktivitách	Psaní úkolů, děti nemají co dělat – jinak by se poflakovaly venku, problémy doma – rozvedení rodiče, nemají mobily –

		vědí, že tady se vždy setkají s kamarády
<b>Potřeby klienta</b>	Domácí úkoly, referáty, rozhovor s pracovníky	Úkoly, výbušné a agresivní chování – potřeba usměrňovat
<b>Zájmová činnost</b>	Měsíční program, tvořivé dílničky (např. vyrábění přívěsků), AZ-kvíz, turnaje, fotbalík, kulečnick	Měsíční program, tanec (např. festival Duhové Křídlo), 3x do týdne program – hry, čtení, dílny, tanec
<b>Preventivní činnost</b>	Každá měsíc téma (drogy, alkohol) – povídání neformální/formální – povídání, dotazníky	Každý měsíc téma (vztahy v rodině, kamarádi) – povídání, aktivita, pracovní listy
<b>Chování klientů Dodržování pravidel</b>	Kouření před klubem, stopky – zákaz vstupu do klubu (1 den, 3 dny, týden, 14 dní, záleží na závažnosti)	Když kouří nebo dělá něco, co by neměl, záleží na situaci – stopky (zákaz na danou činnost - počítač), nehraje hry, musí uklidit klub, zákaz vstupu do klubu po určitou dobu, max. zákaz byl na měsíc
<b>Spolupráce s odborníky</b>	Saska, Alfa, školy	Saska, Alfa
<b>Spolupráce s rodiči</b>	Žádná – anonymita, pouze v případě, že sem sami dítě dovedou	Není, spíše komunikace s pracovníky ze Sasky, u kterých jsou děti klienty (důvod – zda je dítě v klubu, protože mělo chodit do Alfy a nechodí)
<b>Pozitiva profese</b>	Všechno, láska k dětem	Práce s dětmi
<b>Negativa profese</b>	Získání důvěry od dětí	Udělování sankcí, řešení krizových situací

Tabulka 7 Rozhovor NZDM Dira Svitavy<sup>158</sup>

### Vyhodnocení doplňujících otázek z kategorie zájmová činnost

*Jakým způsobem se snažíte službu NZDM šířit mezi veřejnost?*

*Jak je zajištěn provoz volnočasových aktivit v zařízení?*

*Jaké volnočasové aktivity či akce pořádáte na základě několikaleté tradice?*

Z rozhovoru (R3) a (R4) bylo zjištění, že pracovníci se snaží službu NZDM šířit pomocí letáček a poté účastí na různých akcích, díky kterým se dostávají do povědomí lidí. V poslední době se klienti zúčastnili programu s hasiči, které navštívili, dále probíhá velikonoční program v muzeu, takže vždy se spíše spolupodílí na některých z akcí města.

<sup>158</sup> Vlastní.

Dále pořádají dny otevřených dveří, měsíční program vkládají na facebook, články o akcích na internetové stránky zařízení, ale zároveň dodávají, že lidé si to spíše předávají mezi sebou.

Provoz volnočasových aktivit je zajištěn ve dvou místnostech, jsou zde různé hry, fotbálek, kulečnick, stůl na ping pong, sportovní vybavení, dále je zde dostatek materiálu na tvůrčí aktivity. V okolí jsou dvě hřiště vedle sebe, které klienti využívají nebo s nimi pracovníci chodí na stadion, kde pořádají různé závody.

Na základě odpovědí pracovníků (R3) a (R4) probíhají každoročně v zařízení nebo v rámci různých spoluprací, např. s městem, akce, na které si např. děti nacvičí vystoupení a pracovníci připraví hry nebo tvořivé dílny. Jde kupř. o velikonoční program v muzeu, akce s hasiči, akce pro děti pořádané ve Fabrice (kulturní dům) na začátku školy, Den dětí, dále se uskutečňuje mikulášská besídka, Den otevřených dveří pro veřejnost a zvláště pro školy. Jednou z dalších činností, která má v programu zařízení stále místo jsou příměstské tábory, které probíhají během prázdnin nebo akce na Vendolí s koňmi. Dříve se pořádala i akce Přijďme do škol, která spočívala v návštěvě škol, kde se dětem o přestávkách rozdávaly letáčky a říkalo se jim o poskytované službě.

### **Vyhodnocení doplňujících otázek z kategorie preventivní činnost**

*Dochází k Vám nějaký externí pracovník zabývající se prevencí?*

*Nabízíte školám preventivní přednášky v rámci primární prevence?*

Z rozhovoru (R3) a (R4) jednoznačně vyplývá, že do zařízení žádný externí pracovník zabývající se prevencí nedochází. Pouze bylo zmíněno, že zařízení navštěvuje supervizor, se kterým pracovníci probírají nedostatky, výsledky apod.

Dále došlo ke zjištění, že preventivní přednášky pro školy pracovníci nabízejí, nicméně spolupráce s nimi je špatná, ačkoliv NZDM se nachází přímo v budově jedné ze škol, tak spolupráce s jinými školami je mnohem lepší. Do škol dochází ve spojení s příměstskými tábory.

### **Vyhodnocení doplňujících otázek z kategorie spolupráce s odborníky**

*Na koho či jakou instituci děti nejčastěji odkazujete v problémové situaci?*

Z rozhovoru (R3) a (R4) bylo zjištěno, že nedochází na odkázání na konkrétní instituci, ale spíše buď na paní ředitelku, nebo koordinátorku, se kterou by se případně daná situace řešila. Dále bylo řečeno, že nejvíce funguje spolupráce s pracovníci Sasky, jelikož pracovníci chodí do určitých rodin a případný problém by tedy nadále řešili ony.



## Vyhodnocení doplňujících otázek z kategorie pozitivní profese

*Co pokládáte za největší úspěch při práci s rizikovou mládeží?*

Pracovnice (R3) považuje za největší úspěch zlepšení situace v oblasti vandalizmu, užívání návykových látek, kouření u mladistvých či rušení nočního klidu s tím, že tato situace se za poslední dobu zlepšila a je za to ráda. Dále uvedla dodržování pravidelné školní docházky u dětí, protože dřív zaznamenávala mnohem větší nezáměr z jejich strany. Pracovnice (R4) považuje za úspěch, když někomu pomůže s hledáním práce a tato osoba do ní posléze nastoupí a ještě ji doporučuje ostatním.

Kategorie	NZDM EMKO ve Vysokém Mýtě	
	R5	R6
<b>Situace klienta</b>	Základní škola, příprava na budoucí střední školu, hledání zaměstnání, pomoc s bydlením, volnočasové aktivity, rodinná situace - nárazově	Doučování, příprava do školy, volnočasové aktivity, trávení volného času, hledání práce – psaní životopisů
<b>Potřeby klienta</b>	Doučování, referáty, domácí úkoly	Škola, domácí úkoly, příprava do školy, komunikace (vyjadřování)
<b>Zájmová činnost</b>	Každá středa program – výtvarná činnost, turnaje, vědomostní aktivity	Každá středa program – turnaje ve sportovních aktivitách, výtvarné činnosti, ping pong, fotbálek, hudební nástroje, návštěva zájmových kroužků v domech dětí a mládeže, výlet do zoo
<b>Preventivní činnost</b>	Preventivní film (drogy, bezdomovectví, záškoláctví, šikana) a diskuze, dříve – film, diskuze + aktivita (kvíz, koláž)	Preventivní filmy (šikana, násilí), dříve – preventivní témata – diskuze; výlet do Drop in v Praze v rámci prevence
<b>Chování klientů Dodržování pravidel</b>	Distanc (sankce) – zákaz vstupu do klubu na den, závažnější chování (něco rozbije, nevhodné chování, vulgární, drzí) – zákaz až na týden, měsíc; přijde pod vlivem návykových látek – vyhazov na ten den	Napomínání, hrubé porušení pravidel – distanc (zákaz na danou činnost, vykázaní z klubu – na den, týden, měsíc)
<b>Spolupráce s odborníky</b>	Úřad práce – zaměstnání, dávky; OSPOD	Úřad práce, OSPOD – momentálně ne, školy
<b>Spolupráce s rodiči</b>	Žádná – dodržujeme anonymitu	Žádná
<b>Pozitiva profese</b>	Různorodost – člověk nikdy	Smysluplné trávení volného

	neví, co se ten den stane, je to adrenalin	času dětí; poskytnutí pomoci se školou
<b>Negativa profese</b>	Vypořádání se s problémy dětí, s jejich příběhy	Řešení krizových situací – být v případě dvou stran férová

Tabulka 8 Rozhovor NZDM EMKO ve Vysokém Mýtě<sup>159</sup>

### **Vyhodnocení doplňujících otázek z kategorie zájmová činnost**

*Jakým způsobem se snažíte službu NZDM šířit mezi veřejnost?*

*Jak je zajištěn provoz volnočasových aktivit v zařízení?*

*Jaké volnočasové aktivity či akce pořádáte na základě několikaleté tradice?*

Dle rozhovoru s pracovníky (R5) a (R6) lze říci, že službu NZDM nejvíce šíří na základě veřejných akcí, kterých se účastní, kupř. v rámci burzy sociálních služeb, jenž probíhá na náměstí ve Vysokém Mýtě. Nyní se účastní komunitního plánování, kde budou jako služba uveřejněna v katalogu, který bude i na internetu a úřadech, takže se tím díky tomu více zviditelní. O prázdninách se pořádá Sportem proti pasivitě, což je veřejná akce, dále vycházejí výroční zprávy, ve kterých se také prezentují. Měsíční program je uveřejněn na internetových stránkách, přičemž o ně se stará fundraiserka, která službu prezentuje dále.

Provoz volnočasových aktivit je zajištěn ve čtyřech místnostech, buď ve velké místnosti, ve které se pořádají většinou výtvarné dílny, turnaje. Dále je tu místnost s počítači, kumbálek – kde klienti hrají na hudební nástroje, a pohodárnu, což je relaxační místnost. Kousek od budovy je hřiště nebo je nedaleko park a autodrom.

NZDM každoročně pořádá Sportem proti pasivitě, což je akce, která zahrnuje tři sportovní odpoledne na hřišti kousek od zařízení, přičemž akce je směřována pro širokou veřejnost. V rámci akce mají připravené různé turnaje a zároveň si každý může vybrat, čeho se chce zúčastnit. Dále se zapojují do burzy filantropie s projekty, které jsou zaměřené na prevenci. Nyní šlo o zájmy mimo klub, kupř. basketbal, florbal, zkrátka kroužky, které by mohly navštěvovat, nicméně se na to vždy musí vypsát projekt a pak se rozhodne, zda je vyberou a podpoří. Pracovníci s klienty navštěvovali také jiné sociální služby, např. azylové domy, domy na půl cesty, tedy vždy zaměřené převážně na takové sociální služby, které by se jich mohly týkat.

<sup>159</sup> Vlastní.

### **Vyhodnocení doplňujících otázek z kategorie preventivní činnost**

*Dochází k Vám nějaký externí pracovník zabývající se prevencí?*

*Nabízíte školám preventivní přednášky v rámci primární prevence?*

Pracovnice (R5) a (R6) zodpověděli, že žádný externí pracovník zabývající se prevencí do zařízení nedochází, pouze supervizor, který s pracovníky rozebírá problémy, se kterými si neví rady. Momentálně se řeší pouze pomocí psychologa, ale vše je teprve v začátcích.

Preventivní přednášky NZDM nenabízí, nicméně se momentálně uvažuje o tom, že by se zavedly, nicméně vše je zatím pouze v procesu řešení. Se školou v tomto ohledu vůbec nespolupracují.

### **Vyhodnocení doplňujících otázek z kategorie spolupráce s odborníky**

*Na koho či jakou instituci děti nejčastěji odkazujete v problémové situaci?*

V problémové situaci došlo k odkazu na psychologa, případně úřad práce, z hlediska dávek v ostatních situacích by odkazovali na OSPOD či linku bezpečí, nicméně vše se snaží řešit interně.

### **Vyhodnocení doplňujících otázek z kategorie pozitiva profese**

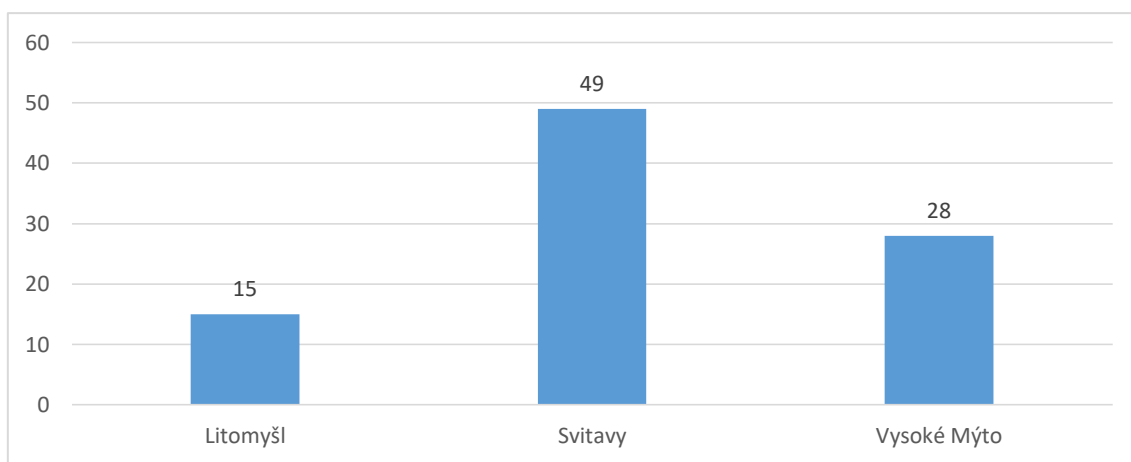
*Co pokládáte za největší úspěch při práci s rizikovou mládeží?*

Pracovnice (R5) pokládá za největší úspěch, když se sem chodí doučovat, jdou na střední školu nebo si hledají zaměstnání. Pracovnice (R6) považuje za úspěch, když jedinci přijdou do NZDM, přestože říkají, že se tu nudí, než aby byli někde venku, a dále že jim klienti sdělí jejich problémy.

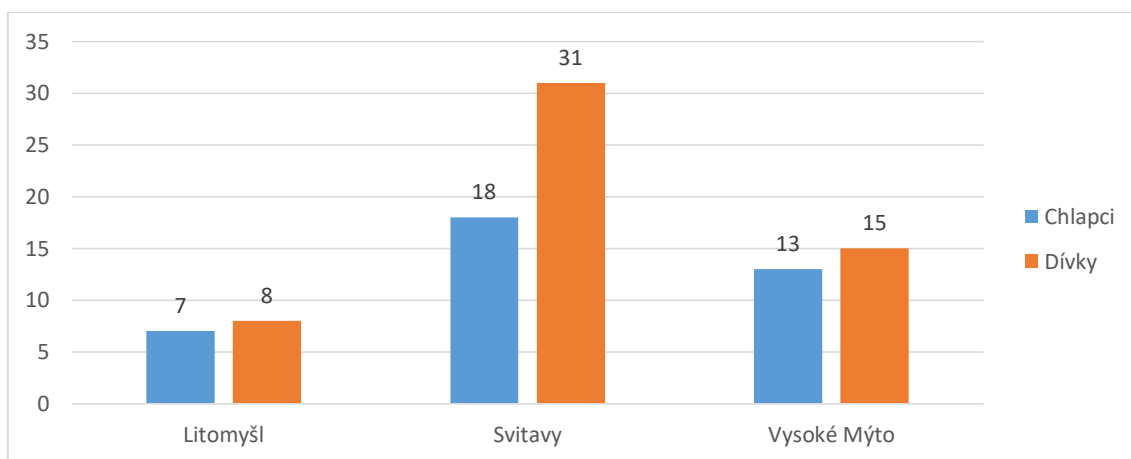
## B. Metoda ankety

Anketa se skládala z osmi otázek, pomocí které se zjišťovaly postoje klientů k NZDM, přičemž získaná data byla vyhodnocována pomocí skupinových sloupcových grafů. V každém případě docházelo k porovnávání a zjišťování rozdílů mezi vybranými zařízeními.

### Údaje o respondentech



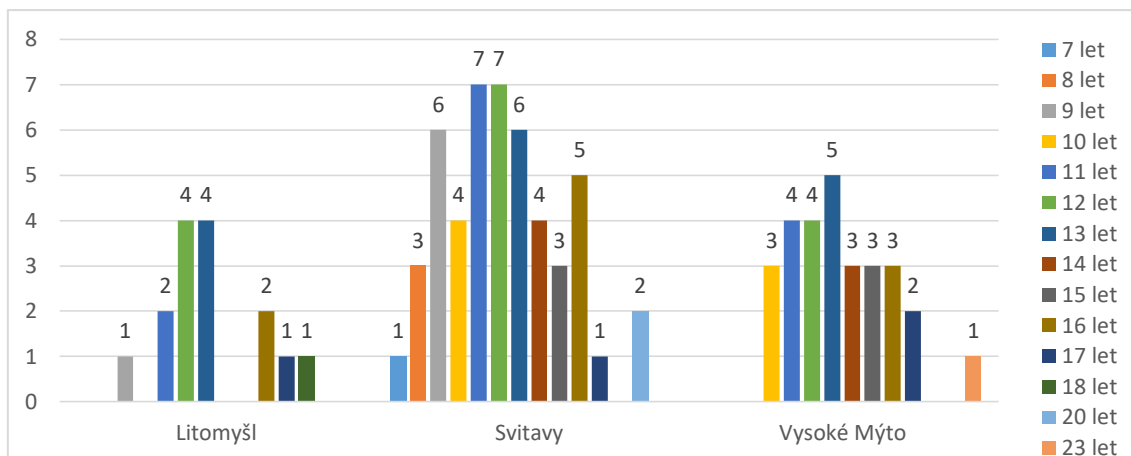
Graf 6 Počet respondentů<sup>160</sup>



Graf 7 Počet respondentů dle pohlaví<sup>161</sup>

<sup>160</sup> Vlastní.

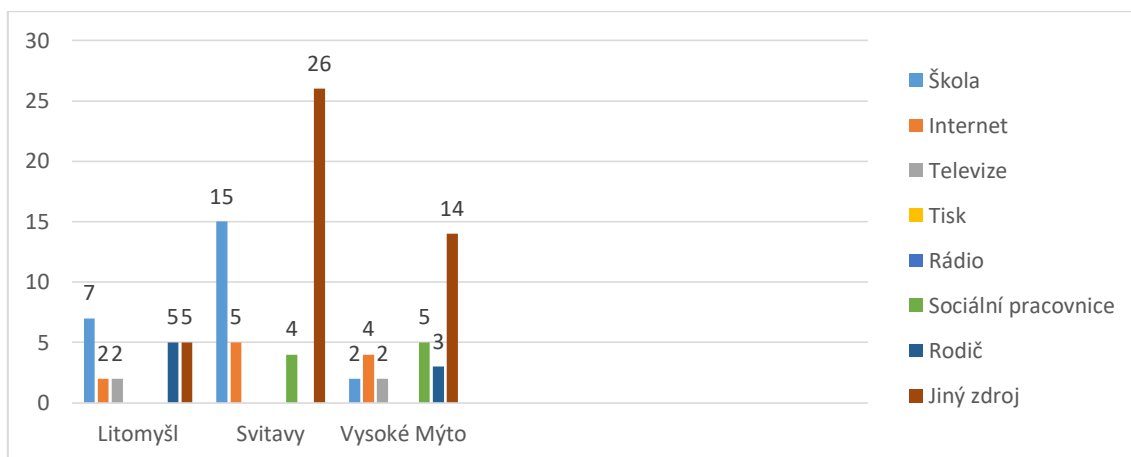
<sup>161</sup> Vlastní.



Graf 8 Věkové složení respondentů<sup>162</sup>

### Vyhodnocení otázky č. 1

Kde ses dozvěděl/a o nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež?



Graf 9 Zdroj informací<sup>163</sup>

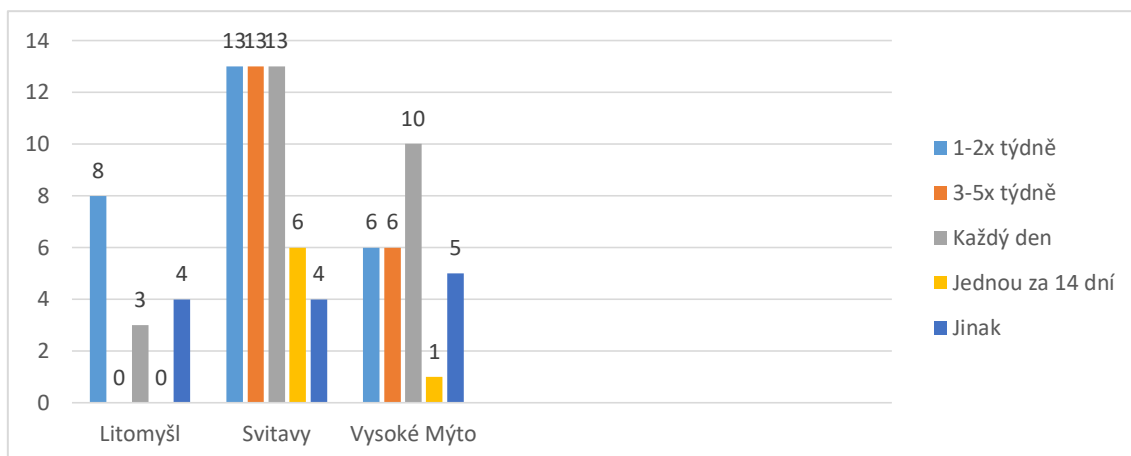
Graf ukazuje, že klienti v Litomyšli se nejčastěji o NZDM dozvěděli ze *školy*, poté následovala odpověď *rodič* nebo *jiný zdroj*. Oproti tomu u klientů ze Svitav a Vysokého Mýta převládala odpověď *jiný zdroj*, kupř. kamarádi, sourozenci či babička, ačkoliv ve Svitavách byla odpověď *škola* druhou nejčastější odpovědí a ve Vysokém Mýtě se jako druhý nejčastější zdroj umístila *sociální pracovníce*. **Z uvedených dat vyplývá, že kamarádi, sourozenci či jiní příbuzní zároveň se školou tvořili nejčastější zdroj informací, od kterého klienti získali o NZDM bližší informace.**

<sup>162</sup> Vlastní.

<sup>163</sup> Vlastní.

## Vyhodnocení otázky č. 2

*Jak často zařízení navštívuješ?*

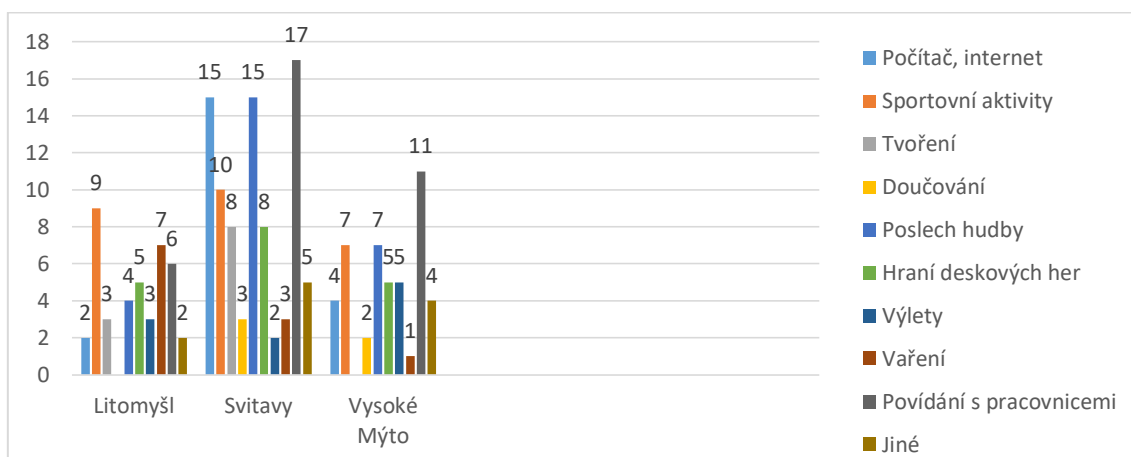


Graf 10 Četnost návštěv<sup>164</sup>

Četnost návštěv se v každém městě znatelně liší, ačkoliv do Litomyšle dochází klienti nejčastěji *1-2x týdně*, ve Svitavách už to tak jednoznačné není, neboť stejný nejvyšší počet klientů uvedl jak *1-2x týdně*, *3-5x týdně*, tak *každý den* a ve Vysokém Mýte převládala také odpověď *každý den*. Co se týče odpovědi *jinak*, klienti tuto možnost okomentovali v rámci všech zařízení následujícími důvody: podle školy; když mohu; jak kdy. **Z odpovědí je zřejmé, že návštěvnost NZDM každého z měst je rozdílná, ačkoliv stále vysoká.**

## Vyhodnocení otázky č. 3

*Co máš na NZDM nejraději?*



Graf 11 Nejoblíbenější činnost<sup>165</sup>

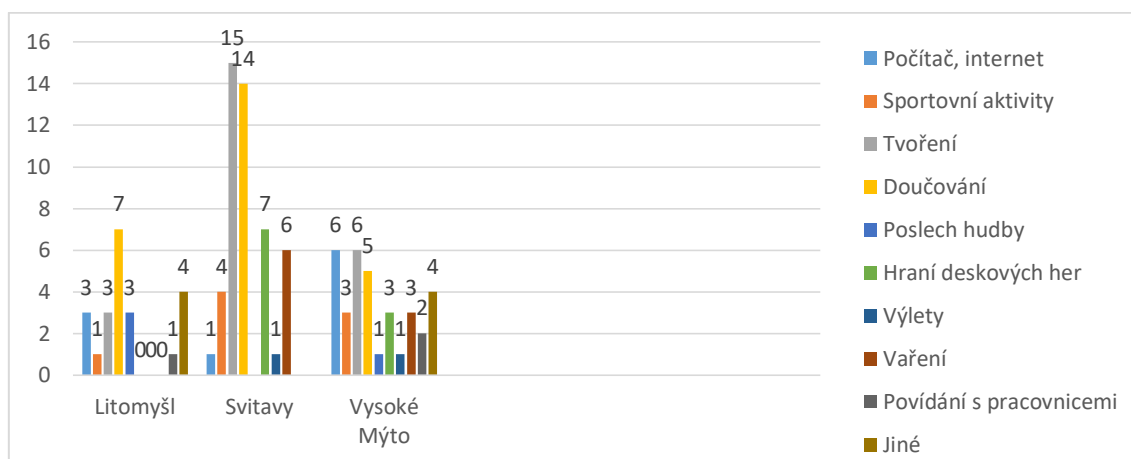
<sup>164</sup> Vlastní.

<sup>165</sup> Vlastní.

Klienti navštěvující NZDM v Litomyšli mají nejraději *sportovní aktivity*, po nichž následuje *vaření a povídání s pracovníci*. Oproti tomu ve Svitavách převládá *povídání s pracovníci*, *čas na internetu a poslech hudby* a ve Vysokém Mýtě mají převahu činnosti jako *povídání s pracovníci*, *sportovní aktivity a poslech hudby*. V rámci odpovědi *jiné*, klienti v Litomyšli uvedli – *kámoši*, ve Svitavách – *tanec* a ve Vysokém Mýtě – *hraní na nástroje, turnaje, stolní hry či fotbálek*. **Z výsledků je patrné, že povídání s pracovníci byla jednou z nejčastějších činností ve všech zařízeních.**

#### Vyhodnocení otázky č. 4

Co máš na NZDM nejméně rád/a?



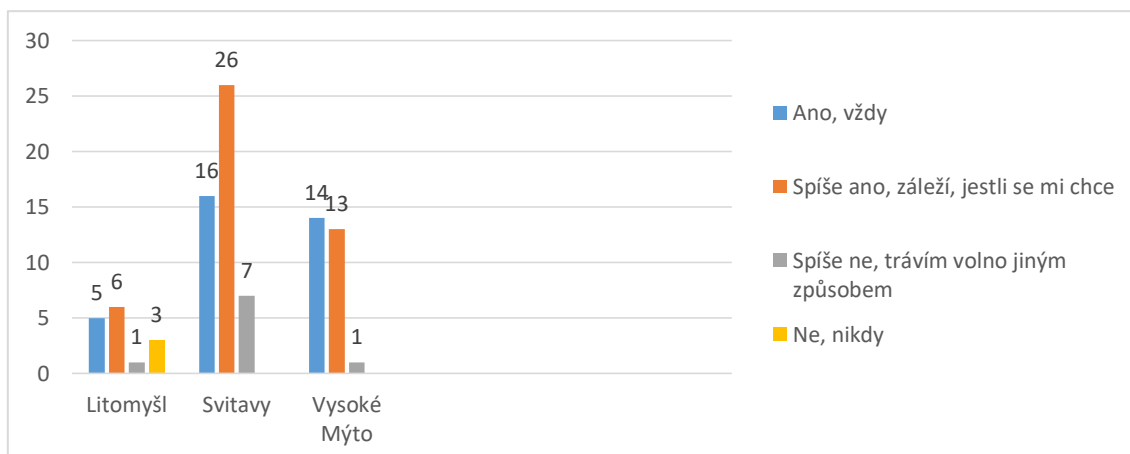
Graf 12 Nejméně oblíbená činnost<sup>166</sup>

Graf ukazuje nejméně oblíbené činnosti klientů s tím, že v Litomyšli převládá *doučování*. Ve Svitavách jde o *tvoření* společně s *doučováním* a ve Vysokém Mýtě došlo ke shodě počtu odpovědí v možnostech *počítač, internet* a *tvoření*, nicméně *doučování* se umístilo hned na dalším místě. V rámci odpovědi *jiné* se objevily názory, že v Litomyšli nemají někteří klienti rádi jiné klienty, konkrétně se jednalo o romskou skupinu. Ve Vysokém Mýtě klienti u této varianty uvedli, že se jim líbí vše, tudíž nemají z žádnou činností problém. **Z odpovědí je zřejmé, že doučování a tvoření spadá do činností, které nejsou mezi klienty natolik oblíbené.**

<sup>166</sup> Vlastní.

## Vyhodnocení otázky č. 5

Chodíš do NZDM i v případě, že jsou prázdniny?

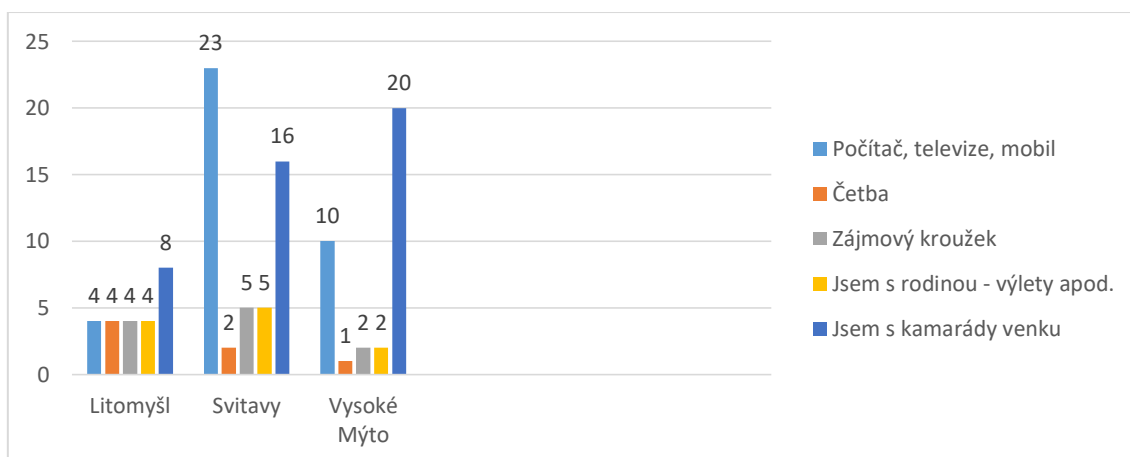


Graf 13 Návštěvnost o prázdninách<sup>167</sup>

Z grafu je patrné, že nejčastější odpovědí v Litomyšli je *odpověď spíše ano, záleží, jestli se mi chce* a hned poté *ano, vždy*, stejně tomu tak bylo i v případě Svitav. Nejčastější odpovědí ve Vysokém Mýtě byla *ano, vždy* a hned poté *spíše ano, záleží, jestli se mi chce*. **Výsledky tedy ukazují, že klienti ve většině případů chodí do NZDM o prázdninách.**

## Vyhodnocení otázky č. 6

Když nejsi v NZDM, jak trávíš volný čas?



Graf 14 Trávení volného času mimo NZDM<sup>168</sup>

Graf ukazuje, jako nejčastější odpověď *jsem venku s kamarády* v případě Litomyšle, ve Svitavách převládá tvrzení, že klienti tráví volný čas u *počítače, televize či mobilu*, ale hned jako druhou nejčastější odpovědí se stala *jsem venku s kamarády*. Vysoké Mýto je na

<sup>167</sup> Vlastní.

<sup>168</sup> Vlastní.



tom podobně, neboť převládá odpověď, *jsem venku s kamarády* a hned za ní *počítač, televize a mobil*. Z uvedeného vyplývá, že klienti, kteří zrovna nejsou v NZDM, tráví volný čas u počítače, televize, mobilu či venku s kamarády.

### Vyhodnocení otázky č. 7

*Co pro tebe NZDM znamená?*

Odpověď – počet klientů		Odpověď – počet klientů		Odpověď – počet klientů	
Litomyšl		Svitavy		Vysoké Mýto	
Zábava	3	Kamarádi	9	Zábava	10
Volný čas, odpočinek od školy	2	Všechno	7	Všechno	2
Kamarádi	2	Zábava	5	Hry	2
Nic, nevím	4	Líbí se mi tady, mám to tady moc ráda	4	Povídání s kamarády	2
		Pomoc s domácími úkoly	2	Nic, nevím	3
		Můžu si tady hrát	2		
		Místo, kde mohu trávit volný čas	2		
		Nic, nevím	3		

Tabulka 9 Odpovědi klientů na 7. otázku, které se opakovaly<sup>169</sup>

Z tabulky je patrné, že odpovědi klientů, jenž se v záznamech opakovaly, jsou odlišné, ale i tak lze shledat několik shodných názorů, neboť v Litomyšli a ve Vysokém Mýtě byla nejpočetnější odpovědí *zábava*, přičemž tato odpověď se objevila i od klientů ze Svitav hned na 3. místě. Z výsledků lze vyčíst, že nejčastější odpovědi ve Svitavách byli *kamarádi*, kteří se také vyskytovali v údajích u ostatních dvou zařízení. Dále bych uvedla odpověď *všechno*, která se objevila jak ve Svitavách, tak také ve Vysokém Mýtě ve větším počtu. V každém zařízení se také dalo setkat s odpovědí *nic* nebo *nevím* ve větší míře.

Jako další zajímavé odpovědi, které se objevovali v záznamu z Litomyšle v individuální formě, uvádím např: *volno od domácích prací a hlídání sourozenců*, dále že je to pro dotyčného *místo, kde se může uvolnit* nebo že to pro někoho znamená místo, kde jedince *někdo přijme a může sem s kamarády*.

<sup>169</sup> Vlastní.

V Svitavách zazněli navíc odpovědi jako: *cítím se tady dobře, bezpečné místo, můžu se tady někomu svěřit, kdo mě vyslechne* nebo, že je to pro ně *místo, kde se mohou učit*, přičemž *pracovnice v klubu jsou jak rodina*.

Odpovědi od klientů z Vysokého Mýta, které stojí za zmínku, zní takto:

- „*Jsem ráda, že je aspoň něco ve Vysokém Mýtě, kam můžu chodit, když se nudím.*“
- „*Znamená pro mě hodně, kdyby nebylo NZDM, tak bych na tom byla hodně špatně.*“
- „*Fajn klub, super lidi, vždy poradí, pomůžou, od mala NZDM navštěvuji, je mi tu fajn, jako moje druhá rodina.,,*“

### Vyhodnocení otázky č. 8

*Chtěl/a by si něco v NZDM změnit?*

Odpověď – počet klientů		Odpověď – počet klientů		Odpověď – počet klientů	
Litomyšl		Svitavy		Vysoké Mýto	
Ne, nic	9	Ne, nic	47	Ne, nic	18
Chci, aby přišla kadeřnice	2	Chci, aby se znova otevřela kecárna	2	Chci, aby se tu fotilo	5
				Boxovací pytel	3
				Chci, aby zde bylo více výletů	2

Tabulka 10 Odpovědi klientů na 8. otázku, které se opakovaly<sup>170</sup>

Z uvedených odpovědí klientů převládala ve všech zařízeních odpověď *ne, nic*. Ostatní odpovědi, které se opakovaly, se lišily tak, že v Litomyšli klienti chtějí, *aby přišla kadeřnice*, ve Svitavách *chtějí znova otevřít kecárnu*, což je místnost, kde si klienti mohou odpočinout a popovídat si, a ve Vysokém Mýtě bylo zaznamenáno, že klienti *chtějí, aby se v zařízení fotilo*, dále *chtějí boxovací pytel*, který se již v zařízení nacházel, ale z bezpečnostních důvodů ho pracovnice sundali. V neposlední řadě si přejí, *aby zařízení pořádalo více výletů*.

Jako další přání, jenž mělo u klientů Litomyšle opět individuální charakter, byla kupř. prosba, *aby menší děti nemluvily sprostě, a aby měly větší trest za sprostá slova*. Dále šlo o to, *aby se změnila buď pracovní doba, nebo cílová skupina*, na kterou je zařízení zaměřeno, konkrétně, *aby do zařízení mohli i jedinci, kterým je více jak 18 let*.

U klientů ze Svitav nebyli zjištěny další konkrétní přání, ve Vysokém Mýtě šlo pouze o prosbu, *aby nikdo neměl distanc*, tedy nějaký zákaz za porušení pravidel.

<sup>170</sup> Vlastní.

Na základě získaných odpovědí od každého respondenta byly **vyhodnoceny stanovené výzkumné otázky**.

- **Jaká je spolupráce NZDM se školami?**

Respondentky (R1) a (R2) z NZDM Naděje mají se školami momentálně dobrou spolupráci, o poskytované službě dávají školám vědět prostřednictvím letáčků, které tam umisťují vždy jednou měsíčně, takže informace jsou stále aktuální. Jako novinku uvedly program pro základní školy, který odstartoval v tomto školním roce, jehož se zúčastnilo pět tříd s úspěšnou odezvou, proto chtějí a zároveň doufají, že se jim povede v tomto programu i nadále pokračovat. Nyní by rády oslovily i jiné školy, kupř. družiny nebo přímo třídy a mohly tak zopakovat program i v tomto pololetí. Nejlépe se pracuje podle respondentky (R2) se 4. a 5. třídou, neboť se s nimi dá ještě vytvořit dobrý vztah a je s nimi lepší spolupráce. *„Program vypadá tak, že na každý den je naplánovaná jedna stěžejní aktivita, které se mohou zúčastnit nebo nemusí, jelikož jsme vybavení velkým arsenálem deskových her nebo pomůcek sportovních nebo máme i ty pomůcky k vaření apod., tak oni si můžou i sami říct a můžou si vybrat cokoli“* (R2). V rámci programu si tedy děti mohou něco zahrát a zároveň dostanou letáček s programem. Co se týče nabídky preventivních přednášek v rámci primární prevence pro školy, tak momentálně k žádné nabídce nedochází, ačkoliv dříve to fungovalo tak, že jedna z pracovníků docházela společně s externím pracovníkem, který preventivní přednášky provádí do škol, nyní to dělá sám.

Respondentky (R3) a (R4) z NZDM Díra uvedly, že spolupráce se školami je nevyhovující. *„Spolupráce se školami je špatná. Zrovna tady jsme přímo ve škole a s ní nespolupracujeme vůbec. S jinými školami je mnohem lepší spolupráce než s touto“* (R4). Do škol přesto docházejí s letáčky, aby o nich děti věděly, většinou je to spojené s pořádáním příměstských táborů, které se konají 3x do roka, kdy se před tím obchází školy, ve kterých se zveřejňují podrobnější informace. Pořádá se zde Den otevřených dveří, který je určen zvlášť pro školy a dříve se pořádala akce, Přijďme do škol, kdy pracovníci chodili do škol a o přestávkách rozdávali letáčky.

Respondentky (R5) a (R6) z NZDM EMKO nemají žádnou spolupráci se školami. *„Co tu pracuji, tak se nechodilo nikdy, teďka uvažujeme, že by se mohlo, ale spíše jsme v procesu, jak by to probíhalo, do jakých škol bychom šli. Se školou jinak vůbec nespolupracujeme. Jinak letáčky máme, ale na školách si myslím, že teď taky ani nejsou“* (R5). Jediná úzká spolupráce se školou je momentálně skrze řešení situace jednoho z klientů, který vyšel základní školu v 8. třídě, ačkoliv má splněno 9 let povinné školní docházky z důvodu

propadnutí, nicméně nemá oficiálně odchozenou 9. třídu a díky tomu nemá nárok na proplacení rekvalifikace od úřadu práce. Na základě této příčiny dochází ke komunikaci s konkrétní vybranou školou, kde by bylo možné si poslední ročník dodělat.

- **Jaké aktivity jsou realizovány NZDM v rámci prevence?**

Respondentky (R1) a (R2) uskutečňují prevenci formou her nebo zábavných aktivit jednou za měsíc, kupř. na téma vztahy, drogy alkohol. *„V případě potřeby děláme ještě individuální aktivity pro své konkrétní klienty, podle klíčového pracovníka, jak to dítě potřebuje. Jsou děti, kterým chystáme často, protože jsou problematictější a pak některé to pak skoro nepotřebují“* (R1). Pracovníci obvykle klientům zadávají otázky, jako vyber situaci, kde by ses cítil dobře a kde naopak ne. V případě starších klientů se provádějí individuální rozhovory.

Respondentky (R3) a (R4) zajišťují preventivní aktivity v podobě diskuze na dané téma, kupř. drogy, které je posléze doplněn dotazníky, jenž mají někdy anonymní formu a jsou určeny k tomu, aby tam klienti napsali, co si o daném tématu myslí, co by případně udělali nebo neudělali, a posléze dochází ke společnému vyhodnocení. *„Každý měsíc máme téma např. vztahy v rodině, kamarádi a vždycky se o tom nějak bavíme, buď máme nějakou aktivitu, nebo máme nějaké pracovní listy“* (R4).

Respondentky (R5) a (R6) pouštějí klientům každý měsíc filmy na téma kupř. drogy, záškoláctví, šikana, po kterém následuje diskuze, přestože dříve tomu bylo jinak. *„Potom tam byla připravena nějaká aktivita, nějaký kvíz třeba, nějaká koláž se dělala a na tom pracovali klienti sami, jakoby s naší pomocí, ale chtěli jsme, aby spíš oni týmově se nějak do toho zapojili“* (R5).

- **Jaký vliv mají volnočasové aktivity na klienty?**

Volnočasové aktivity mají na klienty pozitivní vliv, neboť každé zařízení disponuje svým vlastním měsíčním programem, jenž zahrnuje různorodé aktivity a každý si tak najde zálibení v něčem jiném. Působení volnočasových aktivit se odráží v *navštěvnosti klientů*, která je u vybraných NZDM během týdne vysoká, ale také v *oblíbenosti aktivit*, jelikož kupř. sportovní aktivity nebo hraní deskových her mají klienti rádi a je to tedy jeden z důvodů, proč do zařízení docházejí. Klienti také NZDM ve většině případů *navštěvují o prázdninách*, z toho vyplývá, že si raději přijdou něco zahrát, než aby se nudili doma. V několika málo případech se projevil vliv volnočasových aktivit také *na trávení volného času mimo NZDM* v tom smyslu, že kupř. čtou nebo dochází do zájmových kroužků, ačkoliv stále převládá trávení

volného času venku s kamarády. V mnoha případech se NZDM stává pro klienty místem zábavy, místem, kde si mohou něco zahrát, a právě z toho důvodu se volnočasové aktivity stávají *primárním motivem*, proč přijdou do zařízení.

*„Když bych se měla vžít do pohledu dětí, tak opravdu se snažíme nějak přicházet na nové a nové hry a inovovat je, i je dobře nazvat, ale i si třeba pohrajeme s přípravou“ (R2).* Právě dobře zvolené hry, mohou v klientech vyvolat potřebu iniciování vlastních her. *„Mají i tendenci, že chtějí připravovat hry pro ostatní, takže přijdou s různým nápadem, teďka starší kluci přišli např. s Partičkou, že ji viděli v televizi, formu zábavy, kterou tady chtěli předvést, a bylo to velice úspěšné“ (R2).*

Volnočasové aktivity v klientech vzbuzují dle respondenta (R3) také vlastní iniciativu, neboť se stává, že *„ např. přijde jich 5-6 a řeknou, my jsme zrovna dneska chtěli dělat tohle, co máte třeba na pátek, je to možný, takže když není žádný problém, např. technický, tak vyhovíme a s dětma pracujeme např. v tvořivé dílničce“.*

## 5.5 Závěr výzkumného šetření

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zkoumat, jaké aktivity probíhají ve vybraných NZDM v Pardubickém kraji a analyzovat zapojenost dětí a mládeže do volnočasových aktivit, který byl naplněn společně s dílčími cíli výzkumného šetření pomocí výzkumných otázek.

První dílčí cíl zkoumal nejdůležitější instituce, se kterými NZDM spolupracují. Cíle bylo dosaženo prostřednictvím rozhovorů. NZDM Naděje nejčastěji spolupracuje s charitou, která má akreditaci dobrovolníků, přičemž několik z nich jim dle potřeby přeposílá. Dalšími institucemi jsou kupř. městský úřad z hlediska finančních příspěvků nebo také služba sanace rodiny, která předává zakázku klientů, případně se s ní řeší různé konzultace o klientech, jenž jsou u nich vedeni také v evidenci. Dobrá spolupráce je také se střediskem volného času, s kterým má zařízení smlouvu, na základě které tam s dětmi dochází jednou měsíčně v rámci tvůrčích aktivit. Z hlediska spolupráce je důležité zmínit školy, do kterých nosí každý měsíc nový program a pro jejichž třídy chystá speciální program, ve kterém se žáci dozvědí více informací o zařízeních, a navíc si vyzkouší různé aktivity. Z výzkumu bylo také zjištěno, že s oddělením sociálně právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“) probíhají určité konzultace, ale víceméně je spolupráce na nízké úrovni, ačkoli by jim právě OSPOD měl doporučovat možné klienty. NZDM Díra nejvíce spolupracuje se saskou, neboli s pracovníky ze sociálně aktivizační služby, s nimiž případně konzultuje klienty a dále se střediskem výchovné péče Alfa ve Svitavách určeného pro klienty, jenž mají výchovné potíže. Spolupráce se školami je v tomto případě špatná, ačkoliv NZDM je umístěno přímo v budově jedné ze škol, přičemž pracovníci danou situaci komentovali, že jsou službou anonymní a musí to dodržovat. NZDM EMKO nejvíce spolupracuje s úřadem práce z důvodu pomoci klientům se zaměstnáním nebo kvůli dávkám. Co se týče OSPODU, tak zde je špatná spolupráce, ačkoliv o sobě navzájem vědí a stejně je to i se školami, se kterými nespolupracují vůbec.

Druhý dílčí cíl byl zaměřený na zkoumání preventivní činnosti NZDM, jenž byl opět splněn prostřednictvím rozhovorů. Všechna vybraná zařízení mají na každý měsíc zvolené preventivní téma, kterému se posléze věnují odlišným způsobem. NZDM Naděje se teď hodně zaměřuje na vztahy v souvislosti s facebookem, instagramem apod. Preventivní činnosti provádějí formou her a zábavných aktivit na dané téma a navíc uskutečňují individuální preventivní aktivity pro klienty, kteří to potřebují na základě jejich individuálního plánu, případně provádějí rozhovory, které se ale týkají spíše starších klientů. Aktuální téma bývá umístěno také na nástěnce v herně, kde si o něm mohou přečíst další informace. Jednou za rok navštíví zařízení také externí pracovník, který má pro klienty

připravený interaktivně laděný program opět na některé z témat. V minulosti ve spolupráci s daným externím pracovníkem docházelo i k preventivním přednáškám na školách, nicméně z důvodu větší zaneprázdněnosti ze strany pracovníků NZDM se od toho upustilo. Preventivní činnosti v NZDM Díra jsou založeny převážně, buď na neformálních rozhovorech, aniž by si toho klient sám všiml, nebo formou aktivity či diskuze, po níž následuje obvykle nějaký pracovní list či dotazník, do kterého zaznamenávají svoje postoje. Probírané téma je v daný měsíc stejně jako u předešlého zařízení vystavené na nástěnce, a tak ho mají klienti stále na očích. Dříve docházel do zařízení externí pracovník, který hovořil např. o antikoncepcích, financích apod., nicméně momentálně je podle všeho těžké někoho sehnat, kdo přijde ve svém volném čase a bude se tu zadarmo věnovat dětem. Z výzkumu dále vyplývá, že v rámci primární prevence dávají do škol pouze letáčky. NZDM EMKO provádí preventivní činnost prostřednictvím filmů, po kterém následuje dobrovolná diskuze. Dříve byla tato činnost obohacena ještě nějakým kvízem či výrobou koláže, od čehož se ale v současnosti upustilo. Do zařízení nedochází žádný externí pracovník zabývající se prevencí a zároveň ani pracovníci nenavštěvují školy s nabídkou preventivních přednášek či případně letáčků.

Třetím a zároveň posledním dílčím cílem bylo zkoumat volnočasové aktivity, které poskytují vybraná NZDM, jehož bylo dosaženo i v tomto případě díky rozhovorům. NZDM Naděje vydává měsíční program, jenž obsahuje na každý den jinou aktivitu zaměřenou, buď na pohyb, tvoření, vaření či jinou zajímavou hru. Zařízení dále disponuje širokou škálou deskových her, tvůrčího materiálu a věcí na pohybové aktivity, které se konají, buď v tělocvičně, na zahradě nebo hřišti. Z volnočasových aktivit lze vyjmenovat kupř. karneval, netradiční olympijské hry nebo workshop v podobě kreativních dílen. Zařízení dále pořádá akce, kterých se může zúčastnit i široká veřejnost, a jsou jimi např. vánoční dílny, Lego den, Festival deskových her nebo Dětský den. V NZDM Díra je 3x do týdne nějaký program, který obsahuje např. vědomostní soutěže, kupř. AZ-kvíz, turnaje, tvořivé dílny, dále je tu klientům k dispozici fotbálek, kulečnick, stůl na ping pong, míče, ale v první řadě se tu zejména tancuje. Volnočasové aktivity probíhají jak uvnitř, tak venku na hřišti nebo na stadionu, kde se pro klienty pořádají různé závody. Dále lze vyjmenovat již tradiční akci o Velikonocích, která se pořádá v muzeu, mikulášskou besídku nebo příměstské tábory. NZDM EMKO má pro své klienty připravený program s aktivitami vždy každou středu v týdnu pokaždé s jiným zaměřením, např. jde o výtvarnou činnost, turnaje, vědomostní či sportovní aktivity. Klienti mají k dispozici také hudební nástroje a program se uskutečňuje opět uvnitř i venku v parku či na nedalekém autodromu. V rámci opakovaných volnočasových aktivit lze uvést např. Sportem proti pasivitě, přičemž dříve se uskutečňovaly i výlety, kupř. do zoo.

V rámci splnění hlavního cíle byly výzkumným šetřením pomocí metody rozhovoru zkoumány aktivity, které vycházejí z měsíčních programů každého zařízení a jsou ve většině případů zaměřeny na pohyb, kreativní tvoření, vědomostní hry, turnaje aj. Prostřednictvím ankety a částečně rozhovoru byla analyzována zapojenost dětí a mládeže do volnočasových aktivit, která je díky dobře zvoleným a připraveným hrám vysoká a promítá se také v pořádání her klienty z vlastní iniciativy, nicméně kupř. v případě plánování výletů není na klienty takový spoleh, neboť zájem je veliký, ale konečná účast je mnohdy malá.

Při vyhodnocování bylo zjištěno, že ve dvou ze tří vybraných NZDM nefunguje spolupráce se školami, což považuji v dnešní době za nevyhovující, neboť právě na školách se lze setkat s rizikovými formami chování, které je nutné řešit nebo jim alespoň předcházet. Dle mého názoru je důležité, aby pracovníci NZDM dokázali službu šířit vhodným způsobem mezi širokou veřejnost a právě školy jsou vhodnou institucí, které schraňují několik věkových kategorií na jednom místě, a tím pádem je to nejlepší způsob, jak se prezentovat a dětem ukázat, že trávit volný čas jde i jinak než ho trávil doposud. Správný postoj ke spolupráci se školami zaujímá NZDM Naděje, které pořádá programy pro třídy mající jistý potenciál do dalších let. Oproti tomu NZDM Díra sídlí v budově jedné ze škol, se kterou nemají žádnou spolupráci, což považuji zejména za selhání obou stran, nicméně situaci nelze komentovat pouze tím, že to nejde, nebo že se jedná o službu anonymní, a z toho důvodu to není možné, takový názor považuji za nevyhovující a neopodstatněný. Doporučila bych tedy, aby se zařízení více zapojilo a snažilo se danou situaci změnit. Na závěr bych si dovolila položit otázku: *Jak je možné, že někde funguje spolupráce ve všech směrech a v jiných případech nelze zajistit alespoň minimální spolupráci, která by vedla k něčemu smysluplnému?*

Preventivní činnost v zařízeních považuji za vyhovující, i když každé zařízení má jiný způsob, jak se k prevenci staví. Jako problém ale vidím to, že ne do všech zařízení dochází externí pracovníci zabývající se prevencí, pouze NZDM Naděje tuto preventivní aktivitu splňuje, ačkoliv si myslím, že by tomu tak mělo být všude, protože s dětmi umí pracovat zase jiným způsobem než samotní pracovníci uvnitř zařízení.

Dále bylo zjištěno, že volnočasovým aktivitám předchází samotné tvoření měsíčního programu, které opět pouze u NZDM Naděje spatřuji jako nejvíce vyhovující, neboť zařízení plánuje konkrétní aktivity na každý den v týdnu, a tudíž je to daleko více organizované a pro děti motivující v ten daný den zařízení navštívit. NZDM Díra má pouze 3x v týdnu program a NZDM EMKO dokonce jen jednou za týden, což si myslím, že je málo, a proto se domnívám, že by zařízení mělo přehodnotit celou koncepci programu a více ho zefektivnit.



## ZÁVĚR

Diplomová práce byla zaměřena na volnočasové aktivity NZDM jako prevence vzniku rizikového chování a jejím cílem bylo seznámit s problematikou volnočasových aktivit a prostřednictvím výzkumného šetření zkoumat, jaké aktivity probíhají ve vybraných NZDM v Pardubickém kraji a analyzovat zapojenost dětí a mládeže do volnočasových aktivit. Dále byly stanoveny dílčí otázky pro teoretickou a zároveň i pro praktickou část práce, jež byly naplněny. V rámci teoretické části jsem popsala cílovou skupinu, charakterizovala typy rizikového chování u dětí a mládeže, dále definovala faktory, které ovlivňují volný čas a v neposlední řadě specifikovala tým odborníků, jež pracuje v NZDM. V praktické části jsem zjišťovala, jaké jsou nejdůležitější instituce, se kterými NZDM spolupracují, specifikovala preventivní činnost a analyzovala volnočasové aktivity, které poskytují vybraná NZDM. Na základě dílčích cílů jsem naplnila hlavní cíl praktické části, a díky tomu jsem dokázala zjistit, jaké aktivity probíhají ve vybraných NZDM v Pardubickém kraji a jaká je zapojenost dětí a mládeže do volnočasových aktivit.

Na základě rozhovoru jsem zjistila, že NZDM Naděje v Litomyšli, na něhož se upírala moje pozornost nejvíce, se jeví v rámci zkoumaných otázek jako nejreprezentativnější při porovnání odpovědí s ostatními zařízeními, neboť právě NZDM Naděje má dobrou spolupráci se školami, ale i jinými institucemi. Co se týče zajišťování preventivních činností, tak opět musím konstatovat, že NZDM Naděje připravuje pro své klienty jak preventivní programy, tak také individuální programy dle potřeb klienta a navíc k nim do zařízení dochází externí pracovník zabývající se prevencí, kterého jsem ve zbylých zařízeních postrádala. Program s volnočasovými aktivitami zde shledávám nejzdařilejším a to z toho důvodu, že obsahuje aktivity na každý pracovní den v týdnu oproti ostatním zařízením, která mají program uzpůsobený buď pouze na tři dny, nebo jeden den v týdnu, v ostatních případech se jedná pouze o neorganizované aktivity. V anketě jsem vybírala tři nejčastější odpovědi, které jsem dále porovnávala, neboť téměř v žádném případě se nestalo, že by se klienti v rámci všech zařízení shodli na jedné a té samé odpovědi. Dále vyšlo najevo, že děti a mládež se zapojují do aktivit, neboť navštěvují zařízení několikrát do týdne včetně prázdnin, kde se účastní různých her nebo nějaké sami organizují pro ostatní klienty. Zapojenost dětí a mládeže ovšem slábne v případě pořádání výletů, ikdyž je zájem klientů veliký, v samotném závěru převládne jejich nespolehlivost a nedorazí, čímž způsobí problémy pracovníkům, kteří si dali tu práci a vše zorganizovali.

Na závěr bych chtěla říci, že je důležité, aby NZDM byla zřizována především v lokacích, kde je zvýšený výskyt patologického chování u dětí a mládeže, ale samozřejmě

také za účelem předcházení či minimalizování vzniku tohoto chování. V této souvislosti bych ráda navázala na dostatečnou podporu od obcí, měst či krajů, bez kterých by mnohdy nebylo možné zařízení provozovat. Ráda bych také vyzdvihla roli preventivních programů, které by měly mít kvalitní a smysluplný obsah, jenž na klienty zapůsobí, a něco užitečného v nich zanechá. Dále si myslím, že v problematice volnočasových aktivit je důležitá propojenost, nejenom mezi pracovníky, ale i dalšími dílčími subjekty, díky kterým se lépe plánují, organizují, ale zejména realizují volnočasové aktivity, které mohou mít pro děti a mládež obohacující vliv v jejich dalších sférách života.

## **Seznam použitých zkratek**

**NZDM** – Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

**Naděje** – NZDM Naděje

**Díra** – NZDM Díra

**EMKO** – NZDM EMKO

**OSPOD** – Odbor sociálně právní ochrany dětí

**OÚORP** - Obecní úřad obce s rozšířenou působností

**Streetworker** – terénní pracovník

**Syndrom CAN** - Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte

## Seznam grafů

Graf 1 Vnitřní faktory.....	20
Graf 2 Vnější faktory.....	21
Graf 3 Organizační struktura .....	39
Graf 4 Přehled v počtu klientů.....	44
Graf 5 Složení obyvatelstva.....	45
Graf 6 Počet respondentů .....	60
Graf 7 Počet respondentů dle pohlaví.....	60
Graf 8 Věkové složení respondentů.....	61
Graf 9 Zdroj informací .....	61
Graf 10 Četnost návštěv .....	62
Graf 11 Nejoblíbenější činnost.....	62
Graf 12 Nejméně oblíbená činnost .....	63
Graf 13 Návštěvnost o prázdninách.....	64
Graf 14 Trávení volného času mimo NZDM .....	64

## Seznam tabulek

Tabulka 1 Volnočasové aktivity v roce 2014 .....	42
Tabulka 2 Volnočasové aktivity v roce 2015 .....	42
Tabulka 3 Volnočasové aktivity v roce 2016 .....	43
Tabulka 4 Volnočasové aktivity v roce 2017 .....	43
Tabulka 5 Sociální služby pro děti a mládež od 6 do 26 let ohroženy společensky nežádoucími jevy .....	47
Tabulka 6 Rozhovor NZDM Naděje Litomyšl .....	53
Tabulka 7 Rozhovor NZDM Díra Svitavy .....	55
Tabulka 8 Rozhovor NZDM EMKO ve Vysokém Mýtě .....	58
Tabulka 9 Odpovědi klientů na 7. otázku, které se opakovaly .....	65
Tabulka 10 Odpovědi klientů na 8. otázku, které se opakovaly .....	66

## **Seznam map**

Mapa 1 NZDM v Pardubickém kraji.....	48
--------------------------------------	----

# Seznam odborných zdrojů

## Odborná literatura

1. BEDNÁŘOVÁ, Zdena a Lubomír PELECH. *Sociální práce na ulici - streetwork*. Brno: Doplněk, 2000. Co? Jak? Proč?. 102 s. ISBN 80-7239-048-1.
2. DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH, Zdeněk MATĚJČEK a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, 1995. 245 s. ISBN 80-7169-192-5.
3. FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). 231 s. ISBN 978-80-247-5046-0.
4. HÁJEK, Bedřich a kol. *Děti, vedoucí, volný čas*. Praha: Institut dětí a mládeže MŠMT, 2004. 120 s. ISBN 80-86784-06-1.
5. HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008. 239 s. ISBN 978-80-7367-473-1.
6. HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. 774 s. ISBN 80-7178-303-x.
7. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. 407 s. ISBN 80-7367-040-2.
8. HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. 173 s. ISBN 80-7178-927-5.
9. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). 254 s. ISBN 978-80-247-5326-3.
10. JEDLIČKA, Richard a kol. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Praha: Themis, 2004. 478 s. ISBN 80-7312-038-0.
11. KLÍMA, Petr, ed. *Kontaktní práce: antologie textů České asociace streetwork*. 2. vyd. [Praha: Česká asociace streetwork, 2009]. 359 s. ISBN 978-80-254-4001-8.
12. KLÍMA, Petr, ed. *Kontaktní práce 2010: antologie textů České asociace streetwork*. Praha: Národní vzdělávací fond ve spolupráci s Českou asociací streetwork, 2010. 143 s. ISBN 978-80-86728-42-1.
13. KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. 332 s. ISBN 978-80-7367-871-5.

14. KNOTOVÁ, Dana. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido, 2011. 101 s. ISBN 978-80-7315-223-9.
15. KNOTOVÁ, Dana a kol. *Úvod do sociální pedagogiky: studijní texty pro studenty oboru sociální pedagogika*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. 115 s. ISBN 978-80-210-7077-6.
16. KOTOVÁ, Helena, Michal KREBS, Stanislav KUNC a Martin STRNAD, ed. *Streetwork!: dobrá praxe 2015 : české a zahraniční zkušenosti z práce v nízkoprahových sociálních službách*. Praha: Česká asociace streetwork o.s. (ČAS), 2015. 157 s. ISBN 978-80-905069-3-0.
17. LACA, Slavomír. *Sociopatológia v pedagogických súvislostiach*. Brno: Institut mezioborových studií, 2014. 175 s. ISBN 978-80-87182-46-8.
18. LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). 368 s. ISBN 80-247-1284-9.
19. MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada). 152 s. ISBN 978-80-247-2310-5.
20. MATĚJČEK, Zdeněk a Marie POKORNÁ. *Radosti a strasti: předškolní věk, mladší školní věk, starší školní věk*. Jinočany: H & H, 1998. 205 s. ISBN 80-86022-21-8.
21. MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vydání třetí. Praha: Portál, 2016. 271 s. ISBN 978-80-262-1154-9.
22. MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. 287 s. ISBN 80-7178-549-0.
23. MILLER, Michelle A. ed. *Adolescent relationships and drug use*. Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates, 2000. 228 s. ISBN 0-8058-3436-2.
24. NĚMEC, Jiří a kol. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2002. 119 s. ISBN 80-7315-012-3.
25. PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. 145 s. ISBN 978-80-7290-666-6.
26. PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. [i.e. Vyd. 5.]. Praha: Portál, 2008. 322 s. ISBN 978-80-7367-416-8.
27. SPOUSTA, Vladimír. *Teoretické základy výchovy ve volném čase: (Úvod do studia pedagogiky volného času)*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. 183 s. ISBN 80-210-1007-x.



28. ÚLEHLA, Ivan. *Umění pomáhat: učebnice metod sociální praxe*. Vyd. 3., v Sociologickém nakladatelství 2. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005. Studijní texty. 128 s. ISBN 978-80-86429-36-6.
29. UPTON, Penney. *Developmental psychology*. Exeter: Learning Matters, 2011. Critical thinking in psychology. 232 s. ISBN 978-0-85725-276-0.
30. VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 5. Praha: Portál, 2012. 870 s. ISBN 978-80-262-0225-7.
31. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. 531 s. ISBN 978-80-246-2153-1.
32. VALLORY I SUBIRÀ, Eduard. *Světový skauting: výchova ke globálnímu občanství*. Praha: Junák - český skaut, Tiskové a distribuční centrum, 2016. 215 s. ISBN 978-80-7501-097-1.
33. VÁŽANSKÝ, Mojmír a Vladimír SMÉKAL. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995. 176 s. ISBN 80-901737-9-9.
34. WAIC, Marek. *Sokol v české společnosti 1862-1938*. Praha: Fakulta tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy, 1997. 209 s.
35. WALDAUF, Jan. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*. Luhačovice: Atelier IM, 2010. 381 s. ISBN 978-80-85948-67-7.

## **Právní předpisy**

1. ČESKO. Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte. In: *ASPI verze 2018* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR, © 2000-2018 [cit. 30. 10. 2018].
2. ČESKO. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI verze 2018* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR, © 2000-2018 [cit. 30. 10. 2018].
3. ČESKO. Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI verze 2018* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR, © 2000-2018 [cit. 30. 10. 2018].
4. ČESKO. Vyhlášky č. 505/2006, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI verze 2018* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR, © 2000-2018 [cit. 30. 10. 2018].

5. ČESKO. Vyhláška č. 74/2005 Sb. o zájmovém vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů. In *ASPI verze 2018* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR, © 2000-2018 [cit. 12. 11. 2018].

## Elektronické dokumenty

1. O skautingu. *Skaut* [on-line]. © 2019 [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.skaut.cz/skauting>
2. Publikace Pojmosloví NZDM. *Streetwork* [on-line]. © 2006-2019 [cit. 22. 2. 2019]. Dostupné z: [http://archiv.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi\\_text.pdf](http://archiv.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi_text.pdf)
3. Sletové dny v Praze. *Sokol* [on-line]. © 2017 [cit. 6. 12. 2018]. Dostupné z: <https://slet.sokol.eu/sletove-dny-v-praze/>
4. Sporty registrované odborem sportu ČOS. *Sokol* [on-line]. © 2015 [cit. 6. 12. 2018]. Dostupné z: <http://www.sokol.eu/obsah/5356/sporty-registrovane-odborem-sportu-cos>
5. Standarty kvality sociálních služeb pro NZDM. *Streetwork* [on-line]. © 2006-2018 [cit. 2. 11. 2018]. Dostupné z: [http://archiv.streetwork.cz/index.php?option=com\\_content&task=view&id=195](http://archiv.streetwork.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=195)
6. Stanovy Pionýra a program. *Pionýr* [on-line]. © 2015 [cit. 6. 12. 2018]. Dostupné z: <https://pionyr.cz/o-pionyru/dokumenty/stanovy-a-program/>
7. Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež. *Registr poskytovatelů sociálních služeb Ministerstva práce a sociálních věcí* [on-line]. © 2006-2019 [cit. 7. 3. 2019]. Dostupné z: [http://iregistr.mpsv.cz/socreg/detail\\_sluzby.do?736c=e58a8219fe85c978&SUBSESSI ON\\_ID=1551958416083\\_3](http://iregistr.mpsv.cz/socreg/detail_sluzby.do?736c=e58a8219fe85c978&SUBSESSI ON_ID=1551958416083_3)
8. Program na březem. *Naděje* [on-line]. © 2013-2019 [cit. 12. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.nadeje.cz/litomysl>
9. Sociální služby Pardubického kraje. *Registr poskytovatelů sociálních služeb Ministerstva práce a sociálních věcí* [on-line]. © 2006-2019 [cit. 1. 4. 2019]. Dostupné z: [http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani\\_sluzby.fw.do?sd=1&zak=Pardubick%C3%BD&zaok=&SUBSESSION\\_ID=1554132484355\\_8](http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.fw.do?sd=1&zak=Pardubick%C3%BD&zaok=&SUBSESSION_ID=1554132484355_8)
10. Statistická ročenka Pardubického kraje 2018. *Český statistický úřad*. [on-line]. © 2018 [cit. 1. 4. 2019]. Dostupné z:

## Ostatní zdroje

1. NZDM Naděje. *Výroční zpráva 2014*. Praha: NADĚJE, 2015. 56 s. ISBN: 978-80-86451-29-9.
2. NZDM Naděje. *Výroční zpráva 2015*. Praha: NADĚJE, 2016. 64 s. ISBN: 978-80-86451-30-5.
3. NZDM Naděje. *Výroční zpráva 2016*. Praha: NADĚJE, 2017. 68 s. ISBN: 978-80-86451-31-2.
4. NZDM Naděje. *Výroční zpráva 2017*. Praha: NADĚJE, 2018. 68 s. ISBN: 978-80-86451-32-9.
5. Standardy kvality sociálních služeb č. 1. *Cíle a způsoby poskytování sociální služby*. Ze dne 10. dubna 2018. NZDM Naděje.
6. Standardy kvality sociálních služeb č. 2. *Ochrana práv klienta*. Ze dne 10. dubna 2018. NZDM Naděje.
7. Standardy kvality sociálních služeb č. 5. *Individuální plánování průběhu sociální služby*. Ze dne 10. dubna 2018. NZDM Naděje.
8. Standardy kvality sociálních služeb č. 13. *Prostředí a podmínky*. Ze dne 10. dubna 2018. NZDM Naděje.
9. Standardy kvality sociálních služeb. *Příloha: Náplň práce sociálního pracovníka*. Ze dne 10. dubna 2018. NZDM Naděje.
10. Standardy kvality sociálních služeb. *Příloha: Základní činnosti poskytované službou*. Ze dne 10. dubna 2018. NZDM Naděje.

# Seznam příloh

## Příloha č. 1

*Záznam z rozhovoru*

### Otázka č. 1

*Z jakých důvodů k Vám děti nejčastěji docházejí?*

**R1, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

Většina asi, že nemají co dělat, jsou to děti, které nemají kroužky, nebo se jim ani doma moc nevěnují, takže většinou takový to, že místo toho, aby bloudily po ulicích, tak většinou přijdou sem. Většinou sem chodí na základě toho, že je sem přivede kamarád, který sem chodí, buď, že mají horší sociální situaci, tak většinou pak chodí už pravidelně, ale vlastně k nám děti na doporučení chodí jen z OSPODU a tam ta spolupráce je jakoby slabší nebo není taková, takže spíš je to hlavně z důvodu, že nemají co dělat.

**R2, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

Těch důvodů je několik. Většinou převažuje asi rozbitá rodina, absence zájmových kroužků a s tím se pojí i finanční situace rodiny, že je nízká, že patří do nějaké nízkopříjmové rodiny, pak pomoc s učivem hraje roli, že nemají možnost si do škol připravit projekty, nemají doma počítače znovu z finančních důvodů anebo se připravují těsně před písemkou na nějaké předměty. Pak se objevuje šikana, objevil se nám tady jak agresor, tak šikanovaný, dokonce v jednu dobu současně. Někdy se jedná o přestěhování, malé procento jsou děti, které čelí domácímu násilí, ale to je většinou na nějakou zakázku, např. ze sanace rodiny. Co se týče týrání dětí, tak to se objevilo zatím 3x za tu dobu co tu pracuji, některé se podařilo dobře vyřešit, ale některé se vyřešit nepodařilo.

**R3, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

Děti sem většinou chodí naplňovat svůj volný čas, to je jeden z hlavních důvodů, kdy se tady cítí bezpečně, také se tady stýkají se svými vrstevníky, mají mnoho kamarádů, takže se mezi sebou vzájemně dobře znají. Máme tady stálé klienty už několik let, kteří docházejí několikrát do týdne a rádi se účastní aktivit. Docela mě to až překvapuje, že prostě mají zájem, někdy připravíme tvořivé dílničky nebo hrajeme různé hry. Nedávno jsme měli AZ-kvíz, to byla vědomostní soutěž, což mě překvapily, věděly toho docela hodně. Pořádáme různé turnaje, máme tady fotbal, kulečnick, tak to se vyřádí, to mají rádi. Já si myslím, že když tady s dětmi pracujeme takhle průběžně, tak je už i dobře známe, tak je na těch dětech vidět jak jim to prospívá. Netráví ten čas nějak neorganizovaně venku, že se

nepoflakuji a že se prostě snaží ten čas trávit nějak aktivně, tady s kamarády a že by křičely, nebo se hádaly, to už taky není, takže je to mnohem lepší.

**R4, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

Především, aby si tu třeba udělaly úkoly, a pak taky než aby se flákaly po venku, tak prostě přijdou sem, to je jako asi nejčastější, ale jsou tady i ti, kteří prostě potřebují pomoc, poradit, mají doma problémy, rozvedené rodiče apod. a ty děti nevědí, jak se s tím vyrovnat. Hodně tu mají kamarády, tak se tu scházejí, spousta z nich nemají mobily, nemají se jak domluvit, takže oni opravdu vědí, že se odpoledne po té škole sejdou tady.

**R5, odpověď:** *NZDM EMKO ve Vysokém Mýtě*

Nejčastější důvody u těch mladších klientů, tak do těch 15- ti let je základní škola nebo i příprava na budoucí střední školu, pokud teda chtějí jít dál a u těch starších klientů, to je nejčastěji hledání zaměstnání a pomoc s bydlením a pak nějaké doprovodně volnočasové aktivity. Z důvodu rodinné situace to bývá spíše nárazové, nejčastější zakázky, co od klientů máme, jsou tyto dvě, ta škola, zaměstnání a bydlení a rodině je spíše vždy takový nástřel, že s tím za námi zrovna přijdou a zrovna teď to tady řešíme, ale není to úplně nejčastější.

**R6, odpověď:** *NZDM EMKO, ve Vysokém Mýtě*

Nejčastěji k nám docházejí kvůli doučování, příprava do školy, referáty apod. Potom hodně jakože volnočasové aktivity, aby prostě tady trávily nějaký čas. Oblíbený je ping pong, fotbálek a hodně teda teďka docházejí do, my tomu říkáme kumbálek, a mají tam vlastně hudební nástroje apod., to je vlastně to nejdůležitější a ty starší chodí kvůli hledání práce, nejčastěji jde o psaní životopisů a třeba pomoc s odesláním to tam, nebo to jde emailem, anebo zavolat, s tím mají teda hodně problém – samy telefonovat apod.

## **Otázka č. 2**

*S čím potřebují děti nejčastěji pomoci?*

**R1, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

Z velké části s domácími úkoly nebo doučováním apod., protože jak už jsem říkala, ty děti většinou nemají úplně to rodinný zázemí, že by se jim jako věnovali rodiče nebo měly na to klid apod., takže fakt z velké části chtějí ty úkoly.

**R2, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

Asi jim vyhovuje to, že nějaký dospělý má na ně čas, že doma třeba buď je to vícečetná rodina, matka samoživitelka, že nemá tu kapacitu anebo rodiče pracují dlouho a nezajímají je problémy dětí, takže využívají rozhovorů, a pak využívají těch nabízených činností.

**R3, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

Děti tady dochází např. si napsat domácí úkoly, potřebují pomoc s něčím do školy, referáty atd., pak si přijdou jen tak popovídat, protože např. tady máme pár příkladů, kdy to nefunguje doma v rodinách, tak si o tom prostě chtějí jen popovídat, prostě poradit, jak se mám zachovat atd. Nebo tu byla šikana ve škole, tak to bylo malinko závažnější, to jsme rozebírali déle, jak se má zachovat, co má udělat. Byla šikana vlastně i z pohledu toho druhého, takže jak by se měl zachovat, jak by měl tomu druhému dítěti pomoci, aniž by sám ublížil sobě.

**R4, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

Úkoly, pak třeba je i spousta dětí, které jsou výbušné a chování. Oni to samy nevidí, ale když je na to upozorníme, že např. podívej se na to, jak se tady teď chováš a pak si to třeba uvědomí, že ajo vlastně, to byla přehnaná reakce. Třeba křičí, když něco dělají, pak je něco našťve, tak hned do toho praští, tak je potřeba je usměrnit.

**R5, odpověď:** *NZDM EMKO ve Vysokém Mýtě*

Doučování, pomoc se psaním referátů a domácí úkoly, protože máme teda většinu romských klientů, takže tam je to takový, že prostě potřebují pomoc od nás, protože rodiče nejsou schopní jim nějak pomoc.

**R6, odpověď:** *NZDM EMKO, ve Vysokém Mýtě*

Se školou, s domácími úkoly, přípravou do školy a celkově si myslím i s komunikací, aby se vyjádřily a řekly to správně, protože hodně nemluví ve větách, všechno říkají třeba v jednotném čísle a přitom mluví za všechny.

**Otázka č. 3**

*Jaké zájmové činnosti pro děti nejčastěji připravujete?*

**R1, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

Máme to tady jakoby rozdělený, že na každý den je prakticky nějaké téma, většinou to máme tak, aby v tom týdnu byla jedna tvůrčí aktivita, nějaká pohybovka, nějaké různě zajímavé hry, potom vaření, kdy vždycky jednou týdně něco kuchtíme a pak všelijaké jako něčím doplněné aktivity na základě, např. když byl valentýn, tak něco tematického. Aktivity se odvíjí i hodně od počasí nebo daného tématu, nebo děláme aktivity také pro veřejnost, jako např. lego, den otevřených dveří.

**R2, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

Když bych se měla vžít do pohledu dětí, tak opravdu se snažíme nějak přicházet na nové a nové hry a inovovat je, i je dobře nazvat, ale i si třeba pohrajeme s přípravou. Teďka

jsme měli karneval, znova jsme si zopakovali Lego den a pak byli netradiční olympijské hry o prázdninách a ještě jsme měli třeba den workshopu, že se střídaly 4 dílny kreativní. Ještě jsem nevyjmenovala pohybové, tak to se tak prolíná celým rokem, je to tak rozprostřené do většího časového úseku. Děti do 12- ti let, tam se snažíme je spíše motivovat my, ale od 12- ti let je vedeme k tomu a některé k tomu mají i tendenci, že chtějí připravovat hry pro ostatní, takže přijdou s různým nápadem, teďka starší kluci přišli např. s partičkou, že ji viděli v televizi, formu zábavy, kterou tady chtěli převést, a bylo to velice úspěšné.

**R3, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

Každý měsíc máme připraveno hned několik aktivit. Máme měsíční program, který tu mají vystavený, mají to zapsaný dále i na webovkách, na facebooku, takže děti vědí, který den by se co mělo dělat, ale stává se, že např. přijde jich 5-6 a řeknou, my jsme zrovna dneska chtěly dělat tohle, co máte třeba na pátek, je to možný, takže když není žádný problém, např. technický, tak vyhovíme a s dětma pracujeme např. v tvořivé dílničce, kluci se do toho pustili, vyráběli jsme řetízky z drátků a přívěsky a bavilo je to.

**R4, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

Máme program a tady se hodně tancuje, teď se snažíme připravit na festival Duhové křídlo, takže tady se hodně tancuje, ale jinak máme 3x do týdne nějaký program, např. nějaké hry, čtení nebo nějaké dílny, ale hodně to tancování.

**R5, odpověď:** *NZDM EMKO ve Vysokém Mýtě*

Jednou za týden, každé středy máme připravený program, střídáme to, aby to byla výtvarná činnost, turnaje, nějaké vědomostní aktivity a pak máme každý měsíc pro klienty připravený preventivní film, protože jsme preventivní služba, takže aby se na to nějak navázalo, a to probíhá tak, že pustíme klientům film, řekneme na jaké téma je a potom se s nimi o tom bavíme, máme volnou diskuzi a jakoby zúčastní se ten, kdo chce, ale snažíme se, aby to bylo co nejvíc klientů.

**R6, odpověď:** *NZDM EMKO, ve Vysokém Mýtě*

Každou středu máme nějaký program, takže to je takový bod v týdnu. Buď jsou turnaje v různých sportovních aktivitách, nebo tam máme zahrnutou výtvarnou činnost a pak tam máme preventivní filmy a jinak teda v průběhu celého dne tu mají k dispozici jak od výtvarných činností, tak sportovní využití. S čímkoli by vlastně přišly, tak si tady mohou vytvořit. Dříve jsme se snažili zprostředkovat i výlety – minulý rok jsme docházeli do různých zájmových kroužků, takže ten kdo se zúčastňoval, tak měl možnost, že mu proplatíme kroužek, takže to bylo tady po Vysokém Mýtě a okolí v domech dětí a mládeže. Chodili jsme třeba – tady byl parkur, do výtvarky a takhle, to jsem se chodili dívat, aby vůbec

měli pojem, co se tady v Mýte dá dělat a jezdili jsme i v rámci té prevence, tak jsme byli v DROP IN v Praze – jakoby snažíme se, ale je to těžké, protože třeba abychom byli my nějak chráněny a rodiče, aby o tom věděli, tak děláme vždycky přihlášky, kdy se nám v nějakém rozmezí přihlásí, ale pak je těžké, že třeba oni jsou přihlášení a pak dorazí jeden člověk. Ale snažíme se, byli jsme v zoo.

#### **Otázka č. 4**

*Jakým způsobem zajišťujete preventivní činnost?*

**R1, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

Během měsíce máme vždy jedno téma, oficiálně je na jeden den, ale většinou to promítáme prostě během toho celého měsíce, protože ty děti nechodí pravidelně a snažíme se, aby si tu preventivní aktivitu vyzkoušelo co nejvíce dětí, ale stane se, že ne všechny se toho zúčastní. Hodně teď řešíme vztahy, protože nemají v rodině úplně vždycky tak vhodný příklad těch vztahů, takže z velké části vztahy jak mezi páry, tak i mezi sebou, protože v souvislosti s facebookem, instagramem jsou na sebe hrozně ošklivý, takže tohle se snažíme řešit, nebo pak takový ty klasický jako alkohol, drogy, kdy vlastně každý měsíc měníme nástěnku, kde většinou bývají tyhle témata jako domácí násilí, že to jako střídáme, takže si to mohou i přečíst. Většinou to je formou her nebo nějakých zábavných aktivit, to jsou ty jednou měsíčně a pak v případě potřeby děláme ještě individuální aktivity pro své konkrétní klienty, podle klíčového pracovníka, jak to dítě potřebuje. Jsou děti, kterým chystáme často, protože jsou problematictější a pak některé to pak skoro nepotřebují. A ty bývají někdy formou hry, když to jde, např. vyber situaci, kde by ses cítil dobře a naopak kde ne anebo občas formou rozhovoru ale to až u těch starších.

**R2, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

My máme takové pravidla, máme to i ve standardech, že 1x měsíčně se snažíme v rámci pracovníků připravit jeden program pro děti a je to stanovené na jeden den. Záleží kolik dětí se sejde, někdy se ten program prodlouží o další dny, protože se snažíme pokrýt co největší skupinu těch dětí, aby to slyšely a oni ty preventivní programy mají i v plánování, protože předcházíme i nějakým jakoby rizikům, tak aby dokázaly třeba o nich hovořit, pojmenovat některé věci, takže to máme jednou měsíčně ze strany našeho pracoviště a jednou za rok oslovíme nějakého člověka, který nepracuje přímo v Naději a dochází sem, měli jsme pozvaného Petra Kadlece, on dělá historický šerm a k tomu pracuje v organizaci Etika mezi světy a přináší preventivní programy na školy, má to opravdu moc hezky a interaktivně



dělané, že i na youtube má některé slady, moc pěkně udělané a hlavně se dokáže přiblížit těm dětem, je to fajn.

**R3, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

Máme tady nejenom aktivity, ale každý měsíc máme téma, prostě si ten měsíc s dětmi povídáme, tak nějak neformálně, nenásilně, aniž by to dítě třeba někdy vědělo, tak si s ním začneme povídat. Teď jsme měli zrovna téma drogy a alkohol, což je závažné, že ty starší děti jsou venku a tak a oni to vidí, takže to jsme probírali, proč ne a co s tím atd. Pak samozřejmě máme formální, kdy to tady máme zase vystavené, máme to napsané, že ty děti to vidí, tak se tady sejdeme a prostě hovoříme o tom, pracujeme s tím, máme nějaké dotazníky, někdy samozřejmě anonymně, kdy ty děti tam píšou co si o tom myslí, co by udělaly nebo neudělaly, pak to vyhodnotíme společně, takže nějak tak, aby to bylo nenásilné, aby ty děti samy chtěly a ono to docela i funguje, že když řeknete ne, tady budeš prostě, teď půjdeme dělat to a to, tak to i splní, a když samy tak je to takové lepší pro ty děti, že sama uvidíte ty výsledky, že děti chtějí, dokáží o tom přemýšlet a samy o tom tady polemizují mezi sebou, že tady debata tady o tom funguje, že se do toho opravdu jako zapojily a ne jenom, že teda tak tady budu sedět ať to mám za sebou.

**R4, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

Každý měsíc máme téma a vždycky máme např. vztahy v rodině, kamarádi a vždycky se o tom nějak bavíme, buď máme nějakou aktivitu, která ikdyž není program, tak během toho dne kdykoli nebo máme nějaké pracovní listy. Dříve jsme měli hosta, kterého jsme si pozvali, který jim např. mluvil o sexu, antikoncepci, o tom jak se chránit, o financích, ale momentálně je těžké někoho sehnat, kdo sem půjde ve sém volném čase zadarmo a bude tady prostě s těma dětma.

**R5, odpověď:** *NZDM EMKO ve Vysokém Mýtě*

To jsou převážně ty filmy, ale střídáme to. Jeden rok jsme vždycky na daný měsíc měli jedno téma prevence, takže nějaké drogy, bezdomovectví, záškoláctví, šikana a na to byl film v ten měsíc, potom tam byla připravena nějaká aktivita, nějaký kvíz třeba, nějaká koláž se dělala a na tom pracovali klienti samy, jakoby s naší pomocí, ale chtěli jsme, aby spíš oni týmově se nějak do toho zapojili. Teďka to máme teda převážně jenom téma filmy a tou diskuzí potom.

**R6, odpověď:** *NZDM EMKO, ve Vysokém Mýtě*

Pouštíme ty preventivní filmy, aby se tam objevila např. šikana, násilí atd., ale měli jsme i preventivní témata, že jsme si připravili nějaký blok, třeba anorexie a probírali jsme to s nimi

anebo i v běžném rozhovoru, když narazíme na něco, třeba teď se hodně řeší internet, celkově sociální sítě, falešné profily atd., takže jakoby i v běžné komunikaci.

### **Otázka č. 5**

*Jakým způsobem řešíte nevhodné chování dětí?*

#### **R1, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

Máme tady určitý pravidla a na základě kterých buď mohou být jenom napomenuti a pokud k tomu napominání dochází častěji tak mají tři napomenutí na den a když jsou 3x napomenuti, tak odchází z klubu na ten den. Pak kdyby došlo např. k napadení klienta nebo i nás, tak i na půl rok to je možné.

#### **R2, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

Máme pravidla ve standardech stanovené, jako základní pravidlo je neublížovat jak fyzicky, tak slovně ostatním, pak jsou další na to návazná. Při porušení pravidla je napomenutí, když jsou 3x napomenutí, tak je vyhazujeme, jako musí odejít z klubu. Když je závažnější porušení, mají nějaké nestandardní chování, tak je můžeme vyloučit třeba na týden nebo měsíc, půl roku, ale tohle probíhá po poradě v kanceláři, jak ta závažnost byla velká.

#### **R3, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

Máme tady pravidla, která by se měla dodržovat, která v klubu platí pro všechny stejně, výjimky se neudělují a musím přiznat nebo se trochu pochlubit, že se to hodně zlepšilo, takže vlastně skoro teď už vůbec žádné sankce nedáváme, akorát ty starší děti tady byly teď, tak kouřily před klubem, tak se to stalo, ale jinak dlouho několik měsíců žádná stopka. Nebo máme tu situační intervenci, kdy si o tom s dětma povídáme, vyříkáme si to, aby si byly vědomy toho, co provedly, proč, jak se teď cítíš, když jsi to teda udělal, máš nějaké výčitky svědomí, tak na tom se teda hodně pracuje. To je taková ta moje doména, kdy prostě chci, aby si to ty děti opravdu uvědomily a věděly, že je to teda špatně, ale musí si na to přijít sám, pak to funguje.

#### **R4, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

Máme tu pravidla, kdy dostanou stopku. Je to vždycky individuální podle toho co poruší, jak to poruší, jaká byla ta situace, ne že za každé sprosté slovo se dá stopka a musel by odejít, to zase ne, ale když někde kouří, nebo dělá něco, co by neměl, tak potom jo. Vždycky záleží na té situaci.

#### **R5, odpověď:** *NZDM EMKO ve Vysokém Mýtě*

Máme distanc, neboli sankce a to je tak, že pokud klient něco udělá, není to tak závažné, tak ho třeba můžeme jakoby vyhodit z klubu na ten den, pokud je to něco závažnějšího,

že tady něco rozbije, nevhodně se chová, je vulgární, drzí na pracovníky nebo na ostatní klienty, tak můžeme dát sankce na týden, měsíc, ale to je vlastně na uvážení pracovníků, s tím, že třeba klienta vyhodíme ten den z klubu a potom to s kolegyněmi znova rozebíráme, aby to nebylo třeba subjektivní, takže to řešíme většinou takhle společně. Můžeme vyhodit klienta i úplně, že by sem nesměl chodit, ale ještě jsme to nikdy neudělali, nejdelší byl měsíc a to bylo kvůli tomu, že byl drzí na pracovníka, vulgární a vlastně vyhazujeme i když přijdou třeba pod vlivem návykových látek, což se teďka taky stává docela často, ale to většinou vyhodíme na ten den, aby neohrožoval sebe ani ostatní klienty nebo pracovníky.

**R6, odpověď:** *NZDM EMKO, ve Vysokém Mýtě*

Napomínáním, upozorňujeme, hodně tam jsou teda sprostá slova, takže je neustále napomínáme, aby tak nemluvili a pokud to je prostě nějaké hrubé porušení pravidel, tak udělujeme distanc, to znamená, že mají prostě zákaz na tu danou činnost, anebo je to vyloženě vykázání z klubu podle závažnosti, takže buď na den, týden, měsíc.

## **Otázka č. 6**

*Co hrozí dětem v případě porušení stanovených pravidel?*

**R1, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

Jak jsem již řekla, jde o napomenutí, odchod z klubu nebo zákaz do klubu po určitou dobu.

**R2, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

Vyloučení z klubu na den, týden, měsíc nebo by mohly být vyloučení úplně, že by třeba mohly za půl roku znovu přijít. Stalo se mně, že děti v zápalu hry, kdy byl omezený počet pracovníků, vzaly ostrý nůž a honily se s ostrým nožem, takže byly okamžitě vyloučeni anebo když nechtějí poslechnout, tak my máme zákaz třeba kofeinových nápojů, nebo energy drinků, tak když nechtějí poslechnout, tak musí odejít z klubu, pakliže to chtějí pít. Vyloučili jsme také chlapce kvůli agresii, nechtěl uposlechnout, při nějaké hře a navážel se do jiného klienta, začal kopat pracovníka a pak byl jakoby vynesena jedním dobrovolníkem. Byl tady naštěstí dobrovolník ze střední školy, takže nám s tím pomohl, protože je to někdy náročné, že oni někteří ti klienti, mívají i prášky na zklidnění, takže jsou tam i nějaké diagnózy z psychologické poradny, takže oni když si třeba nevezmou ten prášek, tak je to někdy náročné.

**R3, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

To jsou ty stopky, kdy mají zákaz vstupu do klubu, ale to už opravdu musí být velký přestupek. Délka se odvíjí od toho, co provedly, např. jeden den, tři dny, týden, 14 dní, co se týče úplného vyloučení, tak to se ještě nestalo.

**R4, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

Sankce. Zákaz na tu činnost, že třeba nejde na počítač, nehraje hry nebo uklidí klub nebo má zákaz vstupu do klubu po nějakou dobu. Úplné vyloučení není, měli jsme tu zákaz na měsíc.

**R5, odpověď:** *NZDM EMKO ve Vysokém Mýtě*

To jsou ty sankce.

**R6, odpověď:** *NZDM EMKO, ve Vysokém Mýtě*

Jak již jsem řekla, distanc.

**Otázka č. 7**

*S kým a v jakém smyslu nejčastěji spolupracujete?*

**R1, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

Spolupracujeme se střediskem volného času, kdy máme s nimi smlouvu, a chodíme tam jednou měsíčně s dětma, které přijdou na některé tvůrčí aktivity. Měli bychom také spolupracovat s OSPODEM, ale tam je to jak kdy, oni by nám měli jakoby doporučovat děti, které by se měly stát našimi klienty, ale je to fakt hodně málo kdy.

**R2, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

Nejvíce spolupracujeme s charitou, ona má akreditaci dobrovolníků, přeposílá nám některé dobrovolníky, městský úřad jako finanční injekcí nás dotuje pravidelně rok co rok, OSPOD, tam občas probíhají některé konzultace a někdy, když jsem např. zmínila to domácí násilí, tak to proběhla asi tři ohlášení, sanace rodiny, dává nám zakázku klientů, školy – všechny základní školy (3) a minulý rok v pololetí to bylo fajn, že jsme mohli udělat programy pro třídy, takže tady bylo asi pět tříd a dělali jsme to tím způsobem, že si vyzkoušely různé aktivity z klubu a ještě dostaly informace o tom, co vůbec Naděje dělá.

**R3, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

Samozřejmě je to tady propojené, máme tady holky na Sasce, takže když něco tak si o tom vzájemně povídáme. Potom děti, u kterých se přijde na nějaký větší problém, tak je tady ALFA, potom samozřejmě zase víme, kdy se nám vrátí. Pak jsme tady měli holčinu, která pocházela z diagnostického ústavu, ale to nebylo zapříčiněno tím, že by docházela sem, ale právě z rodinných důvodů. Pak také školy, kdy tady jsme propojeni přímo se školou, takže tu

spolupráci se školou až tak nevyužíváme, protože my jsme opravdu subjekt, kdy ty děti sem přijdou a nemusí říct ani svoje jméno, klidně mohou využít toho, že prostě přijdou pod přezdívkou, protože jsme služba anonymní a samozřejmě musíme to dodržovat, ta mlčenlivost tady je. Až zas přijde teda to dítě a řekne, mám problém např. znásilnění, tak ta mlčenlivost samozřejmě padá a musíte to nahlásit.

**R4, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

Především s těmi mladšími dětmi od 9 do 14 i 19 a 20. Chodili sem dobrovolnice každý týden, ale nyní ne. Jinak v rámci naší organizace, tak s holkami co mají mentoring, ze SASKY, tak to si předáváme, snažili jsme se navázat spolupráci i s ALFOU, ale to úplně nevyšlo.

**R5, odpověď:** *NZDM EMKO ve Vysokém Mýtě*

Teďka nejčastěji pracujeme s úřadem práce, teďka máme zrovna klienta, který vyšel školu v 8. třídě, měl jakoby splněných 9 let, ale jednou propadl. Šel na střední školu, ale ukončil ji dřív a tím, že teda nemá odchozených 9 let, tak nemá nárok na proplacení rekvalifikace a protože je možnost si v Jaroměři dodělat ten 9. ročník, tak hodně teďka řešíme tohle a to je teda ve spolupráci s úřadem práce. Nejčastěji je to vážně ten úřad práce ať už kvůli zaměstnání nebo kvůli dávkám. S OSPOEDEM moc nespolupracujeme, to je tady v Mýtě celkem problém, co jsem slyšela i od ostatních sociálních služeb, tak oni vědí, že tady fungujeme, klienti tam chodí, víme o tom, i oni vědí, že dochází sem, ale s OSPODEM je špatná spolupráce.

**R6, odpověď:** *NZDM EMKO, ve Vysokém Mýtě*

S úřadem práce, když už s OSPODEM, tak jakoby teď vyloženě, že bychom s nimi spolupracovali, se říci nedá. Momentálně teď se školou, kdy jsme řešili dodělávání 9. třídy, aby měl jakoby vzdělání, ale jinak nic specifického.

**Otázka č. 8**

*Na základě jakých situací spolupracujete s rodiči nezletilých dětí?*

**R1, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

My bychom s rodiči prakticky neměli spolupracovat vůbec, ale pokud třeba přijdou ty rodiče, že by chtěli sem dát dítě např. na doučování, tak je to takové, že právě s nimi to domlouváme a třeba to dítě přivedou, ale jinak my pokud se něco děje, tak jediný komu jako můžeme oznamovat je zase OSPOD.

**R2, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

V nízkoprahovém zařízení má dávat zakázku klient, takže my bychom měli dodržovat a snažíme se tak tu mlčenlivost, která je ze zákona, nehovořit o problémech klienta s dalšími subjekty, ani s rodiči. Pakliže nastane nějaký případ, kde vidíme, že byl u dítěte efektivní posun a to je k diskuzi věci, je to asi na hraně, např. máme tu chlapce, který se probral z matematiky, ikdyž dostával podněty k tomu, aby třeba něco procvičoval, tak jsem u něho nemohla dosáhnout, že by k tomu došlo, ač měl čas třeba doma na počítači, tak na učení čas neměl, tak jsem přistoupila k tomu, že jsem jednala se sanací, která ho vedla také v klientele a po konzultaci ještě s maminkou jsme se domluvili na nějakém postupu, aby ten cíl, který jsme si stanovili nepropadl, a aby mohl proběhnout. V případě domácího násilí si vůbec nedokážu představit spolupráci s rodiči, protože jsem se setkala s manipulativním jednáním u obou rodičů, kde prostě došlo k sebevražedným pokusům dítěte a další skončili na návykových látkách a tam je pro mě ten klient jako priorita a s manipulátorem já odmítám komunikovat.

**R3, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

Opět jsme anonymní, to dítě sem přijde, bude mít problém doma v rodině, tak to prostě zůstane mezi námi. Kolikrát sem ty rodiče přijdou, byla tady maminka starostlivá, opravdu pečlivá že tu za dítětem docházela a ona si napíše úkoly a ona bude tady s vámi a ona čekala v čekárně a já ji říkala, tady nemusíte na ni čekat.

**R4, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

Neměli jsme tu takovou situaci, spíš to máme tak, že holky ze SASKY, co chodí do těch rodin, tak pak se třeba nás ptají na to dítě, zda je tu, protože má třeba chodit do ALFY a nechodí, tak je tady nebo je někde jinde.

**R5, odpověď:** *NZDM EMKO ve Vysokém Mýtě*

S nimi nespolupracujeme vůbec, my jsme anonymní služba a ne každý z rodičů ví, že jeho dítě sem dochází. Je pravda, že většina rodičů to ví, ale zatím ještě nebyla potřeba s nimi nějak spolupracovat.

**R6, odpověď:** *NZDM EMKO, ve Vysokém Mýtě*

Vůbec nespolupracujeme.

**Otázka č. 9**

*Co Vás na této profesi nejvíce baví*

**R1, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

Nejvíce mě baví to nadšení dětí, když člověk vidí, že se jim věnuje a vymyslí se pro ně nějaká zábava, hra, nebo to vaření a člověk vážně vidí, jak je to baví, jsou z toho nadšení, tak to člověka nejvíce nabíjí.

**R2, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

Mám ráda ty děti a ještě za tím vidím určitou smysluplnost, ikdyž ty rodinné vzorce nejsou ideální, já bych řekla, že ty nízkoprahové zařízení jsou jakoby onkologie duše, něco se podaří, třeba něco málo a jsou případy, kdy ty děti nejdou dobrým směrem, že skončí ještě hůř, než jejich rodiče. Teď máme dva případy, to mě velmi mrzí. Na té práci mě třeba baví to, že tady mohu přijmout děti, bez rozdílů, nějakým laskavým přijetím, ikdyž to má své hranice, nejde to u všech úplně, a ty děti ikdyž je třeba vyhodím, tak je přijmu znova a už nekomentuju to, co bylo před tím. To je prostě uzavřené a přijímám je nanovo, asi že dávám dětem šanci, ale je to náročně.

**R3, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

Všechno, neměnila bych to, především je to láska k těm dětem. Když nebudete mít lásku k dětem a nebudete je chápat, vnímat je i z toho jiného úhlu pohledu, jak se ty děti chovají, proč to dělají, z jakého důvodu, proč to dítě sem přijde, je našťvané, má vztek, zlobí se na celý svět, to musí mít nějaký důvod. Když do toho nepřejdete a nezačnete to dítě vnímat trochu jinak než ostatní lidi kolem, tak se Vám to dítě nesvěří. Vy tu důvěru musíte získávat, postupně a pak teprve můžete pracovat. Jak já říkám kolegyni, my si nejdřív musíme udělat pevnou půdu pod nohama a pak můžeme vykonávat sociální práci.

**R4, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

Mě baví práce s těmi dětmi, protože máme především romskou klientelu, tak pro mě bylo těžké si u nich získat důvěru, aby se mi svěřovaly a aby mě braly. Teď už jsem v té fázi, že je to dobré, tak to je na tom to nejlepší.

**R5, odpověď:** *NZDM EMKO ve Vysokém Mýtě*

Nejvíce mě baví různorodost, že vlastně člověk nikdy neví, co se ten den vyvrbí, co se stane a je to trošku adrenalin, ale to mě na tom baví nejvíc, hlavně každý klient je úplně jiný, takže k němu musíme přistupovat úplně jinak.

**R6, odpověď:** *NZDM EMKO, ve Vysokém Mýtě*

Baví mě to, že sem vůbec chodí, že tady nějak smysluplně tráví svůj volný čas a že jim můžeme pomoc s tou školou, když už si vážně nevědí rady, tak že vůbec přijdou a nevykašlou se na to.

## Otázka č. 10

*Co je pro Vás na této profesi nejtěžší?*

**R1, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

Nevděk dětí, protože spousta těch dětí jsou zvyklý na to, že všechno dostanou, dávky apod. vědí to od rodičů, tak je velký nevděk. Pořádali se vánoční akce, tak třeba nepřijdou, nebo když dostanou dárky, tak tohle se mi nelíbí a to člověka jako vytočí, že si s tím dá spoustu práce – zabalí, nachystá, seženou se sponzoři apod. a oni vám to pak takhle ohodnotí.

**R2, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

Že se setkávám s dilematy a nejtěžší pro mě byla vážně jedna kauza, kdy se jednalo o domácí násilí, a člověk byl bezmocný.

**R3, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

Určitě získat tu důvěru těch dětí a někdy na ně musíte opravdu pomalu, že je to opravdu vážné, to dítě nechce se svěřovat, je to takový introvert a radši bude sedět v tom koutku a vy víte, že přišel a že nepřišel jen tak. Tehdy na tom začnete pracovat a to já dělám ráda.

**R4, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

Udělování sankcí, řešení krizových situací. To už tu teď moc není, ale ze začátku to bylo nejtěžší, protože třeba ti starší kluci – ono sice dám stopku, dobrý, ale 16- ti letý nebo 17- ti letý kluk, co s ním, když Vám řekne, já nepůjdu. Nestalo se mi, že bych řekla, máš stopku a neodešel, ale mohlo se to stát. Oni si kolikrát pak sednout, jsou naštvaní, ale pak stejně odejdou, protože jim na to řekneme, že když neodejdeš, tak to pak bude ještě horší, nebudeš sem moci třeba ještě delší dobu, tak oni radši odejdou. Pak když mají stopku, tak stejně pořád chodí ke dveřím a říkají, nemohli byste to zrušit, tak já že nemohli.

**R5, odpověď:** *NZDM EMKO ve Vysokém Mýtě*

Ze začátku pro mě bylo nejtěžší se vypořádávat s těma problémy těch dětí, s těmi příběhy, že jsem se třeba sama nad tím pozastavila a přemýšlela jsem a myslím si, že jsem si to ze začátku i tahala domů. Teďka postupem času je to takový, že už je člověk zná ty klienty, ví jak to je a už se s tím dokáže víc poprat, ale tady to si myslím, že je takový nejtěžší v této profesi.

**R6, odpověď:** *NZDM EMKO, ve Vysokém Mýtě*

Zvládat takové ty jiné situace, někdo se na klubu hádá a teď my nevíme, kde je ta pravda, ale musíme vyřešit tu situaci mezi nimi tak, aby jedna strana nebyla upřednostněna. Nebo takové krizové situace, kdy klient přijde a brečí, tak jak to řešit zrovna v tu danou chvíli, aby to nezhoršilo ten stav, třeba ikdyž někdo přijde, je naštvaný, nekomunikuje, tak jakoby jestli to s ním řešit nebo neřešit, jestli si ho vzít stranou, takže spíš takové ty nárazové momenty.



### **Doplňující otázky:**

*Co pokládáte za největší úspěch při práci s rizikovou mládeží?*

#### **R1, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

Když ten čas tráví smysluplně a tady, my nemůžeme dohlédnout na to, co dělají mimo, nebo co budou dělat, až jim bude víc, to je nereálné, ale aspoň to, že tady tráví ten čas smysluplně.

#### **R2, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

Asi jsem měla největší radost z holčičky, která měla střídavou péči, a která když sem přišla, tak nemluvila a rozmluvila se tady.

#### **R3, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

Za prvé si myslím, že hodně se zlepšilo tady ve Svitavách to, že ten vandalismus už není tak závažný, protože to bylo jako na pováženou, všude kam jste přišla, tak na každém rohu něco, alkohol, kouření, marihuana atd. a já si myslím, že tady v tom se toho hodně zlepšilo, potom to vyrušování toho nočního klidu, že prostě děti byly po večerech venku, řádily, nadávaly, že si i sousedi stěžovali, takže si myslím, že tady v tom určitě. Dále je to pravidelná školní docházka, což je mnohem lepší, máme tady i děti, které navštěvují speciální školu ve Svitavách, a tam se to teda hodně zlepšilo, snaží se, protože dřív to byl absolutní nezáměr. Zeptali jsme se, napsal jsi domácí úkol? Ne, a tak jsem se zeptala proč a oni hned, a k čemu mi to bude? Co já z toho, to já radši půjdu ven. Teď přijdou a oni si napíší samy ten domácí úkol, zeptají se, mám to dobrý, podívej se, jestli je to v pořádku, takže ta snaha tam je, ta motivace tady tam měla určitě úspěch, ne určitě u každého, to nikdy nebude stoprocentní, ale hodně se to zlepšilo.

#### **R4, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

Kolikrát když ti starší kluci nechtějí třeba pracovat a člověk se jim snaží pomoc vytvořit ten životopis, že i my jim třeba vyhledáme, zeptáme se na práci, že pak třeba jdou a předávají si to pak i tady mezi sebou. Teď jsme tu měli taky kluka, ostatní se ho ptali, jestli chodí do práce a on že jo, a hned jim říkal, že teďka bereme a přišli další.

#### **R5, odpověď:** *NZDM EMKO ve Vysokém Mýtě*

Když si hledají to zaměstnání a když jdou na střední školy, to považuji za úspěch a chodí se sem doučovat, což teďka teda fakt musím říct, že třeba ti klienti, co sem chodí, se snaží.

**R6, odpověď:** *NZDM EMKO ve Vysokém Mýtě*

Že sem vůbec docházejí, že raději přijdou a ikdyž se třeba nudí a furt říkají, to je nuda, že prostě se tady nic nedělá a tak, tak prostě vůbec že tady jsou, nebo že nám třeba řeknou nějaké svoje klasický problémy s holkami, kluky a tak., takže lepší než kdyby byly někde venku.

*Dochází k Vám nějaký externí pracovník zabývající se prevencí?*

**R1, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

Ne.

**R2, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

Jak jsem již řekla, Petr Kadlec, ale je to pouze jednou ročně.

**R3, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

Čistě, že by docházeli nějakí pracovníci, tak to ne. Máme tady supervize, kdy tedy dochází koordinátorka, s kterou teda celý ten měsíc probereme, nedostatky, výsledky atd.

**R4, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

Nedochází.

**R5, odpověď:** *NZDM EMKO ve Vysokém Mýtě*

Máme supervizorku, která sem dochází, za rok bychom měli mít 6 supervizí, takže se vždycky domlouváme a ta je úžasná, např. řešíme problémy, s kterými si nevíme rady nebo tam jsou nástřely i na různé hry, seznamovací aktivity, pohybové atd. Pro klienty k nám ale žádný pracovník nedochází. Momentálně se řeší psycholog, že by byl možný, ale je to zatím ještě v procesu a uvidí se, jestli to dopadne nebo ne.

**R6, odpověď:** *NZDM EMKO ve Vysokém Mýtě*

Supervizorka sem chodí.

*Na koho či jakou instituci děti nejčastěji odkazujete v problémové situaci?*

**R1, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

Pokud dojde např. k nějakému násilí doma nebo tak něco, tak většinou odkazujeme na OSPOD a případně i školního psychologa nebo charitu.

**R2, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

Na psychologa ve škole, pak na psychologickou poradnu a měli jsme tady i klučinu, který koketoval s drogami, takže na Laxus. Sanace rodiny, zase u nízkopříjmových, oni mají možnost dát nějaké potraviny té rodině.

**R3, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

Tak v první řadě je to naše ředitelka neb koordinátorka, když je nějaký problém, opět musím říct, že není tak často. Já mám za to, že jsme to snad ani nevyužili tuto možnost, že se to vždycky nějak zvládlo. Paní ředitelka by je případně odkázala dál.

**R4, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

My si to předáváme mezi sebou, když víme, že je něco takového, tak to předáme holkám na SASKU, které chodí do té rodiny a ty to pak řeší s tou rodinou. Měli jsme tu třeba jednoho kluka, který prostě přestal brát léky, byl agresivní, bylo podezření, že kouří marihuanu, pak není schopen reagovat, mluvit, takže jsme si to s holkami předávali v té SASCE a oni tam tu situaci řešili s rodiči, řešil to i OSPOD a u toho kluka se pak dělali i testy na drogy.

**R5, odpověď:** *NZDM EMKO ve Vysokém Mýtě*

Ještě jsem na nikoho ani tak neodkazovali. Měli jsme holčinu, s kterou jsme řešili jeden problém, tam jsme odkazovali na psychologa, ale nakonec tam ani nedošla. Pak to jsou ty úřady práce, když to jsou ty dávky, se kterými jim sice poradíme, ale úplně ne do detailu, takže pak ten úřad práce.

**R6, odpověď:** *NZDM EMKO ve Vysokém Mýtě*

Vyloženě teď mě nenapadá žádná problémová situace, ale jakoby odkazovali bychom je na OSPOD, linku bezpečí, ale jakoby co můžeme, tak se snažíme řešit tady.

*Nabízíte školám preventivní přednášky v rámci primární prevence?*

**R1, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

Momentálně ne. Nedávno ze dvou základních škol děti přišly přímo do klubu, ale je to spíše novinka, ve škole jsou ale letáčky s naším programem a právě když tam ty děti přišly, tak dostaly i letáček, co jsme za službu, byli s tím seznámený a ještě tady hrály i různé aktivity.

**R2, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

Zatím ne. My jsme to dříve dělali, že jsem docházela ve spolupráci s tím Petrem Kadlecem ze začátku, že jsme spolupracovali ještě s organizací ACET, taky moc pěkně to dělá, ale jakmile jsme měli víc a víc práce, tak se to rozdělilo, takže Petr Kadlec si sám vyhledává školy a my máme teda ambulantní službu. Do školy ale pravidelně jednou měsíčně dáváme letáčky, to máme dobrou spolupráci a domlouváme teda a doufám, že se to i rozjede dál, jak jsme měli letos těch pět tříd, tak bych chtěla v tomto pololetí zase jiné školy oslovit, např. pro družiny nebo třídy udělat znova program. Nejlépe se pracuje s tou 4. a 5. třídou, kdy

se s těmi dětmi dá vytvořit ještě dobrý vztah a líp se s nimi pracuje, než když potom přijdou ty velký. Program vypadá tak, že na každý den je naplánovaná jedna stěžejní aktivita, které se mohou zúčastnit nebo nemusí, jelikož jsme vybavení velkým arsenálem deskových her nebo pomůcek sportovních nebo máme i ty pomůcky k vaření apod., tak oni si můžou i samy říct a můžou si vybrat cokoli.

**R3, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

Nabízíme, docházíme do škol, máme svoje letáčky, takže opravdu ta prevence jako funguje, aby o nás věděly, že prostě existujeme, takže každý rok, většinou to máme spojené s tím, že pořádáme příměstské tábory 3x do roka, teď jsme měli jeden v únoru a před tím samozřejmě docházíme do škol jak ve Svitavách, tak okolní vesnice, informační centrum, ALFA, přes OSPOD.

**R4, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

Nabízíme, ale spolupráce s těma školami je špatná. Zrovna tady jsme přímo ve škole a s ní nespolupracujeme vůbec. S jinými školy je mnohem lepší spolupráce než s touto.

**R5, odpověď:** *NZDM EMKO ve Vysokém Mýtě*

Nemáme žádné teďka. Co tu pracuji, tak se nechodilo nikdy, teďka uvažujeme, že by se mohlo, ale spíše jsme v procesu, jak by to probíhalo, do jakých škol bychom šli. Se školou jinak vůbec nespolupracujeme, my tím, že jsem anonymní služba, tak my ani nemůžeme. Šlo by třeba klienta odanonymizovat, museli bychom mít jeho souhlas, ale většinou cuknou a nechtějí. Jinak letáčky máme, ale na školách si myslím, že teď taky ani nejsou.

**R6, odpověď:** *NZDM EMKO ve Vysokém Mýtě*

Nenabízíme.

*Jakým způsobem se snažíte službu NZDM šířit mezi veřejnost?*

**R1, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

Teď máme nově založený facebook, takže se snažíme dávat informace tam, pak máme internetové stránky, kde jsou předávány různé informace, probíhají dny dětí a další akce pro veřejnost, ale nedá se to moc často. A samozřejmě pomocí letáčků. Letáčky dále dáváme do rodinného centra, informačního centra, knihovny, všechny základní školy, speciální škola a do vývěsky přímo před Nadějí a na náměstí.

**R2, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

Jsou tu ty letáky, které dáváme do škol, do informačních center, na městské stránky, na náš web, teď jsme od léta zařídili i facebook, kdy kolegyně každodenně vyměňuje informace.

Dále máme dvě vývěsky, jedna je tady před budovou, jedna ve městě a ještě míváme tak 6x do roka nějaký článek v tisku o naší práci – městské novinky Lilie, někdy ve Svitavském deníku, to se snažíme.

**R3, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

Letáčky, máme různé programy, kdy se např. účastníme, teď jsme např. byli u hasičů, blíží se velikonoce, takže v muzeu bude program, takže opět budeme tam. Různé takové akce, které se pořádají tady po Svitavách, tak se jich účastníme jako za Bonanzu, za naše nízkoprahové zařízení, dostáváme se tak díky tomu dál a dál do povědomí lidí. Teď budeme pracovat na tom, že budeme vybírat klienty do tanečního souboru, kdy by děti měly nacvičit různé tance, s tím mají úspěch, snaží se, bude to pod naším vedením, měly by vystoupit v programu Duhové křídlo, které se bude pořádat v Poličce a v Holicích, chtěla bych ty děti dostat do Českého Krumlova do taneční soutěže, ale je to ještě hrozně daleko.

**R4, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

Různě se účastníme na těch akcích, snažíme se na ten festival, den dětí, velikonoce ve fabrice, nějaké letáčky, dny otevřených dveří, program dáváme na facebook, článek na web, ale tam je to takové, že ty lidi o tom stejně musejí vědět, ale především si to ty děti předávají mezi sebou.

**R5, odpověď:** *NZDM EMKO ve Vysokém Mýtě*

Chodíme na takové burzy a na náměstí bývají stánky, kde se představují sociální služby a účastníme se teď komunitního plánování, což se teď taky dělá katalog, který bude i na internetu a všude možně na úřadech daný, takže tím se nejvíc zviditelníme. Měsíční program se akorát vystavuje na internetu, o to se stará naše fundraiserka, která já to pošlu a ta to pak prezentuje dál.

**R6, odpověď:** *NZDM EMKO ve Vysokém Mýtě*

Zúčastňujeme se veřejných akcí, jakože prezentace sociálních služeb tady ve Vysokém Mýtě. O prázdninách máme Sportem proti pasivitě, což je teda veřejná akce, že tam může přijít jakoby kdokoli nebo nám potom vycházejí ty výroční zprávy, takže tam se prezentujeme.

*Jak je zajištěn provoz volnočasových aktivit v zařízení?*

**R1, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

Je tady spousta tvůrčího materiálů, popřípadě když je potřeba něco dokoupit, tak se dokoupí, ale je toho tady vážně hodně plus velká skříň plná deskových her, pak je ještě jeden

skládek, který je plný věcí na pohybové aktivity, plus tělocvična, kuchyňka, takže si myslím, že ty prostory tady jsou. Venku je k dispozici zahrada a kousek za ní je i hřiště, které oficiálně není naše, ale velmi často ho využíváme.

**R2, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

Máme jednu tělocvičnu, dvě takové větší klubovny a jednu počítačovou místnost, a protože jsou v odlehlých částech budovy, tak pracovníce se většinou ve službě dělí, aby měli přehled o tom, co klienti dělají a aby tam probíhala nějaká ta správná podpora a regulace. Jsou tu 3 pracovníci, v současné době, mají všichni sociální vzdělání a já to teda preferuju, ještě loni to tak nebylo, že jsme tu měli kolegyni jako pracovníka v sociálních službách a když ji některé věci nebyli předané potřebné věci pomoci, tak to člověk těžko vidí, sám za sebe.

**R3, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

Máme tady různé hry, fotbálky, kulečnick, stůl na ping pong, míče, je toho tady hodně. Jsou tady dvě hřiště vedle sebe a to děti využívají a taky docházíme na stadion ve Svitavách, takže tam s dětma pořádáme různé závody. Nedávno byl běh, takže toho se děti také účastnily.

**R4, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

Většinou probíhají dílny tady v herně, většinou vyrábíme z toho, co tu máme, ale když něco chybí, tak si to můžeme nakoupit. Je tu kulečnick, stůl na ping pong, fotbálek.

**R5, odpověď:** *NZDM EMKO ve Vysokém Mýtě*

Prostory si myslím, že jsou na to dobré, tady je to docela velké. Je tu velká místnost, kde se pořádají většinou výtvarné dílny, turnaje a tak, ale pak máme ještě počítače, máme kumbálek - kde klienti hrají na hudební nástroje, pohodárnu – to je taková relaxační místnost. Takže to zázemí je tu pro ně veliké a materiál vždy nakupujeme podle toho, co je na ten daný program potřeba. Před budovou je akorát plácek a pak chodíme hodně do parku a na autodrom, když je hezky tak se vážně snažíme s těmi klienty chodit ven, kde také pořádáme nějaké akce.

**R6, odpověď:** *NZDM EMKO ve Vysokém Mýtě*

Máme tady 4 místnosti, v létě chodíme na hřiště tady kousek od nás. Když to máme v programu, nebo se rozhodneme, tak docházíme tady vlastně do parku a tak, ale jinak jsme primárně tady. Mají tu rozdělené místnosti, že mají třeba pohodárnu, kde můžou odpočívat, pak máme sálek, kde je to hlavní dění, kde se vlastně všechno koná a pak máme počítače a ten kumbálek, kde jsou hudební nástroje.

*Jaké volnočasové aktivity či akce pořádáte na základě několikaleté tradice?*

**R1, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

Probíhají vánoční dílny, které máme dohromady s SVČ, rodinným centrem, je tam více organizátorů. Potom bývá den otevřených dveří, lego, kdy sem mohou přijít i rodiče s dětma nebo dále pořádáme Festival deskových her.

**R2, odpověď:** *NZDM Naděje Litomyšl*

4x za rok také probíhají také akce – festival deskových her, ten probíhá většinou v lednu, dětský den, minulý rok jsme udělali den otevřených dveří a v období vánoc jsou to kreativní dílny ve Smetanově domě. My jsme dříve lákali lidi spíše sem, ale v Litomyšli je takových akcí, že v současnosti se přidáváme a spolupracujeme s dalšíma subjekty, aby se to jako nezahltilo a účast je tam veliká od 100 do 200 účastníků, my si tam přineseme letáky a tabuli a je zde možnost k rozhovoru.

**R3, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

Např. ty velikonoce, každý rok se pořádají akce s hasiči, akce na fabrice pro děti na začátek školy pak máme mikulášskou besídku, den otevřených dveří pro veřejnost a zvláště pro školy, pak máme ty příměstské tábory, akce na Vendolí, kde se děti mohly projet na koni, to se mi velice líbilo.

**R4, odpověď:** *NZDM Díra Svitavy*

Účast na dnu dětí, velikonoce na fabrice – letos v muzeu, dny otevřených dveří, Přijďme do škol, že se chodilo do škol, a když měli přestávku, tak se jim dávali letáčky a říkalo se jim o nás. Teď měl klub výročí 10 let, měli jsme to tady a byl to zároveň i den otevřených dveří. Nikdy nepořádáme nic samy, vždy je to ve spolupráci např. s městem, děti si nacvičí vystoupení a my tam pro ostatní děti připravíme nějaké hry nebo dílny.

**R5, odpověď:** *NZDM EMKO ve Vysokém Mýtě*

Máme Sportem proti pasivitě, to už se bude pořádat po osmé nebo deváté, to jsou vlastně tři sportovní odpoledne, kde se tady chodí za penny na hřiště, je to i pro širokou veřejnost, není to jen pro naše klienty a máme to různě tematicky udělané, že máme připravené turnaje a potom si klienti i široká veřejnost mohou dělat i co chtějí. Další máme, že se zapojujeme do burzy filantropie, kam teda chodíme vždycky, není to stejný projekt, ale jiný a to se hlavně snažíme zaměřit na prevenci. Takže jsme tam chodili i do jiných sociálních služeb, aby klienti věděli, azylové domy, domy na půl cesty, teda převážně ty, které by se je mohli týkat a teďka jsme měli zájmy mimo klub, takže tam byl basketbal, florbal, zkrátka ty kroužky, které by

mohli navštěvovat, ale na to se vždycky píše projekt, a pak se jde do slosování a na výběr jestli nás vyberou a podpoří nebo ne.

**R6, odpověď:** *NZDM EMKO ve Vysokém Mýtě*

Sportem proti pasivitě o prázdninách, to už to máme takový hlavní, že už to funguje a to je tak momentálně asi všechno.



## Příloha č. 2

### Anketa

*Vyplňte a zakroužkujte:*

**Pohlaví: Chlapec - dívka**

**Věk:**

**1) Kde ses dozvěděl/a o nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež?**

1. Škola
2. Internet
3. Televize
4. Tisk
5. Rádio
6. Sociální pracovníce
7. Rodič
8. Jiný zdroj

**2) Jak často zařízení navštěvuješ?**

1. 1-2x týdně
2. 3-5x týdně
3. Každý den
4. Jednou za 14 dní
5. Jinak

**3) Co máš na NZDM nejraději?**

1. Počítač, internet
2. Sportovní aktivity
3. Tvoření
4. Doučování
5. Poslech hudby
6. Hraní deskových her
7. Výlety
8. Vaření
9. Povídání s pracovníci
10. Jiné – doplň: \_\_\_\_\_

**4) Co máš na NZDM nejméně rád/a?**

1. Počítač, internet
2. Sportovní aktivity
3. Tvoření
4. Doučování
5. Poslech hudby
6. Hraní deskových her
7. Výlety
8. Vaření
9. Povídání s pracovníci

10. Jiné – doplň: \_\_\_\_\_

**5) Chodíš do NZDM i v případě, že jsou prázdniny?**

1. Ano, vždy
2. Spíše ano, záleží, jestli se mi chce
3. Spíše ne, trávím volno jiným způsobem
4. Ne, nikdy

**6) Když nejsi v NZDM, jak trávíš volný čas?**

1. Počítač, televize, mobil
2. Četba
3. Zájmový kroužek
4. Jsem s rodinou – výlet apod.
5. Jsem s kamarády venku

**7) Co pro tebe NZDM znamená?**

**8) Chtěl/a by si něco v NZDM změnit?**